

Budsjett 2020

Handlingsprogram 2020-2023

Rådmannens forslag 29. oktober 2019

Grimstad kommune

Postadresse:

Postboks 123
4891 Grimstad

Besøksadresse:

Arendalsveien 23

Telefon 37 25 03 00

postmottak@grimstad.kommune.no

www.grimstad.kommune.no

Rådmannens innledning	4
Økonomisk sammendrag	7
Kommuneplanen og utviklingstrekk	8
Næringsstøtte	13
Samarbeid i Østre Agder	15
Budsjettforutsetninger	17
Økonomisk hovedoversikt 2020	24
Grimstad - en åpen, innovativ kommune	26
Kultur- og oppvekstsektoren	31
Sammendrag og oppsummering av budsjett 2020	32
Helse- og omsorgssektoren	58
Samfunns- og miljøsektoren	82
Støttetjenestene og rådmannens stab	93
Fellesområdet	97
Kirke og trossamfunn	99
Budsjetttabell	101
Kommentarer til investeringer 2020-2023	105
Igangsatte investeringer	105
Nye investeringer	110
VA igangsatte	112
VA nye investeringer	113
Finansiering	115
Vedlegg 1: Budsjettskjema 1 A – driftsbudsjett	116
Vedlegg 2: Driftsregnskap skjema 1 B	117
Vedlegg 3: Regnskapsskjema 2a – Investeringsregnskapet	118
Vedlegg 4: Budsjettskjema 2B – Investeringsbudsjettet fordelt på sektor-ansvar	119
Stikkordsregister	120

Rådmannens innledning

Økonomisk kontroll - effektiv drift - smart fremtid

Rådmannen legger i dag frem sitt forslag til budsjett og handlingsprogram. Det er et viktig dokument for våre unge, voksne og eldre. Det er viktig for politikere og for våre ansatte.

Politikerne og vi i administrasjonen har et stort ansvar når vi nå foreslår og vedtar neste års budsjett og handlingsplan for perioden 2020 - 2023. Vi skal ta avgjørelser som påvirker livet og fremtiden til innbyggerne. Vi skal finne den rette balansen mellom å dekke grunnleggende behov, normalisere hverdager og bidra til dager med meningsfylt innhold. Dette ansvaret betinger at vi har økonomisk kontroll, har effektiv drift og rigger oss for fremtiden med smarte løsninger som er bærekraftige.

Det blir viktig å avklare forventninger til hvilke tjenester kommunen skal yte, hva den enkelte kan ta ansvar for selv og hvordan andre kan bidra til å dekke ulike behov.

Kommuneplan

Visjon for kommunen er «Grimstad – med viten og vilje»

Med det menes at "Grimstad skal utvikles gjennom målbevisst satsing på kunnskap og skaperkraft for å møte framtidens behov. Vi vil lykkes gjennom å bli bedre til det vi allerede er gode til: Vilje til samspill mellom frivillig innsats, næringsliv, kommune, stat og fylke. Dette skal gjøre Grimstad til en drivkraft i utviklingen av Sørlandet som region og et eksempel på hva som kan oppnås med privatoffentlig partnerskap.

Ved å forene krefter skal Grimstad klare mer enn det som forventes av en liten by. Grimstad vil kombinere småbyens opplevelse av nærhet og tilhørighet med mangfold og valgfrihet fra større steder. For den som ønsker begge deler, er vårt mål å skape en åpen og romslig skjærgårdsby med gode muligheter for utdanning, jobb og fritid.

Grimstad kommune skal være en nøktern organisasjon som leverer solide tjenester til en voksende befolkning. Fellesskapet skal styre i stort gjennom god samfunnsplanlegging - som også er åpen for at i en by med stor skaperkraft blir nye veier noen ganger til mens vi går." - Kommuneplan 2015 - 2027

Satsingsområdene for kommuneplanen er

- Næringsutvikling
- Universitetsbyen
- Folkehelse og levekår
- Kommunen som organisasjon
- Klimautfordringen - som skal være et gjennomgående tema

Når rådmannen nå legger frem budsjett 2020 og handlingsplan 2020 - 2023, ligger kommuneplanen til grunn for satsinger og prioriteringer. Hovedmålet om redusert antall unge som faller utenfor utdanning eller arbeidsliv ligger fast sammen med FNs bærekraftsmål og kommunens målsetting i Klima, miljø og energiplan for Grimstad kommune 2019 - 2022: *"Grimstad kommune skal bidra til å nå nasjonale og regionale klimamål for å redusere klimagassutslipp og energiforbruk, i egen virksomhet og kommunen som helhet. Kommunen må forberede seg på de utfordringer et mer ekstremt klima vil medføre".*

Dette budsjettet vil særlig legge vekt på «en nøktern organisasjon som leverer solide tjenester» og gjennom det «skape en åpen og romslig skjærgårdsby med gode muligheter for utdanning, jobb og fritid.». Gjennom budsjettbehandlingen ønsker rådmannen å legge til rette for at vi «ved å forene krefter skal Grimstad klare mer enn det som forventes av en liten by.».

Budsjettprosessen

Vi har hatt en noe annerledes budsjettprosess i år med en grundig økonomisk analyse av regnskap 2018 hvor kommunens finanser, tjenestekvalitet og kostnader sammenlignes med andre kommuner.

Utgangspunktet for analysen er fjorårets forbruk og KOSTRA- tallene for 2018. I etterkant av analysen har økonomer, ledere, vernetjenesten og tillitsvalgte utarbeidet forslag til tiltak som kan bidra til å nå målet om økonomisk handlingsrom i fireårsperioden vi har foran oss, gjennom prosjektet "Økonomisk handlingsrom - Utvikling og effektiviseringsprosjekt 2019 - 2023".

Vi har vurdert nye behov i handlingsplanperioden, hvilke økonomiske rammer vi har og hvordan vi skal sikre økonomisk kontroll, effektiv drift og smart fremtid. Tiltakene i rapporten "Økonomisk handlingsrom - Utvikling og effektiviseringsprosjekt 2019 - 2023" er i stor grad tatt inn i budsjett og handlingsprogram, i tillegg er det lagt inn nye tiltak. Det vurderes videre å utrede lønnsomhet og investeringskostnad ved et eventuelt nytt helsehus.

Budsjettforutsetninger

Grimstad kommune startet i 2018 en stor organisatorisk og økonomisk omstillingsprosess men kommunen har fremdeles stort merforbruk. Kommunestyret vedtok i desember 2017 mål om 2% positivt driftsresultat. Innsparingskravet ble derfor i vår satt til 60 mill. kroner; de første 30 mill for å dekke inn merforbruket og de neste 30 mill for ha et positivt driftsresultat. Kommunen trenger handlingsrom for kunne delfinansiere investeringer, ha buffer, være mindre risikoutsatt og kunne håndtere fremtidige utfordringer.

Inntekten fra eiendomsskatten beholdes på 2019-nivå med økt inntekt fra nye boenheter. For å oppnå samme inntekt må promillen justeres opp til 3,6 ‰, dette skyldes endring i kommunenes adgang til å skrive ut eiendomsskatt. Ny sats innebærer likevel at en gjennomsnittlig bolig i Grimstad kommune vil få redusert eiendomsskatten med 313 kroner.

Inntektene forøvrig baseres på "grønt hefte". Budsjettet forutsetter at driften går i balanse. Med dette budsjettforslaget er Grimstad kommune svært sårbar for større endringer i inntekts- og utgiftsnivå. Omgjøring av øremerkede tilskudd til rammeoverføringen (for eksempel tilskudd til dagtilbud) og nye ikke-finansierte pålegg fra staten (for eksempel bemanningsnorm) innebærer omdisponeringer eller kutt i driften. Ny kommunelov legger stramme føringer for realistisk budsjettering for alle år i handlingsplanperioden og håndtering av et eventuelt underskudd.

Vi skal innen medio 2020 legge frem en sak om finansielle måltall. Rådmannen har i dette budsjettforslaget og handlingsplanen lagt opp til et resultat på 0,4%. Målet er å styrke dette ved de årlige budsjettbehandlingene opp til 2% i handlingsplanperioden.

Gjelden i perioden er sterkt stigende og vil være umulig å håndtere uten en drift i pluss. Gjeldsgraden (eks startlån) vil ved utløpet av handlingsplanperioden være på 125 %. Ytterligere gjeldsopptak vil øke gjeldsgraden til et nivå rådmannen ikke finner forsvarlig og frarådes.

Disposisjonsfond utover lokalt "øremerkede" fond (sykkelsti til Homborsund mm) vil være på ca. 160 mill. kroner (avhengig av som skjer i perioden), dvs. 8,7%.

Risiko

Den største risikoen er knyttet til fare for merforbruk i tjenestene. Forsinket effekt av nedbemanning og omstillingstiltak og økt sykefravær vil påvirke resultatet negativt. Videre vil forhold Grimstad kommune ikke kan påvirke, som skattesvikt i landet for øvrig, også være et risikoområde.

Grimstad kommune vil sette i verk risikodempende tiltak gjennom sterk årsverksstyring og -kontroll, god faglig støtte på økonomi- og personaloppfølging, tilpasning av tjenestetilbud, stram prosjekt- og porteføljestyling og sykefraværsforebyggende tiltak mm.

Budsjett 2020

I dette budsjettet legger vi opp til nøktern drift og mer drift i egenregi og mindre eksternt kjøp. Vi tilpasser oss nye utfordringer gjennom å omstille driften samtidig som vi gjør kutt i drift. Vi skjærer forebyggende tjenester og tidlig innsats i størst mulig grad.

Grimstad kommune vil levere omfattende og gode tjenester med våre vel 1800 ansatte innenfor den økonomiske inntektsrammen på i overkant av 1,8 milliarder kroner. Rådmannen mener dette

budsjettforslaget vil bidra til å stabilisere driften og gi en bærekraftig økonomi. Budsjettet presenteres på enhetsnivå men vedtas på sektornivå for å kunne gjennomføre vedtatte endringer.

I dette budsjettet foreslår vi blant annet følgende grep i driftsbudsjettet:

- Øke budsjettet for ressurskrevende tjenester og sikre bemanning i nytt bofellesskap
- Økte kostnader til legetjenester, legesenter og legevakt
- Styrke budsjett for økonomisk sosialhjelp
- Omlegging av natt-tjeneste og oppstart bemanningskontor
- Styrke budsjettet tilsvarende overføringene til private barnehager og mer av forbruket til spesialundervisning
- Endringer i skolestruktur øst i kommunen – nedleggelse av Fjære barneskole
- Mindre bruk av ikke-pedagogisk personell i skolen og øremerking av ressurser til enkeltelever
- Reduserte kostnader på Langemyr skole
- Mindre kostnader til voksenopplæring
- Øke foreldrebetalingen i SFO
- Redusere ekstrabevilling til Solrik
- Avslutte enkelte styrkingsårsverk i Storgaten barnehage
- Samordne skolenes rammer
- Øke budsjett for strøm og etablere energikontor
- Overta drift av Byhaven med styrket gartnerressurs
- Oppdatere matrikkel gjennom ny kartlegging
- Samordne eiendomsselskap
- Økte gebyrinntekter - volum
- Nye mobilitetsordninger, reduserte kostnader til transport og fakturering samt diverse andre interne innsparingstiltak
- Overføring av oppgaver til IKT Agder
- Etablere prosjektledelse/ porteføljestyling av innsparingstiltak
- Redusere omfang på tjeneste eller endre organisering av tjeneste
- Drive flere tjenester og utføre oppgaver i egenregi

I dette budsjettet foreslår vi blant annet følgende grep i investeringsbudsjettet:

- I stor grad videreføre vedtatt handlingsplan med endring i skolesatsing
- Ny barneskole i Holviga
- Ombygging Fjære ungdomsskole
- Nye bofellesskap for personer med funksjonsnedsettelse
- Støtte til skiskyteranlegg i Froland, kommer som egen sak i samme møte - foreslås som tilskudd finansiert med disposisjonsfond

Overskriften på fjorårets budsjett var handlekraft og gjennomføring, det er ikke mindre viktig for dette budsjettforslaget. For å få bærekraftig økonomi mener rådmannen det er avgjørende at eventuelle nye tiltak konsekvensutredes og har sikker og forpliktende gevinstrealisering. God økonomikontroll og styring vil på sikt gi handlingsrom og kapasitet til å møte stadig strammere økonomisk rammer og den demografiske utviklingen.

Budsjettforslaget har vært krevende å utarbeide og det vil bli krevende gjennomføringsprosesser. Vi må finne både fremtidsrettede og kostnadseffektive løsninger. Og Grimstad kommune kan klare det om vi arbeider sammen – innbyggere, ansatte og politikere - med viten og vilje.

Forsidebildet symboliserer at dette budsjettet har hatt viktige hjelpere og medspillere som gjør at det er mulig å se nye horisonter, og finne retningen for perioden som ligger foran oss.

Grimstad, 29. oktober 2019

Rådmann, Grimstad kommune

Økonomisk sammendrag

Budsjett og handlingsprogram bygger på kommunelovens prinsipper om realistisk budsjettering. Budsjettet bygger på situasjonen per oktober 2019. Endringer etter dette er ikke hensyntatt. Budsjettet bygger videre på regjeringens forslag til statsbudsjett. Eventuelle endringer etter behandling i Stortinget i desember bør tas opp i egen politisk behandling i 2020. Alle tall i budsjett og handlingsplan oppgis i faste 2020-priser.

Kommunens frie inntekter består av rammetilskudd og skatteinntekter, og utgjør ca. 65 % av kommunesektorens samlede inntekter. Dette er inntekter som kan disponeres fritt uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regelverk. Gjennom inntektssystemet fordeles de frie inntektene til kommunen. Hensikten med inntektssystemet er å jevne ut kommunenes forutsetninger for å gi et likeverdig tjenestetilbud til innbyggerne. I perioden 2020-2023 legges det til grunn en kostnadsindeks på 99,53 %. I 2019 er tilsvarende tall 99,14 %. Dette betyr at etter statens beregninger, skal en gjennomsnittsinbygger i Grimstad kommune kostnadsmessig bli mer lik landsgjennomsnittet (100%). Rådmannen har for budsjett 2020 budsjettert de frie inntektene likt det som fremkommer i statsbudsjettet/ «Grønt hefte»

Lønnsutgiftene utgjør mer enn 60 % av kommunens totale driftsutgifter. Kommunen har totalt budsjettert med 1 362 årsverk for 2020. Det er en økning på 26 faste årsverk i sammenlignet med budsjett 2019. For ytterligere informasjon henvises det til personalbudsjettet.

Handlingsprogrammet legger opp til nye investeringer på til sammen 452,4 mill. kroner (inkl. mva.). De største nye investeringene som foreslås er bygging av ny Holviga barneskole (255 mill. kroner), ombygging Fjære ungdomsskole (inkl. riving Fjære barneskole) til 54 mill. kroner og nye boliger til mennesker med nedsatt funksjonsevne med til sammen 134,4 mill. kroner. Når det gjelder svømmehall foreslår rådmannen tilsvarende kostnadsramme som allerede ligger inne i vedtatt handlingsprogram (73 mill. kroner).

Froland kommune ønsker et interkommunalt samarbeid om nytt skiskytteranlegg i Froland. Saken ble nylig behandlet i kommunestyret i Grimstad hvor vedtaket ble at kommunen skulle være positiv til dette. Rådmannen vil legge saken frem som egen sak i samme kommunestyremøte, men signaliserer allerede nå at ønsket fra Froland om til sammen 2 mill. kroner fordelt over fire år vil bli foreslått innvilget og dekket opp fra disposisjonsfond.

Det er to endringer i eiendomsskatteloven gjeldende fra 2020. Maksimal skattesats for bolig og fritidsbolig endres fra 7 til 5 promille, og det innføres en obligatorisk reduksjonsfaktor på minimum 30 % i takstene på boliger og fritidsboliger. Endringen som gjelder skattesats har ingen betydning for budsjettåret 2020 for Grimstad kommune. Obligatorisk reduksjonsfaktor har stor betydning og vil medføre behov for endring i vedtatt skattesats for å opprettholde samme inntektsnivå på ca 70 mill. kroner.

Ihht ny kommunelov må kommunen vedta finansielle måltall. Det er ikke spesifisert hvilke måltall som må beskrives men departementet ved fylkesmannen har skissert at utvikling i; gjeldsgrad/lånegjeld, størrelse på disposisjonsfond og netto driftsresultat/årsresultat er viktige nøkkeltall å ta utgangspunkt i. Ny kommunelov trer i kraft 01.01.2020 og rådmannen vil komme tilbake til kommunestyret første halvdel 2020 med en egen sak om dette. Men for at formannskapet og kommunestyret nå i forbindelse med budsjettbehandlingen for 2020-2023 skal kunne vite noe om disse tallstørrelsene, så har vi foreløpig beregnet disse slik:

Gjeld: Utviklingen av lånegjeld er avhengig av fremdriften i prosjekter. Rådmannen har beregnet utviklingen av lånegjeld og gjeldsgrad basert på fremdriften som ligger i handlingsprogrammet. Ved utgangen av 2018 hadde Grimstad kommune en lånegjeld (eks. startlån) på 1,54 mrd. kroner. Dette utgjør en gjeldsgrad på 84%. Ved utgangen av 2020 vil tilsvarende gjeldsgrad være 104% og stigende til ca. 125% i slutten av handlingsprogramperioden. Dette er en meget høy gjeldsgrad og rådmannen

ser det som helt nødvendig at driftsbudsjettene i sektorene holdes. Dersom de erfaringsmessige merforbrukene i sektorene (ref. 2018-regnskap og sannsynlig 2019-regnskap) fortsetter i perioden 2020-2023, vil det foreslåtte investeringsprogrammet med låneopptak ikke være forsvarlig.

Driftsresultat: 7,5 mill. i 2020(0,25%) 12,6 mill. kroner i 2021 (0,42%), 11,7 mill. kroner i 2022 (0,39%) og 7,2 mill. kroner (0,24%)

Størrelse på disposisjonsfond: per oktober 2019: 121 mill. kroner, 2020 128,5 mill. kroner 2021: 141,1 mill. 2022: 152,8 2023: 160 mill. kroner.

I tillegg til disse midlene, er det til sammen 59 mill. kroner på disp. fond med egne K-vedtak knyttet til. Eksempler på dette er; gymsal Eide skole (6 mill.), flyktningefond (12,5 mill.) og Homborsundveien (9,8 mill.).

Kommuneplanen og utviklingstrekk

Kommuneplanens arealdel ble vedtatt oktober 2019, mens kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt i august 2015. I løpet av første året etter konstituering av nytt kommunestyre, skal det utarbeides en ny kommunal planstrategi. Planstrategien bør omfatte en drøfting av kommunen strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling, herunder langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og en vurdering av kommunen planbehov i perioden. Det skal blant annet tas stilling til om gjeldende kommuneplan, eller deler av denne, skal revideres, eller om planen skal videreføres uten endringer. Samme vurdering bør også gjøres for gjeldende kommunedelplaner og temaplaner.

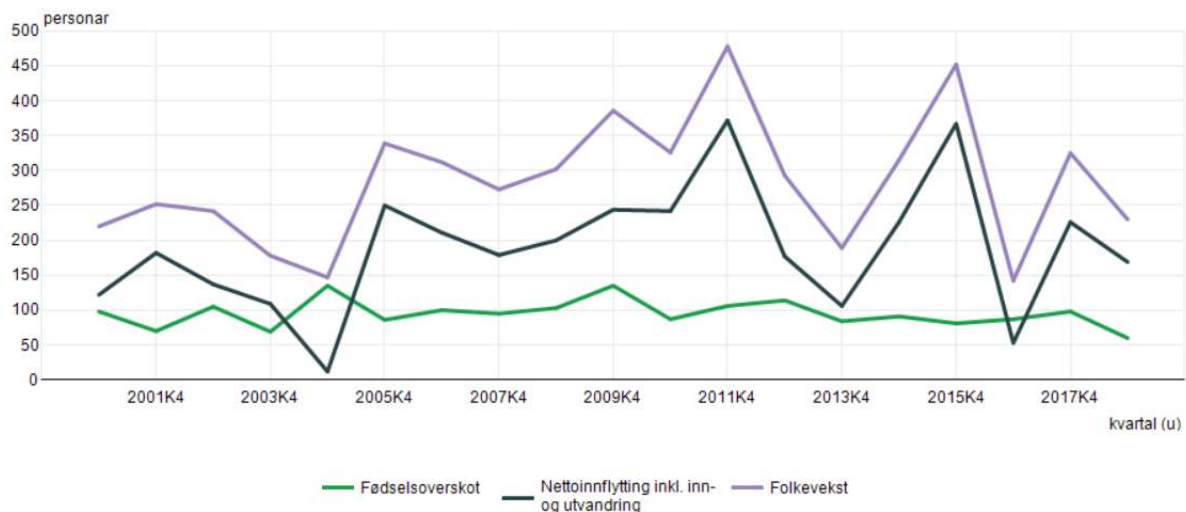
Befolkningsutvikling

Nasjonalt venter SSB at folketallet øker med samlet 2,7 prosent de neste fire årene. Kommuner med veldig høy vekst eller nedgang i folketallet kan regne med noe høyere/lavere vekst i rammetilskuddet enn gjennomsnittet. I Grimstad forventer SSB at folketallet vil øke med tilsammen 5,0 % de neste fire årene, det vil si mer enn den nasjonale veksten. Den årlige veksten for Grimstad forventes ifølge SSB å bli 1,2 % i den kommende fireårsperioden.

Noen sentrale kjennetegn ved befolkningsutviklingen og -struktur i Grimstad:

- Stabil befolkningsvekst i over 50 år, ingen år med nedgang i folketallet. Befolkningen har doblet seg på disse årene. Kommunen er blant de 50 i landet som vokser raskest, ifølge SSB sine prognoser. I et normalår øker folkemengden i Grimstad med rundt 300.
- Nettoflyttingen gir vekst i unge barnefamilier.
- Grimstad har fremdeles flere unge og færre eldre enn i mange andre kommuner.
- Relativt høy mobilitet (ut- og innflytting).
- En negativ nettoppendling – flere pendler ut fra Grimstad til arbeidsplasser i andre kommuner.

Diagrammet under viser befolkningsutviklingen i Grimstad de siste 20 årene (utgangen av hvert år).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Endringer i befolkningen

Født ⁱ
226 personer [per 2018]

Nettoflytting ⁱ
169 personer [per 2018]

Døde ⁱ
166 personer [per 2018]

Vekst i befolkningen siste kvartal ⁱ
-39 personer [per 2. kvartal 2019]

Forventet utvikling

Befolkning i 2030 ⁱ
26 586 innbyggere [per 2030]

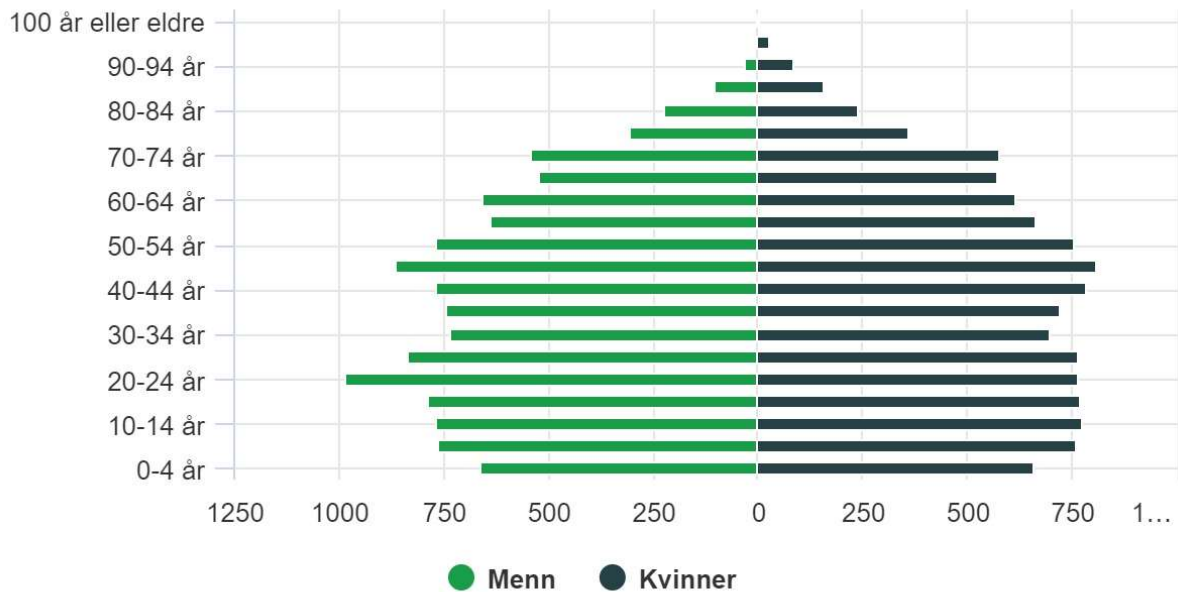

Befolkning i 2040 ⁱ
29 637 innbyggere [per 2040]

SSB oppdaterer jevnlig sine beregninger av hvor stor befolkningen vil bli i fremtiden. Les mer om [befolkningsframskrivingene fram mot 2100](#).

Aldersfordeling

[per 1. januar]

Kilde: Befolkning, Statistisk sentralbyrå

Hva innbyggerne arbeider med

Kilde: Registerbasert sysselsetting, Statistisk sentralbyrå

Kommuneplanens satsingsområder

Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2029 har fire satsingsområder – næringsutvikling, universitetsbyen, folkehelse og levekår og kommunen som organisasjon – og i tillegg er «klima» gjennomgående tema.

Næring

I 2018 var det en økning i antall arbeidsplasser i Grimstad kommune på 3,7 %. Året før var økningen på 1,8 %. Ser man årene 2000 – 2018 har befolkningen økt med 29,2 %. I samme periode har antall arbeidsplasser økt med til sammen 17,6 %. Netto utpendling har dermed økt betydelig siden år 2000.

Universitetsbyen

Grimstad kommune har egen handlingsplan for universitetsbyen Grimstad. Et viktig potensial for næringsutvikling i Grimstad og regionen er samspillet mellom forsknings- og utviklingsmiljøene på Campus Grimstad og næringsmiljøene i regionen, herunder mulighetene for næringsetableringer i nærområdene til Campus Grimstad. I4 helse og Mechatronics Innovation Lab (MIL) står her sentralt. Det er startet opp et forarbeid til revidering av Handlingsplan for Universitetsbyen Grimstad. Dette er et samarbeid mellom Grimstad kommune, UiA og Grimstad Næringsforening. Arbeidet med ny plan er startet opp i 2019 og fortsetter i 2020.

Folkehelse og levekår

Grimstad har, sammen med mange andre kommuner i Agder, over mange år hatt negativ score på sentrale levekårsparametere som antall uføre, sosialhjelp, arbeidsledighet osv. Folkehelseprofilen viser at Grimstad kommer dårlig ut på spesielt unge uføre.

Ungdata-undersøkelsen ble gjennomført i alle kommuner på Agder våren 2019. Undersøkelsen viser i all hovedsak en veltilpasset og aktiv ungdomsgenerasjon. Den store utfordringen er knyttet til psykisk helse – og trenden i Grimstad går i negativ retning sett i forhold til undersøkelsen fra 2016.

I starten av kommende kommunestyreperiode, skal det lages en ny kommunal planstrategi hvor lovpålagt helseoversikt skal legges til grunn. Grimstads utfordringer må tas inn i dette arbeidet.

Kommunen som organisasjon

Skal Grimstad kommune yte kommunens innbyggerne gode tjenester, skape gode demokratiske arenaer og bidra til god samfunnsutvikling lokalt og i regionen, må kommuneorganisasjonen fungere godt og takle fremtidige endringer og utfordringer.

Framtidsbarometeret

Kommunal Rapport har valgt ut til sammen 22 forskjellige indikatorer innen emnene folketall, økonomi og sysselsetting/næringsliv som sammen kan gi et bilde av om kommunen har en høy eller lav risiko hvis det skulle bli brå endringer i økonomien eller samfunnet ellers. Barometeret ser på status i kommunene i dag og ventet utvikling fram til 2023. Hensikten med barometeret er å gi et grovt bilde av hvilke kommuner som ser ut til å ha størst og minst risiko framover. I følge «Framtidsbarometeret» ser risikobildet for Grimstad innen de tre hovedkategoriene folketall, økonomi og sysselsetting bra ut. Målt mot resten av Kommune-Norge, viser indikatorene at risikoen for kommunen er relativt lav de neste årene. Mange har klart større utfordringer. Under står det litt mer utfyllende fra hver kategori.

Folketall

Kommunen ligger veldig godt an på indikatoren folketall. Det tilsier at kommunen vil få god vekst i rammetilskuddet framover. Andelen barn under skolealder er ventet å falle med nesten 0,5 % i Norge i starten av perioden, for så stige til dagens nivå frem til 2023. I Grimstad venter SSB at andelen barn under skolealder skal øke med 6,4 % i samme perioden. Antall skoleelever i Grimstad vil få en svak økning frem til 2023, mens det vil bli 15,6 % flere innbyggere over 80 år. I samme periode vil det bli 4,6 % flere innbyggere mellom 20 og 66.

Sysselsetting

Hva gjelder sysselsetting er indikatorene middels, målt mot resten av landet. Nasjonalt er 76,2 % av innbyggerne mellom 20 og 66 år sysselsatte. I Grimstad er andelen sysselsatte i denne aldersgruppen på 72,3 %. Kommuner med mange pensjonister kan normalt vente lavere vekst i skatteinntektene, enn kommuner med lav pensjonistandel. I Grimstad er det 3,4 sysselsatte per innbygger i pensjonistalder, det er det samme som landsgjennomsnittet.

Økonomi

I 2018 var netto driftsresultat i prosent (av brutto driftsinntekter) på 1,9 % for KOSTRA-gruppe 13. I Grimstad var tallet 0,2 %. Grimstad har dårligere økonomiske nøkkeltall enn landsgjennomsnittet.

Næringsstøtte

I dag ligger det flere virkemidler knyttet til næringsstøtte under rådmannens område. Det gjelder støtte til Grimstad Næringsforening, Grimstad min by (GMB), Norsk Landbruksforening, Regionalt næringsfond og andre tilskudd.

Grimstad kommune er medeier i Etablerersenteret IKS, lokalisert i Arendal. Førstelinetjenesten i kommunen er dermed lagt til Etablerersenteret IKS. Fra og med august 2018 har Etablerersenteret fast tilstedeværelse på CoHub i Grimstad. I tillegg til driftstilskudd dekker man kostnader til næringsfaglige vurderinger som kreves for å få innvilget dagpenger under etablering. Dette er en tjeneste som tidligere ble betalt av NAV.

Når det gjelder videre oppfølging av gründere har man på Agder etablert et felles innovasjonsselskap, Innoventus Sør. Selskapet tilbyr blant annet inkubator tjenester, og vil være et naturlig sted for videre rådgivning og oppfølging for nystartede bedrifter. Innovasjonsselskapet er lokalisert i Grimstad.

Næringsssjefen har kontakt med både nytt og eksisterende næringsliv. En av de viktigste oppgavene er å være et bindeledd mellom bedrifter og kommunen der hvor det er relevant. Kontakt med Grimstad Næringsforening og andre foreninger i kommunen er sentralt i næringsssjefens arbeid. I tillegg til kontakt med næringsliv er kontakt og oppfølging overfor Universitetet i Agder og andre forskningsinstitusjoner en viktig del av næringsssjefens arbeid.

Det budsjetteres med likt beløp til Grimstad Næringsforening og Grimstad Min By i 2020 som i 2019.

Regionalt næringsfond for Arendal, Grimstad og Froland er en støtteordning med det formål å fremme etablering av ny virksomhet og videreutvikle eksisterende bedrifter. For å sikre kvalitet i saksbehandling og likebehandling av søkere er det inngått avtale med eksternt saksbehandler. Arendal og Grimstad kommuner inngikk i 2016 avtale med Novigo AS om saksbehandling. Søknader til fondet besluttet av et styre bestående av representanter fra deltagende kommuner, samt observatører fra andre offentlige organisasjoner. De deltagende kommunene finansierer 40 % av fondsmidlene, mens Aust-Agder fylkeskommune finansierer 60 %.

Aust- og Vest-Agder fylkeskommune har ulik tilnærming både til organisering av etablererveiledning og regionale næringsfond. Det er uklart hvordan dette vil påvirke Etablerersenteret IKS og Regionalt næringsfond for Arendal, Grimstad og Froland. Inntil dette er avklart budsjetteres det med samme tilskudd i 2020 som i 2019.

Kommunen har to heleide selskap, Grimstad eiendomsutvikling AS og Grimstad bolig- og tomteutvikling KF. Disse er nærmere omtalt under samfunn og miljø.

Strategisk næringsplan for Østre Agder og for Grimstad

I 2015 sluttet Grimstad kommune seg til Strategisk næringsplan for Østre Agder 2015-2020. Det er etablert et næringsforum hvor næringsmedarbeidere i Østre Agder-kommunene jevnlig møtes. I 2019 ble det ansatt en utviklingsleder i Østre Agder, som vil følge opp felles nærings- og samfunnsutviklingsprosjekter i regionen.

I 2018 ble Strategisk næringsplan for Grimstad kommune 2018-2022 vedtatt med tiltak innenfor følgende områder:

1. Markedsførings-/omdømmebyggingsprosjekt
2. Samskapingsprosesser
3. Entreprenørskapssatsing
4. Gode kontaktflater mellom næringsliv og kommune

5. Utvikling av næringsstomter
6. Digitalisering/tilrettelegging for teknologi
7. Reiseliv/besøksattraktivitet

Budsjett	2019	2020
Grimstad Næringsforening	170 000	170 000
Grimstad Min By	170 000	170 000
Etablerersenteret IKS	350 000	350 000
Norsk Landbruksforening	55 000	55 000
Frie midler næringsutvikling	59 000	59 000
Regionalt næringsfond	300 000	300 000
Saksbeh. RNF	50 000	50 000
Driftstilskudd Usus	46 000	46 000
Tiltak som følge av strategisk næringsplans handlingsdel	84 000	84 000
SUM NÆRINGSUTVIKLINGSMIDLER RÅDMANNEN	1 284 000	1 284 000

*Tallene er i hele kroner.

Samarbeid i Østre Agder

Videreutvikling av Østre Agder regionråd

Østre Agder regionråd – videreutvikling av det regionale oppdraget i nye Agder.

Ny kommunelov innebærer at samarbeidet i løpet av året må endre navn. Det nye navnet må inneholde betegnelsen interkommunalt politisk samarbeid. Det sentrale styringsdokumentet for samarbeidet skal endres fra å være vedtekter til å bli en samarbeidsavtale. Med bakgrunn i at samarbeidet nettopp har vedtatt nye vedtekter så er intensjonen å gjenbruke så mye som mulig av disse i den nye samarbeidsavtalen. Denne må i samsvar med lovens krav vedtas i hvert av de deltakende kommunestyre/bystyre. Ved inngangen til handlingsprogramperioden velges det ny ledelse for regionrådet. Valgperioden er endret til to år.

Ved inngangen til 2020 er forutsetningene for at det interkommunale samarbeidet skal videreutvikles i bredde og dybde bedre enn noen gang tidligere. Med ny medarbeider på plass i oppvekstsektoren så vil de statlige midlene kommunene tildeles gjennom ReKomp (barnehage) og DeKomp (skole) kunne bidra til å styrke arbeid med kompetanseheving i sektoren. I bunn for regionens innsats ligger en samarbeidsavtale med UiA for bruk av DeKomp-midlene. Når vi på slutten av 2019 fikk tilsvarende midler for barnehagesektoren gjennom ReKomp så vil det være naturlig å etablere en tilsvarende samarbeidsavtale for disse midlene. Samarbeidet med UiA gir kommunene tilgang på regionens fremste kompetanse på oppvekstfeltet. Samarbeidet innen skole omfatter også lokale videreutdanningstilbud i regi av UiA innenfor engelsk og matematikk for å møte nye formalkrav til lærere som skal undervise i disse fagene, i tillegg til norsk.

Planene for ny E18 på de strekninger som mangler firefelt ble fullført i 2019 i tett samarbeid med Kragerø og Bamble. Signalene fra Nye Veier er at de prioriterer videre utbygging E18 i regionen høyt. Den politiske ledelsen i regionen må aktivt bidra til at denne satsningen blir en realitet. Det samarbeidet som ble etablert rundt planarbeidet, vil være det naturlige forumet for dette arbeidet. Samtidig bør styret i regionrådet bidra til økt fokus på arbeidet for sammenkobling av Sørlandsbanen og Vestfoldbanen. Det politiske fokuset på dette prosjektet må økes, om dette igjen skal bli en viktig politisk sak.

Styret skal være drivkraft for samhandling mellom de åtte kommunene om nærings- og samfunnsutvikling i regionen. Styret bærer et stort ansvar for å representere regionen overfor nasjonale myndigheter og overfor den nye Agder fylkeskommune. Med grunnlag i Påvirkningsstrategien for Østre Agder kan regionrådet bidra til å ivareta medlemskommunenes interesser. Denne strategien er forankret i politiske organ i medlemskommunene. I arbeidet skal styret ha tettere kontakt med fylkestingsrepresentanter og stortingsrepresentanter fra Aust-Agder. Samarbeidet er styrket ved at ressursen knyttet til nærings- og samfunnsutvikling nå er en permanent del av Østre Agders sekretariat. Høsten 2017 gjennomfører regionrådet i samarbeid med NORCE en kartlegging av regionens næringsattraktivitet blant bedrifter i Østre Agder. Oppfølging av resultatene fra undersøkelsen vil være et hovedtema når formannskapet inviteres til en fellessamling i januar 2020.

Vedtektene gir et klart skille mellom den administrative og den politiske virksomheten i regionrådet. Rådmannsutvalget har beslutningsmyndighet overfor drift av de interkommunale tjenestene. Formaliseringen av rådmannsutvalg med underliggende forum for samarbeid innenfor oppvekst, helse og omsorg, næring og samfunnsutvikling samt teknisk sektor ivaretar hele bredden i kommunens tjenesteyting. Det drøftes også om HR-arbeidet skal inngå som et nytt samarbeidsforum. IKT Agder bruker våre forum som styringsgrupper for IKT-arbeidet på sine felt, men med økende antall eierkommuner i IKT Agder må en vurdere nye løsninger.

Helse og omsorgslederforum (HLF) har ansvar for å fremme samhandling innenfor helse – og omsorgsfeltet mellom kommunene innad i Østre Agder, mellom kommuneregionene på Agder og mellom kommunene på Agder og Sørlandet sykehus. HLF er rådgivende overfor Rådmannsutvalget i

arbeidet med å innføre og ta i bruk velferdsteknologi i de deltagende kommuner innenfor regionen. Gjennom regionrådets deltakelse i RKG ehelse og velferdsteknologi der alle kommuner på Agder inngår - og som ledes av kommunalsjef Helse- og omsorgssektoren i Grimstad kommune, Aase Hobbesland, er vi en del av en nasjonal satsing på feltet. Den posisjon kommunene i Østre Agder har oppnådd på dette feltet er basert på en unik samhandling der også leverandørene spiller en nøkkelrolle. Arbeidet har nådd den en fase med fysisk innføring av teknologi med tilhørende rutiner.

Østre Agder har gjennom rådmannsutvalget og HLF prioriterer samarbeidet med Sørlandet sykehus HF høyt. Dette arbeidet er organisert gjennom et interkommunalt samarbeid på Agder som heter Kommunenes overordnede strategisk samarbeid (KOSS) og topartssamarbeidet mellom kommunene på Agder og Sørlandet sykehus HF (SSHF) som er organisert gjennom Overordnet strategisk samarbeidsutvalg (OSS). Rådmann Harald Danielsen fra Arendal kommune leder KOSS.

SSHF er pålagt omfattende sparetiltak som vil få konsekvenser for alle deler av sykehusets virksomhet. Adm. dir. ved SSHF har understreket at omstillingsarbeidet ikke skal ramme pasientene, og SSHF er i tett dialog med kommunene for å sikre at nedskjæringer i tilbudet ved SSHF ikke medfører u hensiktsmessige oppgaveoverføringer til de til kommunale helse og omsorgstjenester.

I helse- og omsorgssektoren vil FoUI – arbeidet være et sentralt arbeidsfelt i handlingsprogramperioden. Det er vedtatt en felles FoU - strategi. Denne følges opp med søknad til Aust-Agder kompetansefond med sikte på å legge grunnlag for å komme i gang med forskning i sektoren der målet er økt kunnskap om effektiv ressursbruk i kommunale helse og omsorgstjenester gjennom satsing på helsetjenesteforskning i kommunene og forskningsdrevet innovasjon.

Arbeidet med nye lokaler for Arendal interkommunale legevakt og øyeblikkelig – hjelp døgntilbudet i Østre Agder (KØH) er i gjennomføringsfasen. Dette er de største interkommunale investeringene som er gjort i vår region. Legevakten har manglet egnede lokaler over lang tid. Sikkerheten for medarbeidere og brukere har vært mangelfull. For begge virksomheter har nærheten til sykehuset vært avgjørende for valg av lokalisering. Dette prosjektet, som også omfatter en korttidsavdeling for Arendal kommune, har en kostnadsramme på mer enn 250 mill. kr.

Behovet for nytt krematorium er meget stort etter at eksisterende anlegg på Høgedal måtte stenge på grunn av driftstekniske problemer. Sekretariatet står i løpende kontakt med Arendal eiendom KF for å være orientert om framdriften i dette prosjektet.

Utredningsprosessen med sikte på å avklare eventuelle endringer i organiseringen av NAV-kontor i regionen har ikke frambrakt en konklusjon. Grimstad vil foreta en utredning sammen med Lillesand og Birkenes, mens de syv andre har drøftet ulike løsninger. Når det foreligger en konklusjon vil regionrådet delta i den videre prosess hvis det er ønsket av ledelse og medarbeidere i NAV.

Budsjettforutsetninger

Budsjett og handlingsprogram bygger på kommunelovens prinsipper om realistisk budsjettering. Budsjettet bygger på situasjonen per oktober 2019. Endringer etter dette er ikke hensyntatt.

Budsjettet bygger videre på regjeringens forslag til statsbudsjett for 2020 av 7. oktober 2019. Eventuelle endringer som følge av forlik i Stortinget i desember bør tas opp i egen politisk behandling i 2020. Alle tall i budsjett og handlingsplan oppgis i faste 2020-priser.

For lånegjelden er det budsjettert med gjennomsnittlig 2,5% rente. På innskudd er det budsjettert med 2,0%. Kommunal deflator er satt til 3,1 %. Lønnsveksten er beregnet til 3,6 % av dette, mens prisstigningen er satt til 2,3 %.

Kommunens frie inntekter består av rammetilskudd og skatteinntekter, og utgjør ca. 65 % av kommunesektorens samlede inntekter. Dette er inntekter som kan disponeres fritt uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regelverk. Gjennom inntektssystemet fordeles de frie inntektene til kommunen. Hensikten med inntektssystemet er å jevne ut kommunenes forutsetninger for å gi et likeverdig tjenestetilbud til innbyggerne. Ved fordelingen av rammetilskuddet tas det hensyn til strukturelle forskjeller i kommunenes kostnader (utgiftsutjevning). Omfordelingen skjer som følge av at utgifts- og skatteutjevning blir utført i innbyggertilskuddet. Utgiftsutjevning er grunnlagt med demografiske og sosiale forhold, som gir strukturelle kostnadsforskjeller for kommunen. Dette uttrykkes i kostnadsindeksen som kommer til fradrag i innbyggertilskuddet.

I handlingsplanperioden 2020-2023 legges det til grunn en kostnadsindeks på 99,53 % og innbyggertall på 23.306 per 1. juli 2019 (for rammetilskuddet). For skatteanslaget med inntektsutjevning skatt er det beregnet innbyggertall per 1. januar 2020 som skal brukes. Dette befolkningstallet er naturlig nok ikke klart enda, men anslaget som er brukt er 23.495 innbyggere.

Kommunens håndtering av kravet til realistisk budsjettering

Kommuneloven slår fast at årsbudsjettet skal være realistisk. Dette innebærer at de enkelte bevilgninger og de inntekter budsjettet bygger på, skal være ført opp ut fra hva som kan påregnes. Budsjettet skal være fullstendig, dvs. at alle forventede inntekter, innbetalinger og bruk av avsetninger samt utgifter, utbetalinger og avsetninger i året skal tas med. Hvis alle inntekter, kostnader og premisser var kjent og forutsigbare, er det i prinsippet enkelt å tilfredsstille kravet om realistisk budsjettering i kommunen. Utfordringen er å vurdere inntekts- og kostnadsanslagene når usikkerheten er stor. Rådmannen mener at budsjettforslaget er realistisk, men det vil kreve stram styring og nøye prioriteringer-/nedprioriteringer i den daglige driften gjennom året.

Tidligere handlingsprogram

De endringer kommunestyret vedtok i handlingsprogram 2019-2022 for året 2020, er lagt inn i budsjettforslaget nå for handlingsprogram 2020-2023.

Budsjettforslag 2020

I budsjettforslaget for 2020 og årene framover legger rådmannen til grunn at kommuneøkonomien blir strammere. Det økonomiske handlingsrommet for sektorenes budsjettrammer og nye tiltak/prioriteringer er derfor meget begrenset. Regnskap 2019 vil med all sannsynlighet vise et merforbruk (ref. 2. tertialrapport 2019) som vil måtte dekkes inn av disposisjonsfond i 2019. Det er derfor vesentlig å stramme inn på driften i sektorene, og da spesielt i de store sektorene; helse- og omsorgssektoren og kultur- og oppvekstsektoren. Men alle tjenesteområder i kommunen må delta.

Budsjettprosess 2020-23

Budsjettprosessen for 2020-23 har vært noe ulik en tradisjonell budsjettprosess i Grimstad kommune. Kommunestyrevedtak 18.12.2017 sak 17/151 ga rådmannen følgende oppdrag: Kommunens budsjett bør på sikt ha en regnskapsmessig driftsmargin med 2% av omsetningen i 2021. Dette utgjør ca 35 mill. kroner. Agenda Kaupang fikk etter anbud oppdraget med å utføre økonomianalyse og være prosessledere for tre arbeidsgrupper. Arbeidsgruppene ble ledet av hver sin kommunalsjef og enhetsledere og tillitsvalgte var representert sammen med stab og støttetjenester. Rapporten «Økonomisk handlingsrom – utviklings- og effektiviseringsprosjekt 2019-2023» ble lagt fram for formannskapet 30. august. Denne og økonomianalysen ligger som vedlegg til rådmannens budsjettforslag.

Rådmannen har vurdert tiltakslistene fra rapporten og innlemmet flere av tiltakene i budsjettet og handlingsprogrammet. Noen av tiltakene hadde usikker økonomisk effekt og ble ikke lagt inn. Sektorene med enhetsledere og tillitsvalgte fikk derfor i oppdrag å finne ytterligere kutt. Disse ble spilt inn under rådmannens budsjettsaldering, og da rådmannens skisse til saldering var klar, ble denne presentert for enhetsledere og tillitsvalgte. De enhetene som er berørt av endringer og kutt i rådmannens forslag blir videre ivaretatt.

I rådmannens budsjettforslag er enhetene og sektorene kompensert for lønnsoppgjør 2020, tertialrapport 1 og 2 og endringer som lå inne i allerede vedtatte handlingsprogram. Utover dette er det tatt konkret stilling til enkeltbehov. Det har vært krevende å saldere budsjett 2020 og enhetene har ikke fått mulighet til å spille inn nye behov/økninger utover det sektorledelsen har spilt inn og prioritert. Rådmannen kompenserte sektorene med totalt 13,9 mill. kroner under budsjettsalderingen. Se sektorenes kapitler for detaljer rundt dette.

Ny kommunelov

Ny kommunelov ble vedtatt 22.6.2018 og trer i kraft 1.1.2020. Tilhørende forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner mv. ble vedtatt 7.6.2019.

Hovedbudskapet i den nye kommuneloven er at kommune og kommunestyre skal ha et enda sterkere fokus på langsiktig økonomisk bærekraft.

Statsbudsjett 2020

Sitert fra forslag til statsbudsjett:

«Hovedprioriteringene i budsjettforslaget for Kommunal- og moderniseringsdepartementet er:

- Levende lokaldemokrati.
- En enklere hverdag.
- Trygge og gode boforhold.

Kommunesektoren har hatt god inntektsvekst de senere årene, og har et solid økonomisk fundament. En god og forutsigbar kommuneøkonomi er avgjørende for et godt og stabilt tjenestetilbud til innbyggerne. Regjeringen foreslår en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2020 på knapt 3,2 mrd. kroner. Realveksten i frie inntekter anslås til 1,3 mrd. kroner. Veksten er regnet fra anslått inntektsnivå for 2019 etter Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett for 2019. Regjeringen foreslår at veksten i frie inntekter i sin helhet tildeles kommunene. Av veksten begrunnes 400 mill. kroner med tidlig innsats i skolen og 150 mill. kroner til opptrappingsplanen på rusfeltet.»

Utbytte fra Agder Energi

Grimstad kommune har en eierandel i Agder Energi AS. Utbytte for 2018 til Grimstad kommune, som ble utbetalt i mai 2018, var på 17,5 mill. kroner. Rådmannen har budsjettet med samme beløp i 2020 og årene 2021-2023.

Eiendomsskatt i Grimstad

Eiendomsskatteloven gir mulighet for å gjennomføre ny alminnelig taksering hvert 10. år. Siste alminnelige taksering av alle eiendommer i Grimstad ble gjennomført i 2013, med virkning fra 2014.

I statsbudsjettet for 2020 ligger det inne forslag for endring av eiendomsskatteloven fra fem til fire promille fra 2021. Forslaget har ingen betydning for budsjettåret 2020 for Grimstad kommune.

I statsbudsjett for 2019 ble det foreslått en overgangsregel der kommuner med lokal takst fra 2013 eller senere kan benytte denne til og med skatteåret 2023. Også disse kommunene skal benytte en reduksjonsfaktor på 30 prosent. Grimstad kommune har lokal takst fra 2013 og vil derfor hvis dette kommer kunne benytte seg av overgangsregelen til og med 2023. Det foreligger ikke vedtak på dette nå, men i forslag til statsbudsjett for 2020 heter det at regjeringen vil komme tilbake til reduksjonen i eiendomsskattesatsen som del av et helhetlig opplegg for kommuneøkonomien i forbindelse med kommuneproposisjonen for 2021.

Det har blitt vedtatt to endringer i eiendomsskatteloven med virkning fra skatteåret 2020.

- Maksimal skattesats for boliger og fritidsboliger skal være 5 promille
- Det innføres en obligatorisk reduksjonsfaktor på minimum 30 % i takstene på boliger og fritidsboliger

For Grimstad kommune vil obligatorisk reduksjonsfaktor få følger for inntektsgrunnlaget hvis det ikke foretas endringer i promillesatsen. Kommunale takster på boliger og fritidsboliger skal reduseres med 30 prosent før eiendomsskatt skrives ut. Ny bestemmelse uttrykker dette slik at skattegrunnlaget settes til verdien multiplisert med 0,7.

For en gjennomsnittlig bolig i Grimstad kommune vil dette likevel bety en reduksjon i eiendomsskatt på 313 kroner per år (6 %). Eiendomsskatten for næring vil totalt sett gå opp fra 12,2 til 14,9 mill. kroner. For å opprettholde samme inntekter som det legges til grunn i handlingsperioden må man sette generell skattesats til 3,9 promille for næringseiendommer og skattesats for bolig- og fritidseiendom til 3,6. Det vil si at man øker promillesatsen med 1,0 for bolig/fritidseiendom og 0,7 for næringseiendom. Bunnfradraget på kr 140.000 per boenhet opprettholdes i handlingsperioden.

Eiendomsskatt i mill. kroner	2019	2020	2021	2022	2023
Handlingsprogram 2019-2022	70,0	70,4	70,8	71,2	
Forslag til handlingsprogram 2020-2023		70,4	70,8	72,2	72,6

Satser og effekter	2019	2020	2021	2022	2023
Bunnfradrag per boenhet (1000-kroner)	140	140	140	140	140
Bolig og fritidseiendommer (promille)	2,6	3,6	3,6	3,6	3,6
Næring, verker og bruk (promille)	3,2	3,9	3,9	3,9	3,9
Skatt for en KOSTRA- bolig (120m2) kr	5 252	4 939	4 939	4 939	4 939

Priser på kommunale tjenester i 2020

I tabellen nedenfor beskrives kort de varer og tjenester hvor rådmannen foreslår at prisene ikke økes fra 2019 til 2020, og de varer og tjenester hvor prisene øker med mer eller mindre enn 2,3 %

I prisvedlegget er det utarbeidet en felles prislister for varer og tjenester i Grimstad kommune. De varer og tjenester som ikke er nevnt i dette vedlegget eller i dette dokumentet er justert med 2,3 %.

Utgifter knyttet til kommunale eiendomsgebyrer. Endring 2019 - 2020 KOSTRA-bolig					
Gebyr i kroner inkl mva	2018	2019	2020	Endring	Endring i %
Vann	2 580,92	2 194,53	2 435,54	241,01	11,00 %
Avløp	3 384,14	3 384,14	4 040,67	656,52	19,40 %
Renovasjon	4 006,08	4 639,04	4 894,19	255,15	5,50 %
Feiertjenesten	616,60	450,12	540,14	90,02	20,00 %
Sum KOSTRA-bolig med avløp	10 587,75	10 667,83	11 910,54	242,71	11,65 %
Vann	2 580,92	2 194,53	2 435,54	241,01	-15,00 %
Renovasjon	4 006,08	4 639,04	4 894,19	255,15	15,80 %
Slamrenovasjon	1 418,01	1 318,75	1 582,50	263,75	-7,00 %
Feiertjenesten	616,60	450,12	540,14	90,02	-27,00 %
Sum KOSTRA-bolig med slam	8 621,62	8 602,44	9 452,38	849,94	9,86 %

Selvkostfond

Fond i selvfinansområdene ved inngangen til 2019	
Vann	10,8 mill. kr
Avløp	1,6 mill. kr
Renovasjon	0
Slamrenovasjon	0
Feiing	0,4 mill. kr

Selvkost innebærer at kommunens kostnader med å yte tjenestene skal dekkes av gebyrene som brukerne av tjenestene betaler.

Grimstad kommune har ikke anledning til å tjene penger på tjenestene. En annen sentral begrensning i kommunenes handlingsrom er at overskudd fra det enkelte år skal tilbakeføres til de betalende abonnenter eller brukere i form av lavere gebyrer innen de neste fem år. Dette betyr at hvis kommunen har avsatt overskudd (fond) som er eldre enn fire år, må overskuddet brukes til å redusere gebyrene i det kommende budsjettåret.

I forslag til budsjett for 2020 er det budsjettert med bruk av fond.

Husleie i kommunale boliger

For eksisterende leieavtaler i kommunens boliger økes husleien i samsvar med KPI jf. husleieloven. For nye leietakere økes prisen med 2,3 %.

SFO prisene i Grimstad kommune

SFO- prisene øker med 11,51% i 2020. En heltidsplass vil da koste kr 2 907,- i 2020 og en korttidsplass vil koste kr 1 937,- i 2020. Matpenger holdes uendret på kr 272,-.

Foreldrebetaling i kommunale og private barnehager

Makspris for en fulltidsplass i barnehage var i 2019 kr 3 040 pr måned. I forslag til statsbudsjett er det lagt opp til økning av makspris til kr 3 135 fra 1 januar 2020.

For differensierte priser og matpenger, se prisvedlegget.

Vurdering av budsjetterisiko for 2020

Driftsrisiko

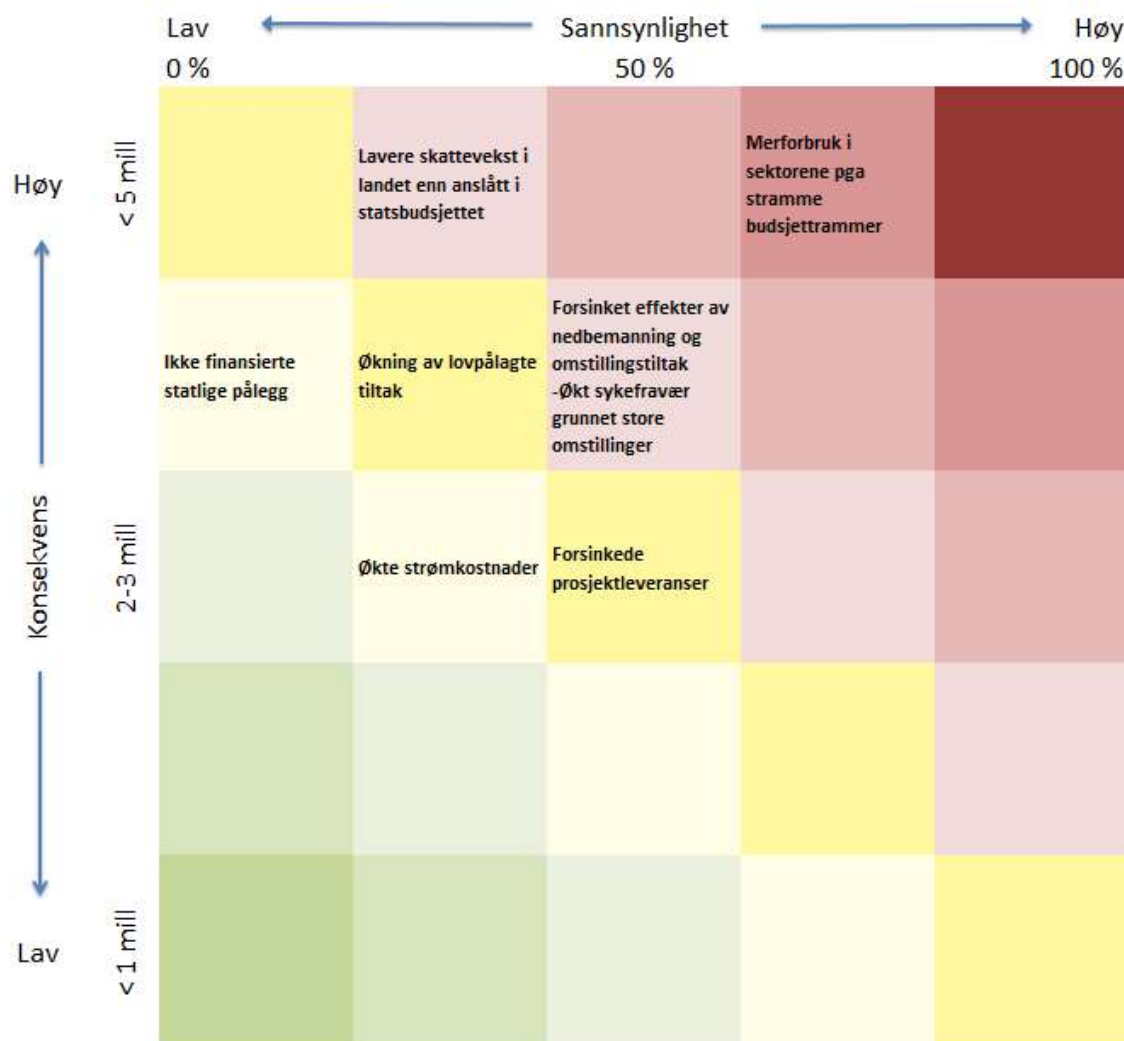
Grimstad kommune gjennomfører regelmessige risikoanalyser for å avdekke risikoen knyttet til kommunens drift. Dette gjøres for investeringsprosjekter og innenfor driften. Den samlede risikoen rapporteres tertialvis. Dette har kommunen gjennomført systematisk gjennom flere år. Det er nytt at risikoen vurderes i budsjettsammenheng. Dette gjøres for å synliggjøre realismen i budsjettet. Hensikten med risikovurderingen er å fremskaffe bedre grunnlag for beslutninger og politisk fokus.

Risikovurderingen bygger på:

1. Hva kan gå galt?
2. Hva er sannsynligheten for at hendelsen inntreffer?
3. Hvilke konsekvenser kan hendelsene medføre?

Risikoanalysen er en frittstående analyse og en del av kommunens totale risikostyring. Det er benyttet en kvalitativ analyse og vurdering, hvor frekvensene og konsekvensene av hendelsene klassifiseres i høy, middels og lav i en risikomatrix.

I første omgang etableres det et enkelt opplegg knyttet til risiko for hver sektor, og for kommunen totalt sett. Økt innsikt om risiko i hele organisasjonen er også et mål som har betydning for hvordan risikobildet håndteres totalt sett.

Forklaringer og tiltak til risikoelementene i matrisen

I budsjettdokumentet er risiko kartlagt og det vil arbeides videre med risikoreduserende tiltak fram mot 01.01.2020. Risikobildet kan også endres etter den politiske behandlingen og det vil bli gjort en ny risikovurdering.

Merforbruk som følge av strammere driftsrammer i sektorene

I budsjettforslaget er de økonomiske rammene strammere enn driften i 2019. Dersom sektorene ikke klarer å holde budsjett, kan det føre til omprioriteringer i andre sektorer, redusert kvalitet og kapasitet, investeringsplanen må endres eller disposisjonsfond tappes som igjen fører til økt sårbarhet.

Svakere skattevekst i landet

Budsjettforslaget legger opp til en nasjonal skatteinngang på 172,3 mrd. kroner for kommunene. En svakere vekst vil kunne gi Grimstad et betydelig innteksttap gjennom lavere inntektsutjevning enn det budsjettforslaget legger opp til. Samme konsekvens som over.

Økte strømkostnader

Strømprisene er utenfor kommunens kontroll. Det vil være en risiko knyttet til om strømkostnadene fortsetter å øke, selv om forbruket begrenses eller går ned. Som risikodempende tiltak opprettes et energikontor for å overvåke forbruket og optimalisere bygningsdriften med tanke på energiforbruk. Videre igangsettes strømsparekampanje ut i alle enheter med særlig fokus på skolene.

Forsinket prosjektleveranse

Prosjektstyring er fokusområdet innenfor samfunn- og miljøsektoren hvor det legges opp til endringer. Det er knyttet risiko til gjennomføringen av endringen og til om forventet gevinst kan hentes ut. Etablering av en egen prosjektavdeling er et avbøtende tiltak for å øke sannsynlighetene for å kunne hente ut gevinsten.

Forsinkede effekter av nedbemanning og omstilling.

Budsjettet legger opp til store omstillinger, spesielt innenfor kultur- og oppvekstsektoren og helse- og omsorgssektoren. Budsjettet forutsetter rask nedbemanning og omstilling. En forsinket prosess vil kunne gi merforbruk. Tett samarbeid med HR og tillitsvalgt-apparatet vil være risikodempende tiltak.

Økt sykefravær grunnet store omstillinger.

Økt sykefravær vil føre til merforbruk. Risikodempende tiltak er allerede igangsatt gjennom lederoppfølging og egne sykefraværprosjekt.

Ikke-finansierte statlige pålegg og økning av lovpålagte tiltak

Nye statlige pålegg og føringer mm. kan øke kostnadene uten at dette er fullfinansiert. Dette kan føre til merforbruk, og dermed konsekvenser som nevnt over.

Økonomisk hovedoversikt 2020

	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Rammetilskudd	-535 965	-558 024	-579 147
Inntektsutjevning	-33 239	-19 910	-75 665
Skatt	-637 254	-667 695	-638 000
Eiendomsskatt	-72 645	-68 500	-70 400
Andre driftsinntekter enn postene overfor	-563 443	-479 285	-467 785
Sum inntekter eks finans	-1 842 546	-1 793 414	-1 830 997
Nettolønn inkl sosiale utgifter	1 118 180	1 102 062	1 115 773
Andre ikke lønnsmessige utgifter	653 391	629 931	632 761
Sum utgifter eks finans	1 771 571	1 731 993	1 748 534
Netto finans	55 714	61 407	74 963
Resultat	- 15 261	14	-7500

I 2018 hadde kommunen et positivt regnskapsresultat (mindreforbruk) på 15,3 mill. kroner. Hovedårsaken til det positive resultatet var merinntekter frie inntekter (skatt og inntektsutjevning skatt) samt merinntekter pensjon/premieavvik pensjon. Rådmannens budsjettforslag for 2020 legger opp til et overskudd på 7,5 mill. kroner. Samlet for alle årene i handlingsprogrammet er det budsjettert med et overskudd/årsresultat på 39, 0 mill. kroner. Det er for 2020 budsjettert med 3,5 mill. kroner i bruk fra disposisjonsfond flyktninger. Samlet for alle årene i handlingsprogrammet er det budsjettert med 12,5 mill. kroner fra disposisjonsfond flyktninger. Bruk av dette fondet henger sammen med en stor reduksjon i mottak av flyktninger til kommunen. Fra i overkant av 100 flyktninger/familiegjenforeninger for noen år siden til nå budsjettert med et gjennomsnittlig årlig mottak på 45 flyktninger/familiegjenforeninger.

Rammetilskudd, inntektsutjevning og skatt utgjør kommunens frie inntekter. I 2018 utgjorde kommunens frie inntekter 1 206,5 mill. kroner. I opprinnelig vedtatt budsjett for 2019 ble frie inntekter satt til 1 245,6 mill. kroner. Budsjett 2020 legger opp til en økning på 47,2 mill. kroner til 1 292,8 mill. kroner, en økning på 3,8 % fra 2019.

Hovedforklaringen til veksten i kommunens frie inntekter på 3,8 % er først og fremst knyttet til forventet lønns- og prisstigning samt til demografisk utvikling. I tillegg er det lagt inn noen statlige satsningsområder

Rådmannens budsjettforslag for 2020 på posten frie inntekter (1292,8 mill. kroner) er likt med forslag til statsbudsjettet/ «Grønt hefte». Anslaget for skatteinngang i den enkelte kommune, er vurderinger kommunene selv må gjøre. Rådmannen har budsjettert med en skatteinngang på 638 mill. kroner. Regjeringens totalanslag for skatt og inntektsutjevning skatt for Grimstad, er ikke endret av rådmannen. Dette betyr at inntektsutjevning skatt er budsjettert med 75,6 mill. kroner. Rådmannens budsjettforslag for årene 2020 – 2023 baserer seg dermed på en lokal skatteinngang lik 84,6 % av landsgjennomsnittet (til informasjon utgjør skatteinngangen per utgangen av september 2019 86,4%). Samlet er det budsjettert med 94,5% av landsgjennomsnittet for skatt og inntektsutjevning skatt.

I 2020 er det budsjettert med 70,4 mill. kroner i eiendomsskatt. Vedtatt regulert budsjett for 2019 er 70,0 mill. kroner. Økningen er dermed 0,4 mill. kroner. Dette forklares med at det er lagt inn en forventet vekst i antall boliger til beskatning tilsvarende 0,4 mill. kroner fra 2019 til 2020. For årene 2022 – 2023 er det lagt inn en ytterligere vekst årlig på 1,0 mill. kroner begrunnet i en mer nøye gjennomgang av eiendommer i kommunen (matrikkelen). Dette betyr ikke en ny takseringsrunde, men en gjennomgang for å avdekke eventuelle feil i grunnlaget for boliger/fritidseiendommer.

Oversikt sektorene 2020

Tall i hele 1000 kr	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023
Støttetjenester	54 448	42 661	41 031	40 531	40 531	40 531
Kultur og oppvekst	515 868	524 522	545 745	538 105	534 075	530 155
Helse og omsorg	559 727	567 573	580 316	579 316	578 316	578 316
Samfunn og miljø	113 332	110 114	118 477	116 277	114 577	113 777
Fellesutgifter	42 044	56 813	61 370	66 130	67 260	68 827
Kirke- og trossamfunn	19 316	19 749	20 263	19 263	18 763	18 763
Sum drift	1 304 735	1 321 432	1 367 202	1 359 622	1 353 522	1 350 369
Finans	-1 322 792	-1 321 446	-1 374 702	-1 372 252	-1 365 204	-1 357 558
Resultat eks selvfinans	-18 057	-14	-7500	-12 630	-11 682	-7 189
Selvfinansierende tjenester	2 796	-	-	-	-	-
Resultat	-15 261	-14	-7500	-12 630	-11 682	-7 189

Grimstad - en åpen, innovativ kommune

Grimstad kommune er en kunnskapsbedrift hvor medarbeiderne utgjør den viktigste ressursen. Kommuneplanen setter mål for hvordan Grimstad kommune skal kunne tilby effektive tjenester med riktig kvalitet til våre brukere og innbyggere gjennom arbeid med ledelse, lederutvikling, visjon og verdier.

Kommunens arbeidsgiverpolitikk bygger opp under visjonen «Med viten og vilje». Arbeidsgiverpolitikken skal bidra til å virkeliggjøre samfunnsoppdraget som Grimstad kommune har. Formålet er å synliggjøre et medarbeiderskap preget av mangfold og arbeidsglede, og sikre at alle ansatte bidrar til utviklingen av effektive tjenester.

- Satsingsområdene for kommunens organisasjonsstrategi mot 2020 er:
- Kompetanse – anvendelse og utvikling
- Rekruttere, beholde og utvikle riktig kompetanse
- Lederskap og medarbeiderskap i fellesskap
- Innovasjon - evnen til utvikling og nyskapning
- Styrke ledere i lederrollen

Grimstad kommunes organisasjonsstrategi mot 2020

Arbeidsgiverpolitikk og strategi

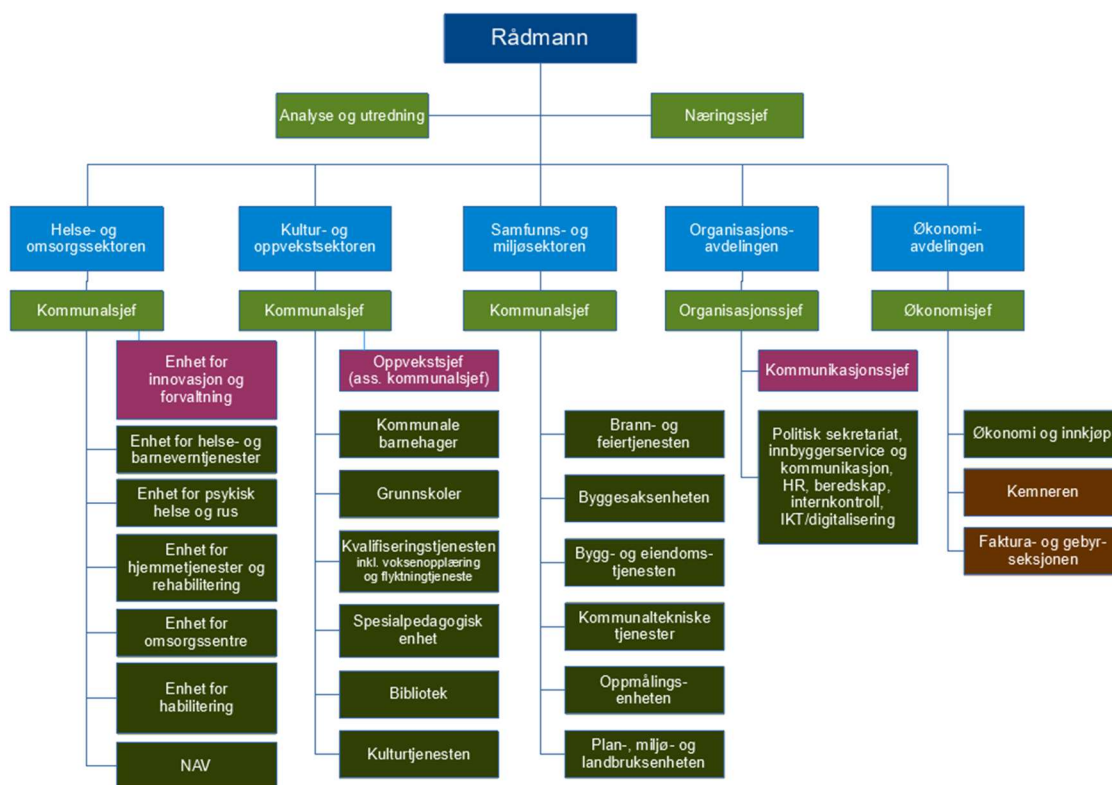
Vedtatt K-sak 15/87

Administrativ organisering

Enhetenes egenart og lokale utfordringer varierer. Av den grunn varierer både organisering og delegering av oppgaver. Delegering av lederansvar til enhetsledere, avdelingsledere og fagledere er i mange enheter en forutsetning for effektiv drift.

Rådmannen og kommunalsjefene utgjør den øverste administrative kommuneledelsen. Rådmannens ledergruppe har det overordnede ansvar for tjenestene kommunen utfører.

Rådmannens støtteenheter utfører de fellesfunksjonene hele kommuneorganisasjonen behøver, så som tjenester knyttet til budsjett, økonomi og regnskap, post, arkiv og dokumenthåndtering, publikumshenvendelser, personal- og organisasjonsforhold, informasjon og kommunikasjon, service og så videre.

Merknad: Kemnerfunksjonen og flere av deres ansatte er i statsbudsjettet foreslått overført til Skatteetaten i løpet av første halvår 2020.

Utfordringsbildet på kommunenivå:

- En stor andel deltidsansatte, spesielt innenfor helse- og omsorgssektoren
- Samlet sykefravær er fortsatt for høyt, og det er stor variasjon mellom de ulike enhetene
- Knapphet på lærlingplasser
- Skjev kjønnsfordeling

Særlige satsingsområder i handlingsprogramperioden er:

- Fortsette arbeidet for å få en heltidskultur i hele kommunen
- Utvikle og intensivere arbeidet med å redusere sykefraværet
- Øke antall lærlingeplasser
- Likestilling, inkludering og mangfold

Årsverksutvikling

Lønnsutgiftene utgjør en stor andel av kommunens løpende driftsutgifter. For kommunen som helhet er den ca. 60 prosent av løpende kostnader, for enkelte enheter utgjør lønnskostnadene over 90 prosent av den totale økonomiske rammen.

Personalbudsjett for kommunen, og den enkelte enhet, er utarbeidet og redegjør for antall faste årsverk som er innarbeidet i lønnsbudsjettet. Budsjettet er basert på godkjente årsverk som følge av politiske vedtak. Personalbudsjett for 2020 er basert på 1362 årsverk.

I 2020 ser administrasjonen for seg justeringer innenfor elle enheter i organisasjonen, hvor det vil være stort fokus på å tilpasse seg rammevilkårene i budsjettet og de politiske vedtak.

Spesifisert personalbudsjett per sektor finnes i eget vedlegg til saksdokumentet – *Personalbudsjett*

	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020 Rådmannens forslag
Grimstad kommune	1315	1335,9	1361,5
Støtte/stab	48	47,3	45,20
Helse og omsorg	567	590,7	613,8
Samfunn og miljø	153	153,6	161,9
Kultur og oppvekstsektoren	548	544,3	540,6

*Inkl. hovedtillitsvalgt og hovedverneombud.

Likestilling, inkludering og mangfold

Grimstad kommune skal føre en arbeidsgiverpolitikk som fremmer likeverdige arbeids-, lønns- og utviklingsmuligheter uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, alder, etnisitet og religion. Likestillingsloven, diskrimineringslovene og kommuneplanen setter overordnede rammer for likestillingsarbeidet i kommunen.

Gjennomsnittsalderen for fast ansatte i Grimstad kommune er 44,8 år. Innen helse- og omsorgssektoren er snittalder på 43,2 år, i kultur- og oppvekstsektoren er snittalderen 45,9 år, mens i samfunns- og miljøsektoren er snittalder 47,5år.

I dag er nesten 80 prosent av de ansatte i kommunen kvinner, og det er en tradisjonell fordeling hvor det er flest kvinner innen omsorgsyrkene. Det er ønskelig å arbeide for en vridning av kjønnsfordelingen innen de ulike yrkesgruppene.

Det er innen de kvinnedominerte yrkene vi finner flest deltidsansatte. Gjennomsnittlig stillingsstørrelse er 80 prosent ved slutten av september 2019. I helse- og omsorgssektoren, hvor det har vært arbeidet mye med heltid, har snittet økt fra 69 prosent per utgangen av september 2018 til 71 prosent på samme tidspunkt i 2019. Tallene er basert på alle fast ansatte. Enkelte ansatte har flere stillinger i kommunen. Tallene er ikke justert i henhold til dette.

Grimstad kommune har i samarbeid med Arendal kommune fra høsten 2017 og i hele 2019 arbeidet med prosjekt om heltidskultur i de respektive kommunene. Arbeidet med heltidskultur vil fortsette i 2020, ved å redusere bruk av ufrivillig deltid, øke antallet hele stillinger i tråd med bestemmelser i lov- og avtaleverk.

En heltidskultur er helt avgjørende for å møte framtidens kompetansebehov og krav til tjenesteutøvelse. Arbeid med heltidskultur vil bidra til at kommunen fremstår som en attraktiv arbeidsgiver som tilbyr fulltidsstillinger til de ansatte.

Kommunestyret vedtok 18. juni 2018 «Retningslinjer for heltidskultur», et viktig virkemiddel for å ha fokus på å få flest mulig ansatte i 100 % stillinger.

Kompetanse

Kommunen skal fortsatt jobbe for å sikre rett og tilstrekkelig kompetanse i årene som kommer. Dette innebærer å både rekruttere nye medarbeidere, videreutvikle og ta i bruk den kompetansen ansatte allerede har i dag.

Grimstad kommune har generelt god tilgang på kvalifisert arbeidskraft. Unntaket er først og fremst sykepleiere, en gruppe som det fortsatt er vanskelig både å rekruttere og beholde.

Regel- og ansvarsendringer kombinert med mer komplekse oppgaver som skal løses i kommunene vil kreve mer og høyere kompetanse, samtidig som en står overfor et digitalskifte. Innføring av nye digitale løsninger vil kreve nye typer kompetanser.

Tilegning av ny kompetanse kan skje gjennom intern opplæring eller ved hjelp av andre kompetansehevende tiltak. Gjennom den digitale læringsplattformen KS Læring kan ansatte gjennomføre relevant opplæring via e-læringskurs. Utvikling av flere digitale opplæringsplaner vil fortsette i kommende periode.

Ledelsesutvikling

God ledelse er vesentlig for at Grimstad kommune skal nå sine mål, være handlekraftig, og evne å endre og tilpasse seg nye rammer. For å utvikle et godt lederskap som utøver ledelse i tråd med kommunens styringsmodeller og ledelsesprinsipper, videreføres arbeidet med nødvendig og praktisk målrettet lederopplæring og -utvikling. Det mer omfattende lederutviklingsprogrammet som ble startet i 2015 og videreført frem til våren 2019 er avsluttet og vil ikke bli tatt inn i budsjettet for 2020.

God praktisk lederopplæring og -utvikling bidrar til at kommunen har ledere som kan møte kommunens utfordringer. Det er innført «onboarding» og lederskole for nye ledere. Systemet legger til rette for at ledere på ulike nivå, og i ulike deler av organisasjonen får tilpasset opplæring, oppfølging og utvikling. Dette bidrar til forutsigbarhet, særlig for nyansatte ledere.

Nærvær og helsefremmende arbeidsplasser

Sykefraværet i Grimstad har de siste årene vært på rundt 7-8 %. Sykefraværet varierer mellom de ulike sektorer og enhetene, og det er flere enheter som har et sykefravær på over 10 %. Et høyt sykefravær reduserer gjennomføringskraften, påvirker arbeidsmiljøet og medfører økte kostnader for organisasjonen.

Arbeidet med å redusere sykefraværet og øke nærværet vil fortsatt ha høy prioritet. For å redusere sykefravær skal det jobbes langsiktig og målrettet med lederskap, struktur og kultur for nærvær på den enkelte arbeidsplass. Overordnet mål for inkluderende arbeidsliv (IA) er å skape et arbeidsliv med plass til alle gjennom å forbygge sykefravær og frafall, og på den måten bidra til å øke sysselsettingen.

I arbeidet med å redusere sykefraværet, og dermed øke utnyttelsen av arbeidskraften, og forebygge frafall, er det nødvendig å ha en helhetlig tilnærming til nærværsarbeid og sykefraværsoppfølging. Ledernes systematiske arbeid med arbeidsmiljø og HMS er av grunnleggende betydning for å oppnå reduksjon i fravær.

Grimstad kommune er en IA-bedrift. I ny IA avtale for perioden 2019 - 2022, er målet for sykefraværet nasjonalt en reduksjon på 10 % sammenlignet med 2018. For Grimstad kommune betyr det at sykefraværet innen utgangen av 2022 ikke skal overstige 7,5%. Gjennomsnittlig fravær i 2018 var 8,3%.

Gjennom et godt aktivt samarbeid med bedriftshelsetjenesten, NAV arbeidslivssenter og de tillitsvalgte vil kommunen i 2020 fortsette arbeidet med nærvær og helsefremmende arbeidsplassutvikling. For å nå målene i IA-avtalen, vil vi fremover ha spesielt fokus på IA-avtalens satsingsområder;

- Innsats mot lange og/eller hyppige gjentakende sykefravær
- Forebyggende innsats for bedret arbeidsmiljø

Gode data om sykefraværsutvikling, bemanningsutvikling, avviksrapportering og andre HR-data brukes for å identifisere områder der det er viktig å sette inn nye tiltak eller oppfølging.

Rådmannen vil i tillegg til det ordinære sykefraværsarbeidet, øke innsatsen i tjenesteområder med høyt sykefravær. I samarbeid med KS sentralt og NAV deltar Grimstad i prosjektet «NED med sykefraværet!», et tilbud til kommuner for å redusere sykefravær. Dette arbeidet vil fortsette i 2020.

Internkontroll

Kommunen vil i 2020 fortsette arbeidet med å styrke internkontrollen, da særlig i lys av den nye kommuneloven § 25-1 hvor det stilles klare krav til dette arbeidet. I praksis betyr det at vi vil øke arbeidet med å etablere god virksomhetsstyring med tilhørende innebygde kontrollmekanismer, intern og ekstern revisjon av virksomhetens praksis i forhold til beskrevne rutiner, samt styrket kontroll av prosjektgjennomføringer gjennom introduksjon av et felles prosjektrammeverk for alle kommunens prosjekter. Dette kombinert med porteføljestyling og et samlet prosjektkontor.

Internkontrollforskriften legger for øvrig klare føringer og stiller tydelige krav til virksomhetens arbeid med internkontroll.

HMS

Godt arbeidsmiljøarbeid handler om å redusere risiko for farer og ulykker, og aktivt rette søkelyset mot de positive og helsefremmende faktorene i arbeidsmiljøet.

Grimstad kommune vil også for kommende planperiode sikre kravet til systematisk HMS-arbeid i henhold til «Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter».

Medarbeiderundersøkelse

Grimstad kommune gjennomførte i 2019 en omfattende medarbeiderundersøkelse basert på en metodikk med navn 10-faktor. Hver enkelt sektor/ enhet vil ved utgangen av 2019 ha utarbeidet sine handlingsplaner for satsingsområder som skal være med på å styrke de områdene i 10-faktor undersøkelsen som er avgjørende for å sikre en robust organisasjon. 10-faktor undersøkelsen er også tett koblet mot det som heter NED-prosjektet som igjen er en verktøykasse for reduksjon av sykefraværet.

Lærlingesatsing

En lærling vil få muligheten til å utdanne seg til et yrke gjennom arbeid i en bedrift. I bedriften får personen både opplæring og praksis i et fag. Lærlingesatsingen er også et ledd i å sikre at kommunen får tilgang på kvalifisert arbeidskraft innenfor ulike områder.

Grimstad kommune har i dag lærlinger innenfor flere fagområder.

Foreslått budsjettet for lærlinger for 2020 er på 8,99 mill. kroner. Økningen fra 2019 skyldes lønnsoppgjør. Det er endringer i lovverket for avlønning av lærlinger som trer i kraft i 2020 (rett til pensjonsordning), dette har betydning for kostnadene knyttet til lærlingeordningen, og vil påvirke ambisjonsnivået.

De momenter som inngår i beregningen av kostander per lærling for 2020 vil være:

- Lærlingelønn: 175 000 kroner (for lærlingeordningen «Menn i helse» er dette tallet 255 000,-).
- Arbeidsgiveravgift/sosiale kostnader/pensjon
- Tilskudd per lærling (gjennomsnitt) 49.000 kroner.

Samlet sum per lærling er ca. 185 000 kroner. Antall budsjetterte lærlinger blir for 2020 ca. 45 lærlinger.

Med en videre opptrapping de neste 2 årene, forutsatt tilsvarende økning i budsjett, ser vi for oss en opptrapping mot 2021 på 50 lærlinger og 55 lærlinger i 2022.

Kultur- og oppvekstsektoren

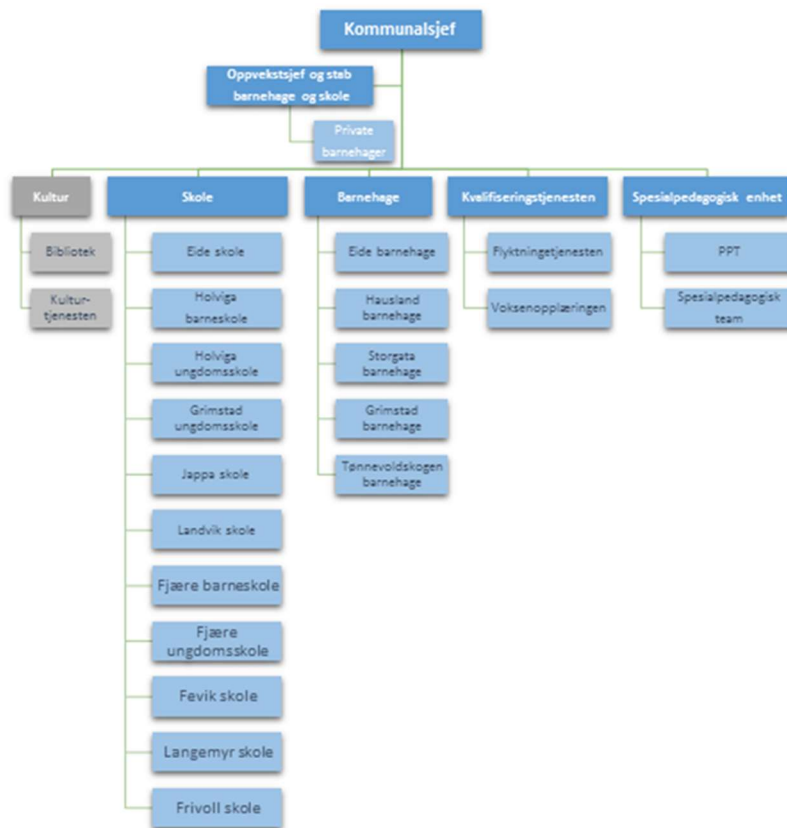
Kommunalsjef kultur- og oppvekstsektoren Solfrid Marie Døhlen

Innledning

Dette kapittelet beskriver budsjettet for 2020 for kultur og oppvekstsektoren. Kultur- og oppvekstsektoren omfatter samlet 20 kommunale tjenesteenheter, bestående av 11 kommunale skoler, 5 kommunale barnehager, kvalifiseringstjenesten, kulturtjenesten, bibliotekstjenesten, spesialpedagogisk enhet og stab barnehage og skole. I tillegg er det to private skoler og 19 private barnehager.

Oversikten nedenfor viser dagens organisering.

Sammendrag og oppsummering av budsjett 2020

Sektoren har i likhet med de andre sektorene i kommunen, måtte tilpasse seg årets stramme budsjetttrammer og krav om innsparinger og kostnadsreduksjoner i driften. De foreslåtte innsparingstiltakene vil bidra til at kommunen kan skape et større økonomisk handlingsrom. Det er funnet begrenset plass til nye behov innen sektoren i neste års budsjett, og kun de mest påtrengende behovene er prioritert og inntatt i budsjettframlegget.

Oversikten nedenfor viser sektorens budsjett fra 2019 som vedtatt for kommunestyret og de økonomiske effektene som er inntatt i budsjettet for 2020.

Netto driftsbudsjett for 2019 for kultur- og oppvekstsektoren, var på 524,5 mill. kroner. Rådmannen budsjettframlegg for sektoren for 2020 er på 545,7 mill. kroner. Endringen i budsjetttrammen fra 2019 til 2020 på 21,2 mill. kroner fremgår skissemessig av diagrammet ovenfor (tall i tusen kroner). Reduksjoner i forbindelse med budsjettreguleringer i tertialrapporteringen utgjør ca. 0,6 mill. kroner, mens effekter av tiltak i tidligere vedtatt handlingsprogram utgjør en reduksjon på 0,5 mill. kroner. Effekten av lønnsoppgjøret for sektoren er budsjettert med 8,5 mill. kroner. Øremerkede tilskudd i statsbudsjettet for 2020 som fremlagt av regjeringen 7. oktober utgjør 7,3 mill. kroner. Rådmannens samlede prioriteringer for sektoren utgjør en økning på ca. 6,6 mill. kroner. Dette er en nettoeffekt av foreslåtte økninger og foreslåtte kutt som blir forklart nærmere nedenfor.

Mål for Grimstadkolene 2015 - 2027 i kommunedelplan skole

Elevene i Grimstad oppnår ut fra sine forutsetninger høy kompetanse i grunnleggende ferdigheter og fag, slik at de er godt forberedt til å delta i videre utdanning og arbeidsliv.

1. På nasjonale prøver 9. trinn skal det være maksimum 5% av elevene på laveste nivå på hver av skolene i Grimstad.

2. Elevene som går ut av den ordinære grunnskolen i Grimstad skal ha høy faglig kompetanse etter endt 10. trinn, og i gjennomsnitt oppnå høyere score i norsk, engelsk og matematikk enn gjennomsnittet for landet.
3. Elevene i Grimstad opplever å bli verdsatt, ivaretatt og inkludert.
4. Elevene i Grimstad opplever å bli inkludert i et trygt skole- og klassefelleskap der det er høy kvalitet på sosial omgang mellom de voksne, mellom de voksne og elever, og mellom hver enkelt elev og hans/hennes medelever.
5. Elevene i den ordinære grunnskolen i Grimstad mottar høy kvalitet på den ordinære opplæringen, slik at antall elever med vedtak om spesialundervisning ikke overstiger 5% av det samlede elevtallet i kommunen.
6. Barn, unge og deres foreldre opplever at de voksne i skolene griper tidlig inn ved mistanke om, eller avdekking av vanskeligheter og mistrivsel hos elevene.
7. Elevene i Grimstad opplever et skolemiljø fritt for mobbing og fritt for diskriminering og krenkende ord og handlinger
8. Elevene i Grimstad opplever aldri mobbing, diskriminering eller krenkende ord og handlinger fra de ansatte i skolen

Generelle innsatsområder i Grimstadskolen for perioden 2015 – 2027

Læring

Sosial og faglig utvikling, og kompetanse hos elevene er en forutsetning for at de skal være godt forberedt til videre utdanning, arbeidsliv og til deltagelse i samfunnet for øvrig.

I læringsarbeidet må en tenke på både nåtid og fremtid. Det er avgjørende at kvalifikasjonene vi i dag ønsker å utvikle hos elevene, også har gyldighet i det videre utdanningsforløpet og i arbeidslivet senere. Noen kvalifikasjoner (kompetanser) ansees derfor som viktigere enn andre. Blant dem er gode sosiale ferdigheter og ferdigheter innen lesing, skriving og regning, samt digitale ferdigheter. Blant fagene står norsk, matematikk, naturfag og engelsk i en særstilling, ettersom de i tillegg til sin egenverdi kan anses som redskapsfag innen en rekke andre fag og disipliner.

Det er viktig å understreke at alle fagene i skolen har sin egenverdi og betyr mye for allmenndannelse og for evnen til å orientere seg, og for å delta aktivt i samfunnet og arbeidslivet ellers.

En hovedoppgave i skolesektoren i Grimstad kommune de neste årene er å styrke ledelse på alle nivåer, slik at elevene opplever høy kvalitet når det gjelder faglig utvikling og blir i stand til å mestre hverdagens her og nå - og i videre utdanning og arbeids- og samfunnsliv

Tidlig innsats

Tidlig innsats for økte ferdigheter i lesing ansees å være den viktigste ferdigheten for all læring i alle fag. Slik reduserer en ikke bare behovet for spesialundervisning, en får trolig også flere elever enn tidligere med mulighet for å fullføre videregående skole og å klare seg godt videre som aktive deltagere i samfunnet.

Tidlig innsats handler om å gi hjelp til eleven så tidlig som mulig, enten vanskene oppstår i førskolealder eller på skolen. Med tidlig innsats kan vi unngå at vanskene kan bli store og at det oppstår tilleggsvansker. Tidlig innsats kan også være med på å forebygge sosiale ulikheter og vansker, frafall i skolen, skjev utvikling og være med på å forhindre at fremtidige arbeidstagerne faller ut av arbeidslivet.

Frem til 2018 mottok Grimstad statlige midler til økt lærertetthet på 1.- 4. trinn. Midlene ble gitt for å sikre at svake lesere skulle få økte leseferdigheter.

I 2018 ble ordningen endret og omfatter hele grunnskoleløpet. Formålet med ordningen er å sette kommunene i stand til å øke lærertettheten på 1.-10. trinn. Midlene er øremerket lærerstillinger til undervisning. Fra og med skoleåret 2019-20 ble den endelige lærenormen for lærertetthet i ordinær

undervisning på skolenivå innført. I 2019 mottok Grimstad kommune 7,7 millioner kr for å gjennomføre dette og midlene ble fordelt i mars mnd.

Inkludering og psykisk og fysisk helse

Trivsel og god psykisk og fysisk helse er i seg selv en rettighet for barn og unge, men trivsel og god psykisk og fysisk helse er også en forutsetning for læring. Hver elev i Grimstad skal oppleve å være inkludert i felleskap med medelever, og de skal ha trygge, gode dager i kommunens skoler. Det innebærer blant annet at elever som har det vanskelig må få tidlig hjelp og støtte av skolens personale, eller av skolens samarbeidspartnere. Ingen elever i Grimstad skal oppleve trusler, vold eller krenkende adferd når de er på skolen. Skolen skal i samarbeid med elevene og foreldrene bidra til at dette også gjelder i elevenes fritid. Skolene har i 2019 arbeidet med implementering av kapittel 9a i opplæringsloven på alle skoler. Dette har vært en av hovedsatsningene dette året og vil være en viktig del av arbeidet når skoleeier skal fortsette med kvalitetsoppfølging på den enkelte skole i 2020.

Ledelse

Høy kvalitet på ledelsen av skolene og god ledelse i klasserommene er forutsetninger for at elevene i Grimstad skal ha trygge, gode og lærerike skoledager. Den politiske ledelsen har et overordnet ansvar for skolene, og det er av avgjørende betydning for kvaliteten i skolene at den overordnede ledelsen tilrettelegger og støtter utvikling av godt læringsarbeid i klasserommene. Rektor innehar imidlertid den viktigste lederrollen for den enkelte enhet som organisasjon. Han eller hun skal se til at skolens ansatte får nødvendige rammebetingelser i yrkesutøvelsen, og rektor har ansvaret for at det skjer en kollektiv kompetanseutvikling i personalet. Rektor har en kompleks og krevende rolle, og det er derfor viktig at også han/hun får lederstøtte og gode arbeidsvilkår.

For elevene er læreren den viktigste lederen. Kvaliteten på lærerens arbeid handler om solid faglig og pedagogisk utdanning og erfaring, men først og fremst om lærerens utøvende kompetanse, og om kvaliteten på det daglige samarbeidet mellom læreren og eleven.

Rektorene/enhetsledere har deltatt på det kommunale lederopplæringstilbudet, de fleste av rektorene er i gang har fullført rektorutdannelsen.

Sykefraværet i sektoren

Sektoren har totalt sett et sykefravær i per august 2019 på 7.4% noe som er en økning på 0.5 % fra samme periode i 2018. Sykefraværet ligger høyt, men er likevel innenfor målsettingen om et sykefravær for sektoren på under 7,5%. Det jobbes systematisk og godt med sykefraværsoppfølging i alle enhetene, og utviklingen i sykefraværet har en positiv tendens.

Nye tiltak i 2020

Følgende nye tiltak er lagt inn i sektorens driftsbudsjett 2020:

Nye tiltak – budsjett 2020	mill kr
Barnehager, bemanningsnorm	6.0
Overføring private barnehager, lønns- og prisstigningseffekt	4.5
Spesialundervisning	6,2
IKT løftet i skolene	2,3
Kvalifiseringstjenesten	3,0
Langemyr skole	3,0

Nye investeringstiltak 2020 og handlingsperiode 2020-2023:

Nr	Tiltak	Beskrivelse
1.	Ny Holviga barneskole	Oppføring av ny barneskole på Holviga i 2021
2.	Opprusting av Fjære ungdomsskole	Tiltak i forbindelse med samordning av skolene på Fjære og Fevik. Leie av modulbygg til Hoviga barneskole under byggeperiode.

Satsingsområder og budsjett 2020

Barnehagene i Grimstad

Som følge av økt grunnbemanning i de kommunale barnehagene i 2016 og 2017, ble tilskuddet til de private barnehagene økt tilsvarende med 2,6 millioner kroner i 2018 og ytterligere 2,6 millioner kr i 2019.

De private barnehagene har krav på tilsvarende støtte pr barnehageplass som det en kommunal barnehageplass koster. En kostnadsøkning i de kommunale barnehagene, gir seg derfor utslag i en tilsvarende økning i overføring til de private barnehagene. Ettersom det er om lag fire ganger flere private barnehageplasser enn kommunale barnehageplasser i Grimstad, vil en ineffektiv og kostbar drift av kommunale barnehager, gi seg store utslag i overføringer til private barnehagene og med stor negativ skalaeffekt på kommuneøkonomien.

Regjeringen har innført en bemanningsnorm for barnehagene som er gjeldende fra 1. august 2019. Bemanningsnormen innebærer et fastsatt krav om økt bemanning per barn. Innføringen av den nye bemanningsnormen vil ha betydelige økonomiske konsekvenser for kommunen.

Bemanningsnormen er for Grimstad samlet sett beregnet å ha en kostnad på ca. 8 mill. kroner i 2020. 6 mill. kroner av disse er tilført som friske midler i budsjett 2020, mens de resterende 2 mill. kroner må prioriteres innen i sektorens totale budsjetttramme. Det er verd å merke seg at en eventuell manglende fullfinansiering fra staten av bemanningsnormen fremover, vil kunne innebære at Grimstad kommune må gjøre om-disponeringer og prioritere ned andre tjenesteområder for å kunne oppfylle kostnadsforpliktelsene for bemanningsnormen i årene fremover.

Andel kommunale barnehageplasser:

I kommunedelplan for barnehage (pnkt. 5.2) fra 2014, som omtaler kommunal og ikke-kommunal barnehagedrift, ble det fastsatt en målsetting om at Grimstad skal ha arbeide for en jevnere balanse mellom kommunale og ikke-kommunale barnehager, ved at andelen kommunale plasser økes. Målsettingen er fra en periode hvor en ikke hadde full barnehagedekning.

Prognosene den gangen vedtaket ble gjort viste at Grimstad ville ha et behov for 300 nye barnehageplasser fram til 2027. Befolkningsframveksten har vist seg å ikke vokse slik det ble forespeilet.

De siste årene har man hatt en overkapasitet av barnehageplasser i Grimstad, og totalt antall barn i barnehagen er redusert fra 2014 og frem til i dag.

Sektoren er nå i gang med utredning av nåværende barnehagestruktur i Grimstad kommune og ønsker å fremme en politisk sak etter budsjettet 2020 er vedtatt. Rådmann vil be om å få endret det gjeldende politiske vedtak, som ble fattet 19.10.2015 da kommunedelplan for barnehage ble vedtatt av

kommunestyret, om at 30% av barnehageplassene skal være kommunale. Rådmannen vil i den forbindelse vurdere om den kommunale ledige barnehagekapasiteten (arealer) skal reduseres for en mer effektiv barnehagestruktur.

Spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp i private barnehager og skoler

Spesialpedagogisk team for barnehagebarn har hatt for få årsverk i forhold til behovet. Vedtak fattet etter barnehageloven § 19a gir rett til spesialpedagogisk hjelp. Gjennom flere år har det vært mange vedtak som har medført et langt større behov enn det kapasiteten tar høyde for. Ny barnehagelov § 19g sier at foreldrene kan søke sammen med barnehagene om støtte til reduksjon av funksjonshemmede barrierer for barn.

Tilsvarende har behovet for spesialundervisning friskolene Hesnes Montessori skole og Drottningsborg ungdomskole og elever ved Steinerskolen og St. Franciskus økt. Dette har medført kostnadskrevende vedtak til spesialundervisning med bruk av annet personalet en pedagog ved private skoler.

Budsjettet legger derfor opp til en styrking av det spesialpedagogiske tilbudet og økte midler til bruk for spesialundervisning med til sammen 6.5 mill. kroner.

IKT løft i skolene

Kommunestyret vedtok i desember 2018 planen «Det digitale løftet. IKT-plan for skolene i Grimstad 2019–2022», med tilhørende handlingsplan for 2019. Denne erstattet tidligere IKT-plan 2014-2017.

Satsing på digitale ferdigheter og bruk av digitale verktøy vil være en viktig del av skolenes arbeid med nye læreplaner (fagfornyelsen)¹ der digitale ferdigheter og arbeidsmåter gjennomsyrrer det faglige arbeidet i nye fagplaner. Å øke den digitale kompetansen blant lærere og elever vil derfor være et av de prioriterte satsingsområdene i skolene i de nærmeste årene. Fra 2020 skal nye læreplaner innføres på 1.—9. trinn, og på alle trinn fra 2021. Det er viktig at Grimstadskolen kan stille beredt også på det digitale området når de nye planene tas i bruk.

Bakgrunnen for Grimstad kommune sin satsing er også 2017-forprosjektet «Digitale verktøy i skolen – DIGG» i IKT Agder-samarbeidet, som pekte på en rekke funn og suksessfaktorer for å lykkes i arbeidet med digitale ferdigheter. Blant disse kan særlig nevnes:

- Helhetlig og målrettet satsing
- Tydelig forankring hos skoleeier
- Tiltak for kompetanseheving av pedagogene
- 1:1-satsing på egnet utstyr til elevene, slik at dette blir et personlig og naturlig arbeids- og læringsverktøy

Handlingsplanen for 2019 og skissen for årene videre har lagt opp til en gradvis opptrapping av den digitale satsingen, som startet høsten 2018 med pilotskolene Landvik og Grimstad ungdomsskole.

Følgende opptrappingsplan er førende for det videre arbeidet i Grimstadskolene:

Steg 1 - høsten 2018: 2 pilotskoler

- Landvik skole - nettbrett til alle elever og ansatte
- Grimstad ungdomsskole – pc til alle elever

Mellomsteg – høsten 2019

- Erfaringsoverføring fra pilotskolene til steg 2-skolene, kompetanseheving.

¹ Kunnskapsdepartementets digitaliseringsstrategi for grunnopplæringen 2017–2021 – «Framtid, fornyelse og digitalisering»

- Standardisering av nettbrettløsning, oppsett, apper og infrastruktur i samarbeid med IKT Agder
- Nettbrett til pedagogene ved de nye skolene

Steg 2 – vinter/vår 2020 – avgiverskoler til Grimstad ungdomsskole:

- Frivoll skole
- Jappa skole
- Forberede opptrapping til full dekning på øvrige skoler, erfaringsoverføring og kompetanseheving for pedagoger

Steg 3 – høsten 2020 – fagfornyelsen trer i kraft

- Full dekning av IKT-utstyr på skolene i Grimstad

I rådmannens forslag til budsjett legges det inn følgende midler til foretting til 1:1 utstyr for elever på Jappa skole og Frivoll skole fra nyttår 2020, og for de øvrige skolene fra høsten 2020, samt midler til felles kompetanseheving for skolene:

- Leie av utstyr til grunnskolene: kr 2.120.000
- Kjøp av apper/lease av lisenser: kr 120.000
- Kompetanseheving: kr 50.000

Dette medfører en videreføring de neste årene, der eksisterende utstyr eid av kommunen samtidig fases helt ut.

2021:

- Leie av utstyr til grunnskolene: kr 2.692.000
- Kjøp av apper, lease av lisenser og kompetanseheving: kr 70.000
- Leie av utstyr til voksenopplæringen: kr 72.000

2022:

- Leie av til utstyr til grunnskolene: kr 2.879.000
- Kjøp av apper, lease av lisenser og kompetanseheving: kr 70.000
- Leie av utstyr til voksenopplæringen: kr 74.000

2023:

- Leie av utstyr til grunnskolene: kr 3.022.950
- Kjøp av apper, lease av lisenser og kompetanseheving: kr 90.000
- Leie av utstyr til voksenopplæringen: kr 80.000

Det digitale løftet er en viktig satsning for alle skolene i Grimstad. Høsten 2020 innføres ny overordnet del og nye fagplaner. En digital satsning er derfor viktig for å møte det fremtidige krav og forventinger som fagfornyelsen vil innebære.

Ressursfordelingsmodellen for skolene

Skolene i Grimstad benytter seg av en ressursfordelingsmode hvor skolene får budsjetterammer basert på flere faktorer (eksempelvis elevtall (hovedfaktor), minoritetsspråklige elever og seniortillegg m.fl). Dagens ressursfordelingsmodell har fungert bra, men man har arbeidet med en modell som er mer forutsigbar for skolene og med faktorer som skaper mindre forskjeller enn hva det oppleves pr. dags dato. Modellen skal ut på høring og en estimerer at modellen skal innføres med virkning fra 1.august 2020.

Andre satsinger i Kultur- og oppvekstsektoren

Folkehelseprogrammet/Helsefremmende skoler og barnehager

Folkehelseprogrammet er en tiårig nasjonal satsing innenfor barn og unge 0-24 år, psykisk helse og rusforebyggende arbeid. Det er et mål om at alle fylker skal innlemmes i satsingen. Agderfylkene ble valgt ut til å delta i første runde i 2017/2018, og har fått tildelt 77 millioner til Folkehelseprogrammet over fem år. Tildelingen for Agder er nedjustert fra kr. 10,5 mill. til 8,5 mill. kroner for 2020, og vedtas endelig i statsbudsjettet i desember.

Fylkeskommunen i Aust- og Vest- Agder administrerer midlene og har styringsretten over Folkehelseprogrammet. I Agder er det valgt ut fire satsingsområder, som hver har fått oppnevnt en ledende aktør med ansvar for tilknytting av forskning og forskningsmiljø. Høsten 2019 er det usikkert hvordan det nedjusterte tildelingsbeløpet vil påvirke de ulike satsingsområdene.

Grimstad deltar sammen med Gjerstad, Åmli, Birkenes og Lillesand i satsingen Helsefremmende barnehager og skoler (HBS). Lillesand er ledende aktør og har ansatt en prosjektleder i 100 % stilling som reduseres til 50% i 2020. Alle kommunene etablerer varige og tydelige samarbeidsstrukturer på tvers av barnehage, skole og helse, og utarbeider og synliggjør oversikt over eksisterende tilbud. I tillegg driver kommunene tiltaksutvikling ut fra egne utfordringer og behov.

I Grimstad har en intern prosjektgruppe bestående av sentrale personer innenfor skole og helse med rådmannens ledergruppe som styringsgruppe, valgt å utvikle tiltakene «Overgangen barnehage-skole», «Overgangen barneskole-ungdomsskole», «Livsmestring» og «Samarbeid barnehage-skole-hjem». Den brede tverrsektorielle tilnærmingen innen hvert tiltak, bidrar til at barn og unge, barnehager, skoler, helse og foreldre får verktøy til å utvikle en positiv barn- og ungdomskultur og et godt læringsmiljø med økt trivsel og involvering.

Organisasjonsplanen i HBS Grimstad er videreutviklet i tråd med tiltaksutviklingen. Høsten 2019 består prosjektgruppen av folkehelsekoordinator, oppvekstsjef og prosjektleder. Det er etablert 2 tverrfaglige arbeidsgrupper med deltakere fra kommunale og offentlige barnehager, skole og helse. Det er tett samarbeid med barnehage- og skolefaglige rådgivere i Grimstad kommune. Barn og unges kommunestyre, Ungdomsrådet, Kommunalt foreldreutvalg, Oppvekst og utdanningsutvalget og Helse og omsorgsutvalg har alle bidratt med innspill til tiltakene gjennom hele året. Høsten 2019 er Elevråd med tilhørende klasser, og Foreldres arbeidsutvalg involvert.

Prosjektarbeidet i Grimstad har resultert i utkast og publisering av to årshjul for samarbeid mellom barnehage, barneskole og ungdomsskole. Det er etablert fem tverrfaglige nettverksgrupper organisert etter skolekretser, og flere er under utvikling. Våren 2019 var alle tverrfaglige grupper med på et stormøte med foredrag og workshop. Høsten 2019 har barnehage, skole og helse deltatt på et felles kompetansehevingskurs i «Livsmestring i hele utdanningsløpet».

I januar 2019 ansatte Grimstad en prosjektleder i 100% for ett år med mulighet for forlengelse i inntil tre år. Muligheten for å finansiere prosjektlederstillingen videre, avhenger av den statlige tildelingen, fylkeskommunens budsjett og eventuell søknad om tilskudd om midler fra «Veikart for bedre levekår» der søknadsfristen er 1.11.2019.

Kulturtjenesten

Kulturtjenesten i Grimstad har til sammen ca. 13,7 årsverk, og det er totalt 21 ansatte. Enheten har fire hovedarbeidsområder: kulturkontoret (2,2 årsverk), ungdomsklubben «Huset» (1 årsverk), kulturskolen (7,9 årsverk) og turistkontoret (2,6 årsverk).

Kulturkontoret arbeider innen hele kulturfeltet med arrangement for ulike målgrupper: planlegging og gjennomføring av Den kulturelle skolesekken med kunst- og kulturtilbud til alle klassetrinn, Barnebokfestivalen, forberedelser for Kortfilmfestivalen, planarbeid innen kulturfeltet, tilskuddsformidling, behandling av søknader om spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet og kulturbygg, utrede mulig etablering av et Hamsun-museum i Grimstad, ulike kunstprosjekter, Opplevelseskort og utlånsentralen BUA, saksbehandling for politiske utvalg, UKM, og diverse andre samarbeidsprosjekter med andre enheter og kulturaktører.

Ungdomsklubben i Markveien 7 har fokus på aktiviteter og arrangement. Det er åpent to ettermiddager/kvelder i uka, og målgruppen er ungdom mellom 13-18 år. De har aktiviteter som biljard, diskotek, film, sjablong-graffiti, foto, konserter, m.m. Klubben er sentral i arbeidet med å arrangere UKM (Ung kultur møtes).

Kulturskolen holder også til i Markveien 7, og gir undervisning i musikk, sang, visuell kunst og teater. Det er ca. 290 elevplasser. De har i tillegg samarbeid med korpene og medvirker i lokale arrangement i Grimstad. Elevene deltar på kulturskolens konserter, utstillinger og teaterforestillinger. Lavterskeltilbudet «Gratis kulturlørdag» arrangeres sju ganger i året.

Turistkontoret markedsfører festivaler og annet som skjer i Grimstad til fastboende og gjester. De booker turer med Solrik og gruppeturer for museene, og har medvirket til etablering av badebåten. Spesielt arbeides det med å utvikle og profilere Grimstad - Dikternes By, Sykkelbyen Grimstad og Skjærgårdsbyen Grimstad. De samarbeider tett med reiselivsbedrifter og opplevelsesnæringen i prosjektet Opplev Grimstad, med fokus på nye tilbud og reisemålsutvikling.

Bibliotektjenesten

Bibliotek er en lovpålagt oppgave og en demokratisk grunnpilar i Norge. Gjennom å formidle gratis, allsidig og aktuell kunnskap og kultur skal satsingen på bibliotek bidra til økt innsikt og verdifulle opplevelser for alle. I Grimstad har vi hovedbibliotek i sentrum og filial på Fevik.

Biblioteket inneholder boksamling, lydbøker og film. I desember 2017 åpnet det nye biblioteket i Byhaven. Det har gitt nye muligheter for å tilfredsstille alle lovpålagte oppgaver, og biblioteket har blitt en storstue for hele kommunens befolkning.

Visjonen til biblioteket er at biblioteket skal være en attraktiv møteplass mellom mennesker og et univers av kunnskap og opplevelser som gir høy brukertilfredshet. Biblioteket skal være en informasjonsentral, et sted for litteraturformidling (bibliotek og dikterbysatsing), et møtested, et kunnskapssted, et sted for dialog, debatt og dypere innsikt og et sted for dataspill, film og verksteder.

Biblioteket skal fylle kjernefunksjonene: beskrivelse og gjenfinning, formidling og verdiøkning, og skape en opplevelse rundt boken, forfatteren og lesing som gjør det mer attraktivt å lese og skaffe seg kunnskap, biblioteket skal også i sterkere grad bidra til å oppfylle retten til ytringsfrihet og være en debattarena for ulike tema, samt være en gratis møte- og væreplass

I budsjettforslaget er ikke rammen til bibliotek økt, eventuelle økte behov må ivaretas ved justering av åpningstid eller andre tiltak.

Biblioteket fikk en ekstrabevilgning for 2018 på kr. 200 000.- og for 2019 på kr. 100 000.- for å holde fulle åpningstider på sommeren samt for å avvikle ferier og avspasering.

Sommeren 2019 har vist at biblioteket sin nye beliggenhet og tilbud oppleves attraktivt av innbyggerne, og biblioteket ble i enda større grad enn i 2018 benyttet i ferietiden. Det bør være åpent og tilgjengelig i sommermånedene.

Dato	Besøkende
1. juni – 17. aug. 2018	28 922
1. juni – 17. aug. 2019	38 124

Den nasjonale kampanjen Sommerles! for barn har gjort at svært mange barn/barnefamilier benytter biblioteket i ferien.

Grimstad kulturhus KF

Grimstad kulturhus blir 35 år i 2020. En del fornyelse har skjedd i bygget, men fortsatt gjenstår en god del. Ikke minst er kravene både fra publikum vedr fasiliteter, men også EU-direktiv og generelle krav til sceneutrustning og sikkerhet skjerpet.

Detaljplanleggingen av Pan og oppstart av dette er like rundt hjørnet. Med denne vil salene fremstå rehabilitert og moderne.

Styret for Grimstad kulturhus KF ønsker å ferdigstille den øvrige opprustningen og fornyelsen av Grimstad kulturhus med prosjektet: «Nye Grimstad kulturhus»

«Nye Grimstad kulturhus» består av å fornye ikke renoverte arealer, samt å utvide og forbedre uheldige/manglende fasiliteter ift. dagens krav og standard.

- Oppruste hele foajeen, med nytt inngangsparti og sentralt plassert kiosk/enkel cafedrift
- Etablere nye kontorer (4 stk.) i tilknytning til foajeen
- Etablere nytt unisex toalettanlegg (dels med sponsormidler for høy standard/filmtemautrustning). Også toaletter på galleriet i 2. etg).
- Flytte trapp til 2. etasje som muliggjør et kontrollpunkt/ innslippspunkt til alle saler
- Oppgradere sceneriggen (scenetrekkene) til gjeldende EU-standard ift. vektkrav (motoriserte trekk, ikke (ulovlige) tautrekk og øke proscenioåpning.
- Erverve areal til sidescene (som mangler) på den ene siden i Catilina. Erverve lokaler til backstagerom/scenelager/tørreskodd sceneinngang
- Ideelt også erverve lokaler i 2. etg til pauseservering/konferanseservering/ produksjonslokale for lokale aktører.
- Ideelt også ønske om opprustning av Hestetorget til et trivelig torg (møteplass)

Med disse grepene vil kulturhuset bli en moderne storstue for hele byen, med plass til store produksjoner (kulisser, utstyr etc.), produksjons/øvingslokale, samt bespisning av full Catilina i forbindelse med forestillinger, og ikke minst til konferanser.

Se investeringstabellen for tiltak foreslått av rådmannen.

Økt økonomisk handlingsrom - utvikling og effektiviseringsprosjekt 2020-2023

Administrasjonen har gjennom arbeidet med prosjektet «Økt økonomisk handlingsrom» i 2019 identifisert flere mulige innsparingstiltak. Dette for å sikre en framtidig bærekraftig økonomi på skole- og

barnehageområdet. Tiltakene er i sin helhet beskrevet i rapporten fra Agenda Kaupang datert 30.august 2019. Kultur- og oppvekstsektorens foreslåtte innsparingstiltak er omtalt i rapportens sidene 53-75.

Tabellen nedenfor viser en oversikt over arbeidsgruppens forslag til tiltak og beregning av økonomitakene. Tiltakene er ikke listet i prioritert rekkefølge. Tiltakene i rapport om økonomiske handlingsrom er målt opp mot regnskapet 2018, og ikke budsjettet 2019.

Tiltakene det vises til i dette budsjettdokumentet er i tråd med de tidligere foreslåtte innsparingsområdene. Rådmannen har i sitt budsjettframlegg valgt å innta de fleste innsparingstiltakene fra Agenda Kaupang rapporten for kultur og oppvekstsektoren i full skala.

Støtten til skonnerten Solrik, er justert ned med 0,3 mill. kroner fra 0.8 mill. kroner, det vil si at et beløp på 0.5 mill. kroner foreslås opprettholdt som kulturtiltak.

Det er senere tilkommet ytterligere sparetiltak som ikke ligger beskrevet i rapporten. Alle tiltakene er inntatt i oppstillingen nedenfor.

Innsparingstiltak fra rapport om økt økonomisk handlingsrom (mill. kr)						
Tiltak nr	Tjeneste	Tiltak	2020	2021	2022	2023
1	Skole	Skolestruktur (Fjære b, Fjære U, Fevik)	1,2	4,0	5,0	6,0
2	Skole	Mindre bruk av assistentressurs i grunnskolen	1,1	5,5	8,3	11,0
3	Skole	Redusert elevkostnad på Langemyr skole	1,0	2,0	2,0	2,0
4	Skole	Kvalifiseringstjenesten	3,0	3,0	3,0	3,0
5	Skole	Økt foreldrebetaling SFO	2,0	2,0	2,0	2,0
6	Kultur	Avslutte samarbeidsavtale/tilskudd Solrik	0,3	0,3	0,3	0,3
7	Barnehage	Avslutte 1,2 styrkningsårsverk i Storgata barnehage	0,6	0,6	0,6	0,6
Sum mill. kr			9,5	17,6	21,4	25,1
Andre innsparingstiltak (mill. kr)						
8	Skole	Eide skole – redusering av ekstra tildelte midler	1,0	1,0	1,0	1,0
9	Skole	Nedbemanning 6,1 ikke-pedagogiske ressurs årsverk	3,3	3,3	3,3	3,3

10	Skole	Redusere tilskudd til skolene for A-elever	2,2	2,2	2,2	2,2
11	Kultur	Div kulturtiltak	0,7	0,7	0,7	0,7
		Sum mill. kr	7,2	7,2	7,2	7,2
SAMLET		Total sum mill. kr	16,7	24,8	28,6	32,3

Innsparingstiltak 1: Samordning av skolene på Fjære og Fevik

Bakgrunn

Rådmannen gjorde i 2017 en vurdering av skolestruktur, skolekretsgrenser og skolekapasitet i Grimstad kommune opp mot forventet befolkningsframskriving og planlagt boligutbygging i kommunen. Utredningen fikk betegnelsen 'Skolepakke 3'.

Siden utredningen i 'Skolepakke 3' ble lagt frem, har det skjedd endringer i prognosene for elevtallene som nå viser en lavere veksttakt. Samtidig er bildet av elevtallene ved den enkelte skole endret seg. Enkelte skoler har overkapasitet, mens andre skoler opplever at de har plassmangel og har ingen eller liten kapasitet til å ta imot flere elever. I tillegg til dette er den tekniske standarden på tre av kommunens skolebygg langt fra tilfredsstillende. Alle de ovennevnte forholdene må hensyntas i en ny gjennomgang og vurdering av skolestrukturen i kommunen og i utarbeidelsen av en ny skolebruksplan som skal gjelde for perioden fremover. Denne utredningen er påbegynt, og vil bli fremlagt ved ferdigstilling.

Grimstad kommune har hatt relativ lik skolestruktur og skolekretsgrenser de siste årene. Gjennom denne perioden har kommunen hatt en kontinuerlig befolkningsvekst og vekst i elevtallet som har medført at mange av skolene har blitt utbedret og utvidet. I løpet av tjueårsperioden fra 1997 til 2017 har elevtallet i kommunen vokst med 687 elever, tilsvarende en årlig vekst på om lag 1.4%. I perioden har kommunen investert ca. 740 mill. kroner i nye skolebygg, samt utbedring og utvidelser av eksisterende skolebygg. I tillegg har det blitt etablert to privatskoler som til sammen har 240 av kommunens grunnskoleelever.

Drottningsborg ungdomsskole ble etablert i 2015 og har 180 elever. Dette er mye av forklaringen til overkapasiteten man ser i de kommunale ungdomsskolene i dag på Fjære og Holviga. Hesnes Montessoriskole har ca. 60 barneskoleelever.

Høsten 2018 var det 2862 elever i de kommunale grunnskolene. En gjennomgang av hver enkelt skoles elevkapasitet, viser en samlet overkapasitet på 600 elevplasser, som tilsvarer rundt 20%.

Nye prognoser viser en forventet vekst i elevtallet på rundt 150 elever i neste tiårsperiode. Dagens samlede overkapasitet i skolene er dermed langt større enn hva en kan påregne for den nærmeste tiårsperioden.

Det er imidlertid store variasjoner mellom de ulike skolene hva kapasitet angår. Overkapasiteten er størst på følgende skoler:

- Fjære ungdomsskole (242 ledige av 341 plasser tilsvarende 70% overkapasitet)
- Fevik barnetrinn (122 ledige av 525 plasser tilsvarende 23% overkapasitet)
- Fevik ungdomstrinn (55 plasser av 225 plasser tilsvarende 24% overkapasitet)
- Holviga ungdomsskole (139 plasser av 318 plasser tilsvarende 43% overkapasitet)
- Eide skole (45 ledige plasser av 135 plasser tilsvarende 33% overkapasitet)

- Landvik barneskole har noe ledig kapasitet, mens Jappa barneskole og Frivoll barneskole i dag har god kapasitetsutnyttelse.
- Ved både Holviga barneskole og ved Fjære barneskole er kapasiteten sprengt, og barneskolene må inneværende skoleår låne klasserom av ungdomsskolene.

Det er kostnader forbudt med å ha en betydelig overkapasitet og en skolestruktur som ikke er riktig tilpasset elevgrunnlaget. En omfattende struktur med mange skoler og stor overkapasitet innebærer betydelig større driftskostnader enn en enklere struktur med færre enheter og mindre overkapasitet.

Dessuten vil større enheter normalt legge bedre til rette for et bredere fagmiljø og kunne redusere samlet vikarbruk. Dette vil kunne føre til mer robuste lederteam med tanke på pedagogisk utvikling, innfasing av fagfornyelse. Det vil også kunne gi likere tilgang på fag, for eksempel fremmedspråk. Det vil også føre til en mer markant overgang mellom barneskole og ungdomsskole. Det vil kunne føre til en større fleksibilitet med tanke sykefravær etc. Man kan lettere organisere klasser og i større grad arbeide på systemnivå rundt spesialundervisning. Det vil være lettere å etablere spesialpedagogiske team og man er mindre personavhengig som det kan være på mindre skoler.

Nye prognoser over fremtidig elevgrunnlag

I Skolepakke 3 fra 2017 viser befolkningsframskriving at aldersgruppen 6-15 år var forventet å øke med ca. 300 grunnskolebarn i den neste tiårsperioden. Ny befolkningsprognose fra konsulentselskapet Rambøll viser at veksten i perioden 2017-2027 ligger an til å bli lavere enn hva Skolepakke 3 tok høyde for. Det vises en forventet økning på 150 elever, det vil si halvparten av hva man la til grunn tidligere. Til grunn for Rambølls analyser legges blant annet dagens boligstruktur og forventede nye boenheter i tråd med kommunens boligbyggeprogram.

Rambølls prognose legger til grunn en årlig vekst i det samlede innbyggertallet i kommunen på 1.47% i forestående tiårsperiode. Skole bruker medium vekst i Rambøll sin befolkningsprognose. Til sammenligning har SSB i sitt anslag en årlig vekst på 1.3% i perioden.

Den anslåtte veksten er forventet å komme i søndre del av kommunen, dvs. i Holviga skolekrets. Antatt befolkningsprognose fra Rambøll for befolkning 6-15 år i Grimstad kommune 2019-2029 viser en meget lav vekst blant elever i grunnskolen. 3.100 elever i 2019 og 3.249 i 2029, en økning på ca. 150 elever på 10 år. Tallene som ble lagt frem i Skolepakke 3, estimerte at befolkningsveksten i alderen 6-15 år frem til 2027 ville øke med ca. 300 elever.

De nye elevtallene viser at det er store forskjeller i forventet endring i elevtall ved de ulike skolekretsene. Holviga skolekrets vil i kommende periode oppleve en stor vekst, og tall fra Rambøll tilsier at elever i barneskolealder vil øke fra 417 til 600 frem mot 2029. Skolens kapasitet, som i dag er full, ligger an til å bli ytterligere belastet om ikke grep foretas.

De oppdaterte elevprognosene viser en annen utvikling for Fjære og Fevik skolekrets. For disse skolekretsene estimerer prognosen en nedgang i elevtallet fra dagens nivå. Det innebærer at man forventer at de store elevkullene som går på disse skolene i dag, ikke fullt ut blir erstattet av nye årskull.

Befolkningsprognosen fra Rambøll peker på at det vil være færre elever på Fjære og Fevik skolekrets i 2029 enn i 2019. Befolkningsprognosen for barn mellom 6 - 12 år fra Rambøll av 21.08.19 viser en svak nedgang i Fjære skolekrets i tiårs perioden, mens man på Fevik venter en relativt stabil elevmasse med en mindre nedgang.

Skolebygningenes tekniske tilstand

Bygningsmassen til de kommunale skolebygningene er av varierende standard. Enkelte av skolene er i god teknisk stand, andre er mer slitt, mens tre av skolebygningene er tilnæringsvis kondemnabile. Basert på en befaring av teknisk og pedagogisk personell er de ulike skolen gitt følgende vurdering:

Kategori 0: Ny standard, trenger ikke investeringer (Fevik)

Kategori 1: Noe slitt, mindre oppussingsbehov, kostnad ca. kr 5.000/ m2 (Grimstad U, Landvik)

Kategori 2: Slitt, kan pusses opp, kostnad ca. kr 10.000/ m2. (Eide, Fjære U, Holviga U, Jappa)

Kategori 3: Svært slitt og ukurant, tilnærmingsvis kondemnabelt, lønner seg ikke å pusse opp, kostnad ca. kr 35.000/ m2 for evt. nybygg. (Fjære B, Frivoll, Holviga B)

Oversikten over viser at den byggetekniske tilstanden til de ulike skolene er svært variabel. Det er uheldig at elever i kommunen går på skoler som er i dårlig teknisk forfatning.

Oppsummering av dagens skoler og skolestrukturen i Grimstad kommune

- Kommunen har en omfattende struktur med hele 10 regulære kommunale barne- og ungdomskoler i tillegg til to privatskoler.
- Det er en stor overkapasitet av skoleplasser i Grimstad. Samlet sett er det hele 20% overkapasitet i kommunens skoler, tilsvarende 600 ledige plasser.
- Etableringen av ungdomsskoletrinn på Fevik skole i 2013 med sine 170 elever og etableringen den private Drottningborg ungdomsskole i 2015 med sine 180 elever er mye av årsaken til den store overkapasiteten ved de kommunale ungdomskolene Fjære og Holviga idag.
- Den fremtidige veksten i elevtallet er forventet i skolekretsen Holviga hvor kapasiteten på barneskolen er lav for å ta imot nye elever.
- Bygningsmassen til skolene i kommunen er av sterkt varierende kvalitet. Flere skoler holder god og tilfredsstillende standard, mens tre av skolene er tilnærmingsvis kondemnabile og bør avvikles eller erstattes med nybygg dersom det er mest formålstjenlig.

Utfordringen er: Hvordan kan man utfra dagens situasjon og fremtidsbilde benytte begrensede investeringsmidler på en best mulig måte, som sikrer at:

- Ulikhetene mellom skoler reduseres, og alle elever kan gå på skoler med tilfredsstillende standard.
- Den store overkapasiteten av elevplasser reduseres og bedre tilpasses behovet.
- Investering i nye skolebygg gjøres der midlene kommer best til anvendelse og tilpasses fremtidig forventet elevnivå i skolekretsene.

Hvilke tiltak kan iverksettes for å få en mer hensiktsmessig skolestruktur i Grimstad som er rimeligere å drifte og som sikrer at skolenes budsjetter i større kan gi større rom for undervisningsmidler og bidrar til utfasing av de utrangerte skolebyggene?

I dette budsjettokumentet legges det frem to konkrete forslag til dette:

1. Samordning av skolene på Fjære og Fevik
2. Bygging av ny Holviga barneskole

Det første punktet reduserer overkapasiteten av elevplasser og innebærer en konkret innsparingseffekt på 2020 budsjettet. Det andre punktet vil ikke ha påvirkning på 2020 budsjettet, men er lagt inn i handlingsplanen for perioden og er omtalt lenger bak i dette budsjettokumentet under omtale av alle foreslåtte investeringer i handlingsperioden.

Samordning av skolene på Fjære og Fevik

Rådmannens forslag til besparingstiltak for å redusere overkapasiteten på skolene i kommunen, er at Fjære barneskole legges ned. Dette håndteres ved at ungdomsskoleelevene ved Fevik skole overføres til Fjære ungdomsskole og at barneskoleelevene på Fjære barneskole samtidig overføres til Fevik skole. Det er tilstrekkelig kapasitet på skolene på Fevik og Fjære til å håndtere en avvikling av gamle Fjære barneskole.

Ved tiltaket samordner man barneskolemiljøet til Fevik, og ungdomsskolemiljøet til Fjære. Den gamle skolebygningen for Fjære barneskole på Vik legges da ned, og overkapasiteten av skoleplasser i kommunen reduseres med dette betydelig.

Etter tiltaket vil nye Fevik barneskole da ha et elevtall på om lag 680 elever, mens Fjære ungdomsskole vil ha et elevtall på ca. 270. Begge skolebyggene vil selv etter samordningen ha ledig kapasitet.

Elever skoleåret 2018 - 2019	
Fjære barneskole	280
Fjære ungdomsskole	99
Fevik barneskole	403
Fevik ungdomsskole	170
Nye Fevik barneskole	683
Nye Fjære ungdomsskole	269

Med det ovennevnte samordningstiltaket oppnår man flere forhold:

- Man reduserer den fordyrende overkapasiteten av elevplasser i kommunen betydelig, og utnytter allerede eksisterende skolebygg på en bedre måte.
- Gamle Fjære barneskole, som er i teknisk dårlig forfatning avvikles og rives.
- Man unngår å bruke større investeringsmidler på å bygge ny Fjære barneskole, noe som også ville bidra til å sementere overkapasiteten av plasser.
- Tiltaket sikrer alle elevene på Fjære og Fevik moderne, nye skolelokaler uten at kommunens utgifter øker.
- De to nye større enhetene man får ved å samle barne- og ungdom- skolemiljøene for seg, vil legge bedre til rette for et større fagmiljø og kunne redusert samlet vikarbruk.

Tiltaket bidrar til større besparelser for kommunen gjennom:

- Reduserte FDV kostnader (forvaltning, drift og vedlikehold), årlig effekt ca. 2.4 mill. kroner.
- Redusert elevkost ved samordning og en mer effektiv organisering
- Elevkostnaden på Fjære barneskole har normalt vært høy, rundt kr 86.000/elev. På Fevik barneskole var tilsvarende kostnad i 2018 kr 71.000/elev. Dersom man legger til grunn at en ny felles barneskole på Fevik over tid vil kunne driftes for gjennomsnittlig kr 72.000/elev, som antas være høyst realistisk, utgjør dette ca.3.5 mill. kroner i årligere besparelser ved full effekt.
- Tilsvarende er det til grunn for enhetskost pr elev på ny ungdomsskole på Fjære er lagt inn kr 85.000/elev. Faktisk tilsvarende kostnad på Fjære og Fevik ungdomsskole i 2018 var hhv kr 106.000/elev og kr 85.000/elev. Den samlede besparelsen av dette ved full effekt utgjør 2.1 mill. kr.
- Samlet gir dette reduserte årlige driftskostnader utover redusert FDV- kost, på 5.6 mill. kroner ved full effekt. Det anslås at det vil gå noen år før full effekt av tiltaket oppnås. Besparelsen første år antas utgjøre 2.6 mill. kroner med en elevkost på kr 88.000 og 75.000 på hhv ny ungdomsskole og barneskole. Besparelsen på driftskostnaden antas øke med ca. 1.0 mill. kroner per år frem til 2023, tilsvarende en årlig reduksjon på kr 1000/elev i året i perioden frem mot år 2023. I 2023 er det følgelig forutsatt en elevkost på kr 85.000 og 72.000 på hhv ungdoms- og barneskole.

I samme tiltak legges det inn 54 mill. kroner til oppussing av Fjære ungdomsskole med innkjøp av nytt inventar og rivning av gamle Fjære barneskole. Den årlige kapitalkostnaden forbundet med dette låneopptrekket ansås til i underkant av 2 mill. kroner.

Samlet nettoinnsparing ved samordningstiltaket av skolene Fjære og Fevik utgjør da 6.0 mill. kroner årlig ved full effekt.

Alternativet til det ovennevnte tiltaket vil være å bygge ny barneskole på Fjære og opprettholde dagens struktur. Da oppnås ikke besparelser på bygningsdriften, og i tillegg øker kapitalkostnadene. En ny Fjære barneskole ville ha gitt årlige kapitalkostnader på 6 mill. kroner om man legger til grunn en investeringskostnad på kr 120 mill. kroner.

Oppsummering av samordningseffekter: kostnadsbesparelse i forhold til dagens drift:

► Sparer årlig ca. 2.4 mill. kroner i lavere FDV kostnader ved mindre areal og uten gamle Fjære barneskole.

► Sparer ca. 2.6 mill. kroner på første år ved drift av større skoler og mer effektiv organisering av undervisningsenheter. Denne besparelsen er estimert til å øke med ca. 1.0 mill. kroner årlig i påfølgende periode til 5.6 mill. kroner i år 2023.

► Samlet gir de to ovennevnte effekter 5.0 mill. kroner besparelse første år som øker til 8.0 mill. kroner i årlig besparelse fra år 2023.

► Oppgraderingen av Fjære ungdomsskole, og eventuell rivning av Fjære barneskole, til samlet 42 mill. kroner (eks mva.) vil innebære økte kapitalkostnader (renter og avdrag) på om lag 2.0 mill. kr årlig.

Netto årlig besparelse av tiltaket ved full effekt: 6 mill. kroner.

Alternativet til ovennevnte tiltak vil være å investere i ny Fjære barneskole. Dersom man legger til grunn at denne ville kostet 120 mill. kroner å oppføre, ville dette medført en årlig kalkulatorisk avskrivningskostnad på 3.0 mill. kroner, og gjennomsnittlige rentekostnader (forutsetter 3% lånerenter) på om lag kr 1.8 mill. kroner i året. Samlet ville dette gi en årlig kapitalkostnad på 4.8 mill. kroner. Den nye barneskolen vil ha samme elevtall som i dag. Det vil ikke være grunnlag for å effektivisere undervisning og bygningsdrift.

Samlet sett gir vil dermed den foreslåtte samordningsløsningen innebære 10.8 mill. kroner i lavere årlige kostnader enn ved å bygge ny Fjære barneskole.

Tidsplan for økonomisk effekt:

Om man gjennomfører fra 01.08.2020, vil tiltaket medføre en effekt på 5/12 i 2020 og full effekt fra 2023.

Effekt	2020	2021	2022	2023
Samordning Fjære og Fevik skole, netto årlig innsparingseffekt (mill kr)	1,2 (halvårseffekt)	4,0	5,0	6,0

Det vises til Agenda Kaupang rapporten utvikling- og effektiviseringsprosjekt 2019-2023 side 55 for mer utfyllende informasjon til innsparingstiltaket.

Innsparingstiltak 2: Redusert bruk av ikke-pedagogisk ressurser i grunnskolen.

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring:

Tiltaket går i sin helhet i å nedbemanne ikke- pedagogiske stillinger i grunnskolen fra ca. 70 til 50 årsverk. Dette er ansatte i skolen som ikke har pedagogiske stillinger. De gjør i hovedsak fire oppgaver:

- ▶ Bistår elever med ulike funksjonsnedsettelse med praktiske gjøremål i løpet av skoledagen, slik at de kan følge undervisningen.
- ▶ Bistår elever med ulike funksjonsnedsettelse med læringsaktivitetene.
- ▶ Bistår elever med tilpasningsvansker slik at de mestrer skoledagen.
- ▶ Bistår elever/klasser med støtte i det psykososiale læringsmiljøet.

Tiltaket innebærer:

- ▶ Nedbemanning av årsverk knyttet til ikke pedagogisk personal må gjennomføres på skolene hvor en har for mange årsverk knyttet opp til spesialundervisning.
- ▶ Sikre rektorenes kompetanse på å skrive enkeltvedtak om spesialundervisning.
- ▶ Rektor og rådgiver PPT gjennomfører vurderingssamtale angående timetall i sakkyndighet/vedtak.
- ▶ Ved ny budsjettmodell vil en fjerne kostnad 1:1 som del av ressursfordelingsmodellen.

Det som skiller Grimstad fra andre kommuner, og som er hovedforklaringen på de høye utgiftene til undervisning, er den store bruken av ikke- pedagogisk personal. Ikke- pedagogisk personal brukes både innen tilpasset opplæring og i spesialundervisning.

Grimstad bruker 2,7 årsverk assistent per 100 elever i grunnskolen basert på GSI-tall 2018, inkludert elever og gjesteelever ved Langemyr. Det er 1,3 årsverk mer enn gjennomsnittet i kommunegruppen 13. Tre tusen grunnskoleelever, som i Grimstad, gir da ca. 39 årsverk mer enn landsgjennomsnittet. Gjennomsnittskostnad for et årsverk er ca. 550.000 kroner (inkludert sosiale kostnader). De 39 årsverkene utgjør 21.5 mill. kroner. Tiltaket innebærer nedbemanning i den ordinære skolen slik at Grimstad nærmer seg landsgjennomsnittet.

Positive konsekvenser:

- ▶ Redusere antall henvisninger til PPT, det gir mulighet for mer systemarbeid i skolene og økt tilgjengelighet for rådgivere i PPT.
- ▶ Økt inkluderende undervisningspraksis som gir gruppetilbud til elevene.
- ▶ Styrking av ordinær og tilpasset opplæring, ny lærernorm gir økning av pedagoger fra 1-10 trinn.

Negative konsekvenser:

- ▶ Skolene vil kunne oppleve det negativt at det blir mindre ekstra bemanning i skolene.
- ▶ Bekymring hos ansatte og brukerne at det ikke blir gitt et godt nok spesialpedagogisk tilbud på enkeltindivid nivå.
- ▶ Foreldrene kan oppleve at de ikke blir tatt på alvor med vanskene de opplever at deres barn har.

Tidsplan for økonomisk effekt:

Effekt	2020	2021	2022	2023
Bemanningsendring spesialpedagogisk arbeid	5 årsverk (halvårseffekt)	10 årsverk	15 årsverk	20 årsverk
Netto, årlig effekt (mill kr)	1,0	5,5	8,3	11,0

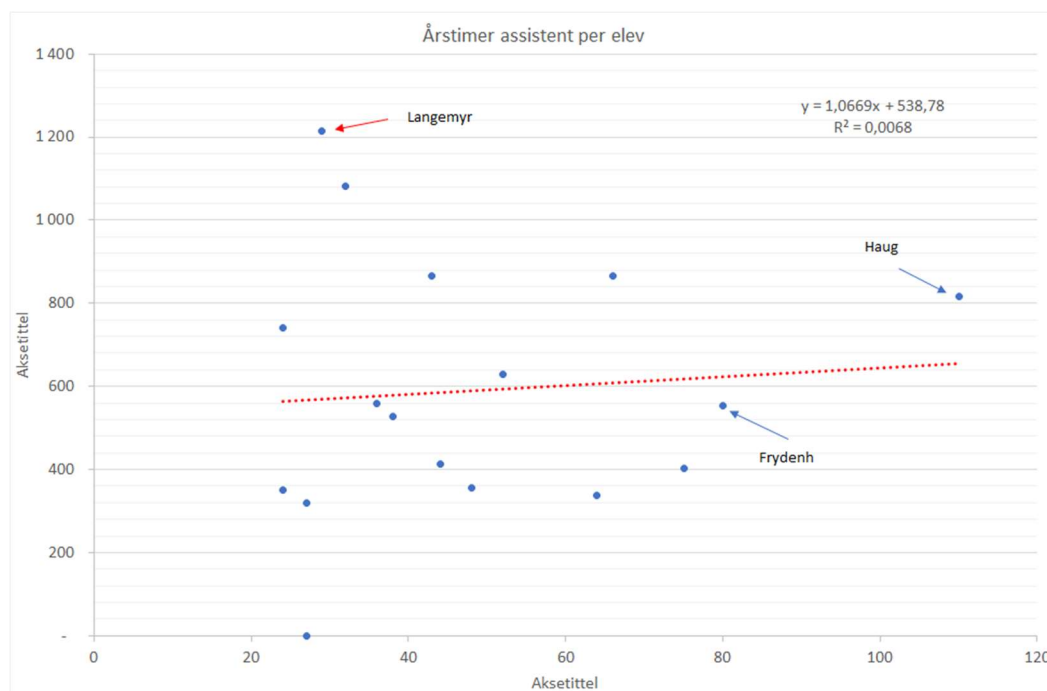
Det henvises til Agenda Kaupang rapporten utvikling- og effektiviseringsprosjekt 2019-2023 side 63, for mer utfyllende informasjon til innsparringstiltaket.

Innsparingstiltak 3: Redusere elevplasskostnader ved Langemyr skole og ressursenter

Beskrivelse av tiltaket:

Man har sammenlignet tildelte personalressurser rapportert i GSI for 2018 ved Langemyr, med 16 sammenlignbare spesialskoler i landet forøvrig. Tildelte pedagogtimer er på linje med sammenlignbare skoler, mens annet personale ligger høyest av disse skolene.

Tiltaket går ut på å redusere bruken av ansatte som ikke er pedagoger ved Langemyr spesialskole. Reduksjon på 3,7 årsverk, tilsvarende 2 mill. kroner per år sett i forhold til 2018. Elevkostnaden reduseres da med 0,1 mil kroner i gjennomsnitt per elev.

Figur 12 Årstimer assisten per elev, kilde Agenda Kaupang

På samme måte som de øvrige skolene i Grimstad, er det derfor nødvendig å justere ned vedtakene om ikke- pedagogisk ressurs for å komme på linje med sammenlignbare skoler i Norge. Ikke-pedagogisk ressurs er allerede redusert i 2019 i tråd med innsparingskrav, og skolen vil jobbe for ytterligere reduksjoner fremover mot et gjennomsnittstall for sammenlignbare skoler.

Hva bør skolen tilrettelegge for elevgruppen på Langemyr

Elevenes skoletilbud planlegges og gjennomføres i gruppeundervisning så langt som mulig. Ved økt bruk av velferdsteknologi gir flere muligheter i undervisningen både i grupper og individuelt. Personalet gis mulighet til å øke sin kompetanse til å gi individuelt tilrettelagt tilbud i gruppe. Skolen må legge til rette for at skolens personale har rett kompetanse og helse som samsvarer med arbeidets art. Enkelte elever vil fortsatt behov for 1:1 dekning og det skal skolene legge til rette for.

Hvordan skal en lykkes i endringsarbeidet

Godt planarbeid i forkant av hvert skoleår i forhold til muligheter og begrensninger for nytt skoleårs elevmasser. Tett samarbeid med PPT og foresatte om den enkelte elevs læringsmål og behov for bemanning, samt hvordan skolen kan løse dette på en mest mulig effektiv måte som samtidig ivaretar sikkerhet og kvalitet i tilbudet. Bemanningsplanlegging som sikrer oppdatert kompetanse og egnethet, samt tilstrekkelig robusthet i det daglige arbeidet.

Ledelse som legger vekt på mestring hos alle ansatte, og bidrar til å finne gode løsninger på tross av stramme økonomiske rammer. Det vises til Agenda Kaupang rapporten utvikling- og effektiviseringsprosjekt 2019-2020 side 68 for mer utfyllende informasjon til innsparingstiltaket.

Tidsplan for økonomisk effekt:

Effekt	2020	2021	2022	2023
Bemanningsendring spesialpedagogisk arbeid	3,7 årsverk i forhold til 2018 regnskap (6/12 effekt).	3,7 årsverk i forhold til 2018 regnskap	3,7 årsverk i forhold til 2018 regnskap	3,7 årsverk i forhold til 2018 regnskap
Netto, årlig effekt (mill kr)	1,0	2,0	2,0	2,0

Innsparingstiltak 4: Forslag til å redusere kostnadene på kvalifiseringstjenesten

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Agenda Kaupang-rapporten viste at netto utgifter til voksenopplæring i Grimstad var 6 mill. Kroner høyere enn gjennomsnittet i kommunegruppe 13 i 2018. Voksenopplæringen i Grimstad er en avdeling under Kvalifiseringstjenesten. 01.10.2018 hadde voksenopplæringen totalt 29,5 årsverk. GSI-tallene for 2018 viser at 17 årsverk gikk til undervisning iht. opplæringsloven. Undervisning i norsk- og samfunnskunnskap, samt egne kurs i heldags introduksjonsprogram brukte 12,5 årsverk på samme tidspunkt.

Norsk for innvandrere

Opplæring i norsk- og samfunnskunnskap i henhold til introduksjonsloven omhandler kurs i norsk og samfunnsfag for voksne innvandrere og flyktninger. Obligatorisk opplæring er 600 timer med rett til inntil 3000 timer ved behov. Retten varer i fem år. Norskopplæring for innvandrere og flyktninger og heldags introduksjonsprogram finansieres med statlig øremerket norsktilskudd og delvis integreringstilskudd. I 2019 forventes et norsktilskudd på mellom 5 og 6 millioner, en nedgang fra 10 millioner i 2018. Både

norsktilskuddet og integreringstilskuddet for 2019 er mindre på bakgrunn av redusert innvandring, og noen strukturelle endringer fra statens side.

Grunnskole for voksne

I henhold til opplæringsloven er kommuner pliktig til kostnadsfritt å tilby grunnskoleopplæring til voksne som har rett til slik utdanning. Opplæring finansieres av kommunenes frie inntekter og prioriteres mot andre kommunale oppgaver (NOU 2018:13). Voksne flyktninger og innvandrere med behov for og rett til grunnskole har tilbud om et komprimert 3-årig løp ved Kvalifiseringstjenesten, undervisning i fem fag, 30 timer per uke med mål om å gjennomføre grunnskoleeksamen.

Spesialpedagogisk hjelp til voksne

Voksne med rettigheter for spesialpedagogisk opplæring er en mangfoldig elevgruppe med behov for og rett til mer opplæring etter fullført videregående skole. Tilbudet til voksne med rettigheter om spesialpedagogisk opplæring finansieres av kommunale midler.

Positive konsekvenser:

► Kommunen dekker kostnadene til norsk- og samfunnsfagopplæring med norsktilskuddet og deler av integreringstilskuddet til flyktninger slik at øvrige kommunale midler ikke belastes dette området.

Negative konsekvenser

► Et redusert tilbud vil kunne føre til svekket overgang til arbeid, hindre inkludering, høyere trykk på velferdstiltak, sosialhjelp og passive trygdeytelser.

► For deltakere i norskopplæring som ikke har rett til introduksjonsprogram vil tilbudet bli begrenset og kan påvirke norskferdigheter og progresjon, og forsinke overgangen til videregående skole, annen utdanning og arbeid.

Tidsplan for økonomisk effekt

Effekt	2020	2021	2022	2023
Reduksjon	8 årsverk	8 årsverk	8 årsverk	8 årsverk
Netto, årlig effekt (mill kr)	3,0	3,0	3,0	3,0

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

► Mange flyktninger kan søke om flyktningstipend under forutsetning av at de har vedtak om opplæring i grunnskole for voksne eller i videregående skole i et visst antall timer per uke.

► Reduksjon i årsverkene er større enn naturlig omskifting i kvalifiseringstjenesten slik at overtallighetsutfordringer må utredes.

Viser til rapporten om økonomisk handlingsrom på side 70 for mer utfyllende informasjon til innsparingstiltaket.

Innsparingstiltak 5: Økt foreldrebetaling

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Opplæringsloven sier at kommunen kan kreve utgiftene til SFO dekket gjennom egenbetaling fra foreldrene. Forslaget er å øke inntektene med 2 millioner kroner, fra 14 til 16 millioner kroner. Det vil si ca. 300 kr per deltaker med fulltidsplass per måned. Satsene økes da med ca. 12 prosent for en ordinær plass.

Grimstad kommune har vedtatt søskenmoderasjon og gratis kjernetid (inntektsgradert foreldrebetaling). Inntektstapet dette medfører må kommunen selv dekke. Det er ikke noe statlig regelverk som sier at søskenmoderasjon og gratis kjernetid er lovpålagt.

Grimstad kommune har en høy andel grunnskoleelever med ekstra oppfølging (bemanning) i skoletiden. En del av disse får også ekstra bemanning i SFO-tiden.

Agenda Kaupang har i sin økonomianalyse, basert på tall fra 2018, kommet fram til at SFO drives 4 mill. kroner dyrere i Grimstad sammenlignet med gjennomsnittet i kommunegruppe 13. Årsak til dette er lavere foreldrebetaling. Inntektene er ca. 5 mill. kroner lavere enn gjennomsnittet blant andre store kommuner. Bemanningen per barn er ikke spesielt høy. Grimstad kommune har fra august 2019 innført 11 mnd. betaling. Regnskapstallene fra 2018 viser at kostnadene til SFO er 8,4 mill. kroner høyere enn inntektene. I 2018 var det budsjettert med at netto kommunal andel skulle være 4,3 mill. kroner. Dermed var det et budsjettmessig merforbruk på ca. 4 mill. kroner.

Tiltaket reduserer netto kostnad til 2 millioner kroner. Det dekker antakelig ekstrautgiftene til barn med spesielle behov, inkludert elevene ved Langemyr skole.

SFO er et lovpålagt tilbud som kommunene må tilby på barnetrinnet. Alle elever på 1.-4. trinn har rett på SFO-tilbud. I tillegg har elever på 5.-7. trinn tilsvarende rett dersom elevene har særlige behov. Bortsett fra at tjenesten er lovpålagt har kommunene stor frihet til å velge hvordan SFO tilbudet skal organiseres og hvor høy foreldrebetalingen skal være. Det er mulig å ta så høy foreldrebetaling at det dekker kostnadene ved SFO-tilbudet. Kostnadene ved et SFO-tilbud er i all hovedsak bemanning/lønnskostnader. Inntektene kommer fra foreldrebetalingen, ordningen med øremerkede statlige tilskudd forsvant for ca. 15 år siden.

Inntektene til SFO økes ved:

- ▶ Øke månedlig sats
- ▶ Rekruttere flere barn til SFO

Reduksjon i utgifter SFO:

- ▶ Endre bemanningsnormen fra dagens én voksen pr. 15 barn til én voksen pr. 18 barn
- ▶ Avskaffe søskenmoderasjon og gratis kjernetid.

Positive konsekvenser:

- ▶ Bedre kommuneøkonomi

Negative konsekvenser:

- ▶ Høyere pris foreldrebetaling - økning med ca. 300 kr pr mnd. for en fulltids plass
- ▶ Mulig lekkasje til privat SFO

Tidsplan for økonomisk effekt:

Effekt	2020	2021	2022	2023
Økt SFO betaling, årlig effekt (mill kr)	2,0	2,0	2,0	2,0

Informasjon til vurdering: Regjeringen foreslår i statsbudsjettet å bevilge 58 millioner kroner for å innføre inntektsgradert foreldrebetaling i SFO på 1.–2. trinn fra og med høsten 2020, og 21 millioner kroner til gratis SFO for elever på 5.–7. trinn med særskilte behov. Beregninger for Grimstad tilsier tilskudd på 377 000 kroner for 2020.

Forutsatt at statsbudsjettet blir vedtatt på dette punktet, vil dette medføre at fjerning av inntektsgradert foreldrebetaling (gratis kjernetid) kun vil få virkning for 1.-4. trinn fra 01.01.20 til og med juni 2020, altså 6/12 virkning. Fra august og ut året vil virkningen bli for 3.-4. trinn.

Viser til Agenda Kaupang rapporten utvikling- og effektiviseringsprosjekt 2019-2023 side 72. For mer utfyllende informasjon til innsparingstiltaket.

Innsparingstiltak 6: Redusert tilskudd til Solrik.

Rådmannen trekker ut hele tilskuddet fra oppvekstsektoren. Rådmannen har prioritert tilførsel av 524.000 kroner til kultur som et rent kulturtilskudd til skonnerten Solrik. Det samlede tilskuddet til Solrik blir da redusert med kr 300.000 kroner.

Positive konsekvenser: Kommunen:

- Sparer ca. 0.3 mill. kroner årlig.

Negative konsekvenser:

- Tilskuddet anses nødvendig for driften av Solrik.

Tidsplan for økonomisk effekt

Effekt	2020	2021	2022	2023
Redusert tilskudd, netto, årlig effekt (mill kr)	0,3	0,3	0,3	0,3

Viser til Agenda Kaupang rapporten utvikling- og effektiviseringsprosjekt 2019-2023 side 74. For mer utfyllende informasjon til innsparingstiltaket.

Innsparingstiltak 7: Redusere 1,2 styrkingsårsverk i Storgata barnehage

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Alle kommunale barnehager har bemanning til; styrer og grunnbemanning. I tillegg kan de ha bemanning til spesialundervisning (§19A), og tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne (§ 19G). § 19a er enkeltvedtak etter tilrådning fra PPT og § 19g er søknader fra foresatte/barnehage.

Alle våre kommunale barnehager har innført bemanning og pedagognorm. Storgata barnehage har imidlertid i tillegg til normen et årsverk på 1,2 i sin bemanning grunnet at de for en del år siden ble definert som kommunens "flyktningbarnehage". Det er mange barn med flyktningbakgrunn i alle våre barnehager. Det er ikke ekstra styrkingsårsverk i de øvrige barnehagene slik Storgata barnehage har.

Årseffekten med sosiale kostnader for disse 1,2 årsverkene er 632.000 kroner (før lønnsoppgjør 2019).

Positive konsekvenser:

- ▶ Barnehagene blir behandlet likt mht. bemanning.
- ▶ Flere barnehager kan søke på midler for nyankomne flyktninger.

Negative konsekvenser:

- ▶ Storgaten barnehage vil reelt oppleve at de får mindre bemanning knyttet til oppfølging og integrering av barn og deres familier.
- ▶ Kompetansen kan forsvinne, veiledningsoppdrag kan ikke gjennomføres av personalet i Storgata barnehage.

Tidsplan for økonomisk effekt

Effekt	2020	2021	2022	2023
Ta vekk 1,2 styrkingsårsverk	0,6	0,6	0,6	0,6

Viser til rapporten om utvikling- og effektiviseringsprosjekt 2019-2023 side 74 for mer utfyllende informasjon til innsparingstiltaket

Forslag til ytterligere til kutt utover tiltak i Agenda Kaupang rapporten:

Innsparingstiltak 8: Forslag om reduisering av tilskudd til A- eleven som ekstraressurs for elever med ulike definerte behov i skolene.

Den modellen som i dag benyttes for å fordele budsjettmidlene til skolene ble tatt i bruk i Grimstad fra høsten 2010 etter en omfattende prosess der arbeidet foregikk i et nært samarbeid mellom konsulent (Agenda Kaupang), og en arbeidsgruppe i kommunen.

Etter dagens ressursfordelingsmodell fordeles budsjettmidlene til skolene etter følgende fem kriterier:

1. Én basisressurs pr. skole
2. Én ressurs pr. elev
3. Én ressurs pr. elev med svært store behov for ekstra oppfølging (1.1- oppfølging)
4. Én ressurs pr. minoritetsspråklig elev
5. Én ressurs pr. lærer over 55 år redusert leseplikt kompensasjon.

Ressursene til elever med svært store behov fordeles etter en oversikt utarbeidet av PP-tjenesten etter telling 15. april og 15. oktober. Ressursene pr. elev baseres på elevtall etter GSI-tellingen 15. oktober. Elevtallet justeres for høstsemesteret etter GSI-tellingen 15. oktober. Samlet ressurs til elever med svært store behov er ikke endret de siste årene. Det innebærer at dersom antall 1:1-elever øker, blir ressursen pr. elev redusert tilsvarende.

Det er i dag helt andre kriterier for hvem som blir definert ut som A-elev, modellen skal revideres og arbeidet er god i gang. Kriteriene som ligger til grunn for tildeling i 2010 er ikke gyldige i 2019, man har over tid utvannet A-elev forståelsen og veldig mange elever har kommet i A elev kategorien. I dag er det 49 elever som får tildelt ressurser etter 2010 modellen.

A-elever: De elevene som har så store vansker at de må ha 1:1 oppfølging gjennom hele dagen. Ressursen kan være delt mellom spesialpedagog og assistent, men den kan ikke sees i sammenheng med andre elever. Dersom en elev trenger oppfølging av 2 voksne hele dagen, utgjør det en dobbel ressurs.

§ 9a-2 Omhandler elevens fysiske miljø, og medfører deling av klasse. Pga hørselshemning kan ikke antall elever overskride 15.

Rådmannen foreslår at kostnaden på A-elev skal reduseres fra 193.000 kroner til 150.000 kroner pr. elev. I dag er det 9.5 mill. kroner i rammen til styrkning av ressurskrevende elever, den vil bli redusert med 2.1 mill. kroner. Totalt vil rammen på 9,5 mill. kroner i dag endres til 7.5 mill. kroner.

Effekt	2020	2021	2022	2023
Redusert tilskudd til A-elev fra 193.00 til 150.000	00,43	00,43	00,43	00,43
Netto, årlig effekt (mill kr)	2,1	2,1	2,1	2,1

Det er for øvrig igangsatt et arbeid med en justert ressursallokeringsmodell. Dette arbeidet tas sikte på å ferdigstilles ved årsskiftet med sikte på innføring fra skoleåret 2020/21.

Innsparingstiltak 9: Eide skole – redusering av tildelte midler

Tiltaket innebærer at Eide skole får sin budsjetttramme basert på samme faktorer som de andre kommunale skolene i Grimstad.

Eide skole har pr 01.10.2019 94 elever. Skolen har de siste årene mottatt 1 million kroner i tillegg til det ordinære budsjettet. Bakgrunnen for det ekstra tilskuddet har vært skolens størrelse.

Reversering av tiltaket om ekstra økonomisk støtte er basert på at Eide skole ikke er den minste skole i Grimstad kommune. Skolen må kunne drifte innenfor sine rammer slik de andre kommunale skolene gjør.

Tidsplan for økonomisk effekt

Effekt	2020	2021	2022	2023
Redusert tilskudd, Netto årlig effekt (mill kr)	1,0	1,0	1,0	1,0

Innsparingstiltak 10: Bemanningsendring i skolene.

Tiltaket innebærer at Grimstadskolen reduserer antall ikke-pedagogisk personell med 6,1 årsverk. Kompetanseregnskap for skolene viser for mange årsverk i Grimstadskolen og må av den grunn nedbemanne.

Drøfting om hvor og hvordan nedbemanning skal skje, samt utvelgelseskriterier er allerede gjennomført av HR-støtte, utdanningsforbundet og fagforbundet. Sektorledelse deltar i arbeidet. HR- støtte har startet arbeidet med å se på mulige ledige stillinger i andre enheter og sektor. Utvelgelseskriteriet er tjenestetid og kompetanse.

Tidsplan for økonomisk effekt

Effekt	2020	2021	2022	2023
Redusert antall årsverk	6,1 årsverk	6,1 årsverk	6,1 årsverk	6,1 årsverk
Netto, årlig effekt (mill kr)	3,1	3,1	3,1	3,1

Innsparingstiltak 11: Forslag til redusering av ulike tilskuddsposter i kultur

Når en skal redusere kulturtjenestens tilskuddsposter, er det lagt vekt på å ramme så få grupper og innbyggere som mulig. En har særlig ønsket å skjerme kultur- og aktivitetstilbudene til barn og unge, fordi tilskudd til lag og foreninger er en viktig stimulans og bidrar til et stort aktivitetsmangfold. En har også lagt vekt på å skjerme det profesjonelle kunst- og kulturlivet, fordi dette tilbudet i utgangspunktet ikke er så stort i Grimstad.

300 000 kr til Fjære historielags bygdebøker var et engangstilskudd for 2019, selv om det er søkt om tilskudd for flere år. Grimstad kommune har støttet arbeidet i flere omganger med store og små tilskudd. Det er voksne som er målgruppe for bygdebøkene, og det vil ta lengre tid å slutføre arbeidet uten videreføring av støtten.

150 000 kr til sommerjobb for ungdom i lavinntektsfamilier. Det er relativt få som får dette tilbudet, og dersom flere skal få det, kreves det mye mer arbeid for å få dette til. Det vil bli kortere arbeidsperiode og lavere inntekt for den enkelte ungdom, det er krevende å finne de riktige kandidatene til de ulike

arbeidsplassen, og det kreves mer opplæring og oppfølging for ansatte som har ansvar for ungdommen i en periode når mange fast ansatte har ferie. En bør være bevisst på å ta inn ungdom fra denne gruppen som en del av de ordinære sommerjobbtilbudene i Grimstad kommune.

173 000 kr til Treffstedet for å dekke kapitalutgifter som Mental Helse har på lånet de har på Kirkegt. 1. (De får eget tilskudd til aktivitet i tillegg til dette). Mental helse har hatt en 10-årsavtale med garanti for tilskuddet, og denne gikk ut i 2016. De har fått forlenget den år for år, men med krav om økt aktivitet og åpningstid. Resultatene har blitt fulgt opp av enhet for psykisk helse og rus. Det er ingen andre foreninger som har hatt tilsvarende gunstige avtaler, for så få medlemmer/brukere. Idrettslag har fått tilskudd til kunstgressbaner, men de har svært høyt aktivitetsnivå. Konsekvensene for Mental Helse blir at de må sørge for lånet på egenhånd f.eks. gjennom mer utleie, redusere utgiftene, søke tilskudd fra andre, osv.

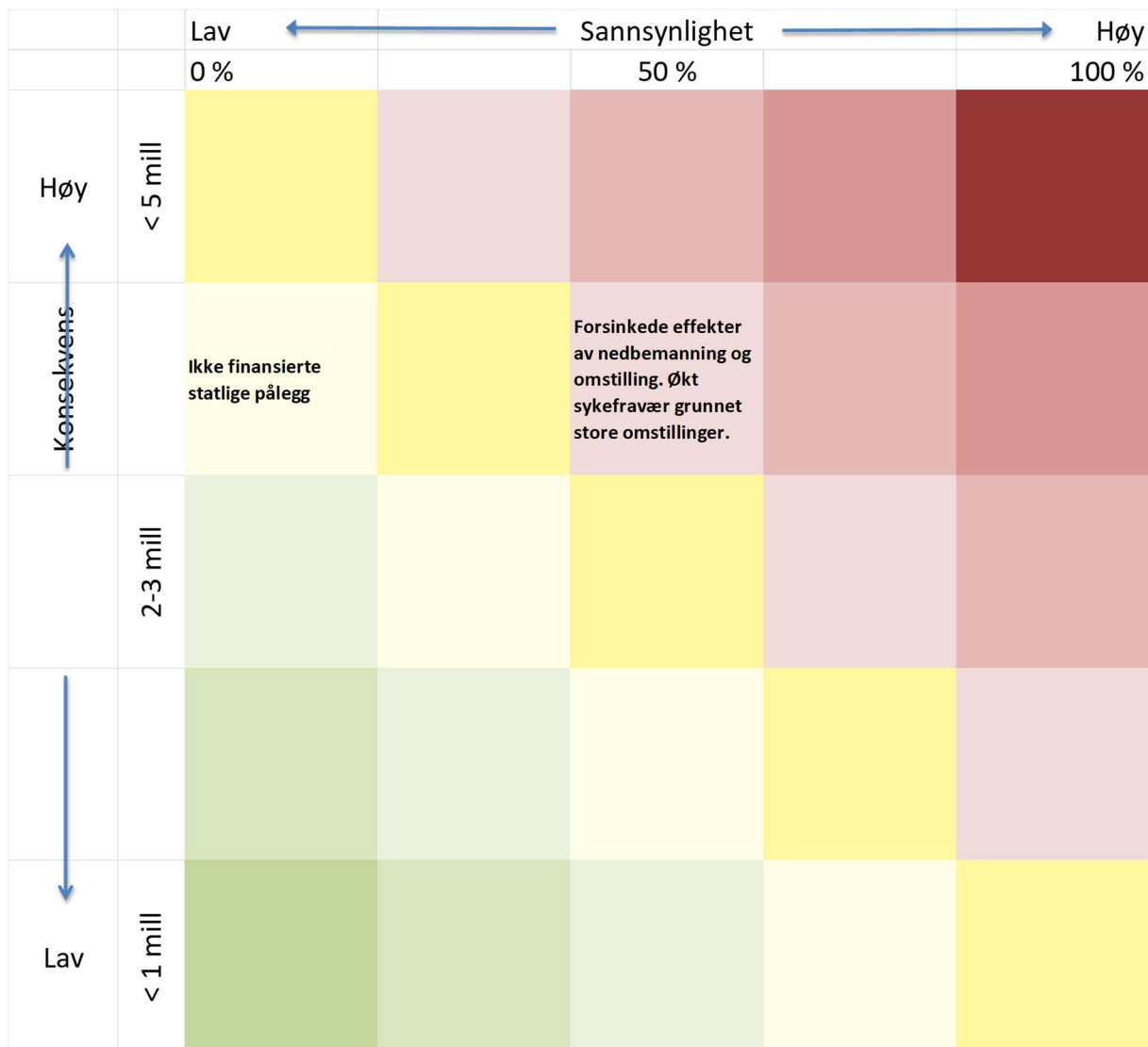
40 000 kr til landsskytterstevnet på Evje 2019 ligger i budsjettet som siste utbetaling av totalt 100 000 kr.

Effekt	2020	2021	2022	2023
Div kulturtiltak	0,7	0,7	0,7	0,7
Netto, årlig effekt (mill kr)				

Økonomisk risikovurdering

Rådmannens forslag til budsjett 2020 og handlingsprogram 2020-2023 er vurdert å være stramt.

I diagrammet under er det skissert ulike risikofaktorer som kan inntreffe.

Sektoren gir her en oversikt over aktuelle områder med stor økonomisk risiko i budsjett 2020.

Forsinkede effekter av nedbemanning og omstilling. Økt sykefravær grunnet store omstillinger.

Det som skiller Grimstad fra andre kommuner, og som er hovedforklaringen på de høye utgiftene til undervisning, er den store bruken av ikke- pedagogisk personal. Ikke- pedagogisk personal brukes både innen tilpasset opplæring og i spesialundervisning. Sannsynligheten for at innsparingene blir utsatt eller forsinket, er hvis nedbemanningen ikke settes i gang med det samme etter at endringen er vedtatt. HR støtte blir da sentral i dette arbeidet sammen med utdanningsforbundet, fagforbundet og sektorledelse.

Nedbemanning kvalifiseringstjenesten.

Forslaget går ut på å nedbemanne med åtte årsverk over tre år, allerede i 2020 må Kvalifiseringstjenesten nedbemanne med fem årsverk. Sannsynligheten for at innsparingene blir utsatt eller forsinket, er hvis nedbemanningen ikke settes i gang med det samme etter at endringen er vedtatt. Støtte fra HR blir sentralt i dette arbeidet sammen med utdanningsforbundet, fagforbundet og sektorledelse.

Ikke finansierte statlige pålegg

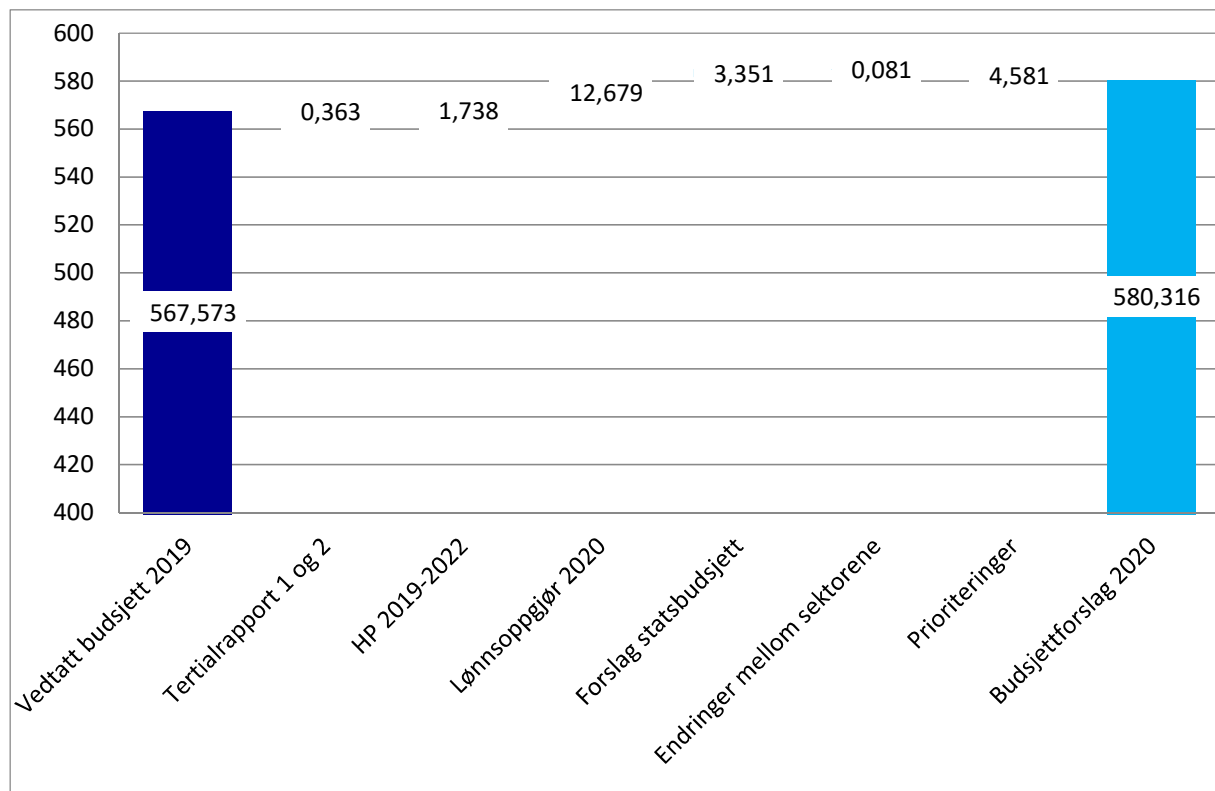
Et merforbruk i kommunale barnehager vil gi nye kostnader til de private barnehager som en ikke har lagt inn i budsjett. Dersom kommunen kan selv sørge for å holde barnehagekost lav ved å til enhver tid tilpasse bemanningen til barnehageplassene, er dette en håndterbar risiko, dvs. lav sannsynlighet for at kostnadssprekk inntreffer. Et evt. pålegg nasjonalt vil derimot, utgjøre stor risiko, med større eller mindre konsekvens avhengig av om det følger med finansiering.

Sektorens mål for 2020

Nr.	Mål	Beskrivelse
1	Implementering av rammeplan for barnehage	Felles fagforståelse og pedagogisk utvikling.
2	Tidlig innsats i barnehage og skole	Økt pedagogkrav og målrettet arbeid med barnas psykososiale lek og læringsmiljø.
3	Inkludering og psykisk og fysisk helse	Hver elev i Grimstad skal oppleve å være inkludert i felleskap med medelever, og de skal ha trygge, gode dager i kommunens skoler
4	Læring	Elevene i Grimstad oppnår ut fra sine forutsetninger høy kompetanse i grunnleggende ferdigheter og fag, slik at de er godt forberedt til å delta i videre utdanning og arbeidsliv.
5	IKT- satsning, «Det digitale løftet»	Gjennomføring av gradvis opptrapping av plan og god implementering.
6	Ledelse	Høy kvalitet på ledelsen av barnehager og skoler er forutsetninger for at elevene i Grimstad skal ha trygge, gode og lærerike skoledager
7	Biblioteket skal være en informasjonssentral	Et sted for litteraturformidling (bibliotek og dikterbysatsing), et møtested, et kunnskapssted, et sted for dialog, debatt og dypere innsikt og et sted for dataspill, film og verksteder
8	Kulturtjenesten	Kultursektoren tilbyr møteplasser og bygger fellesskap blant innbyggerne i Grimstad. Kulturtilbudene skal være tilgjengelig for alle, og oppmuntre den enkelte til å oppleve og delta i kulturaktiviteter. Plan for idrett og fysisk aktivitet rulleres i 2020.

Helse- og omsorgssektoren

Kommunalsjef helse- og omsorgssektoren Aase Synnøve Hobbesland

Innledning

Dette kapitlet omhandler budsjett 2020, og handlingsprogram 2020 – 2023 for helse- og omsorgssektoren.

Helse- og omsorgssektoren er inne i store omstillingsprosesser. Det er en målsetting å opprettholde et godt tjenestetilbud til kommunens innbyggere samt å være en god og innovativ arbeidsplass.

Årets budsjett er meget stramt. Fra enhetene er det meldt inn økte behov som det ikke funnet rom for i budsjett 2020. De tiltakene det er funnet rom til dreier seg i hovedsak om tiltak som allerede er startet opp og hvor det er inngått bindende avtaler.

I budsjettet er det tatt inn flere av forslag til innsparingstiltakene fra rapport om økonomisk handlingsrom. Kontinuerlig forbedring og innovasjon er viktig for å utvikle kvalitative gode med også kostnadseffektive tjenestene som igjen vil være med på å skape et større handlingsrom med tanke på framtidige investeringer.

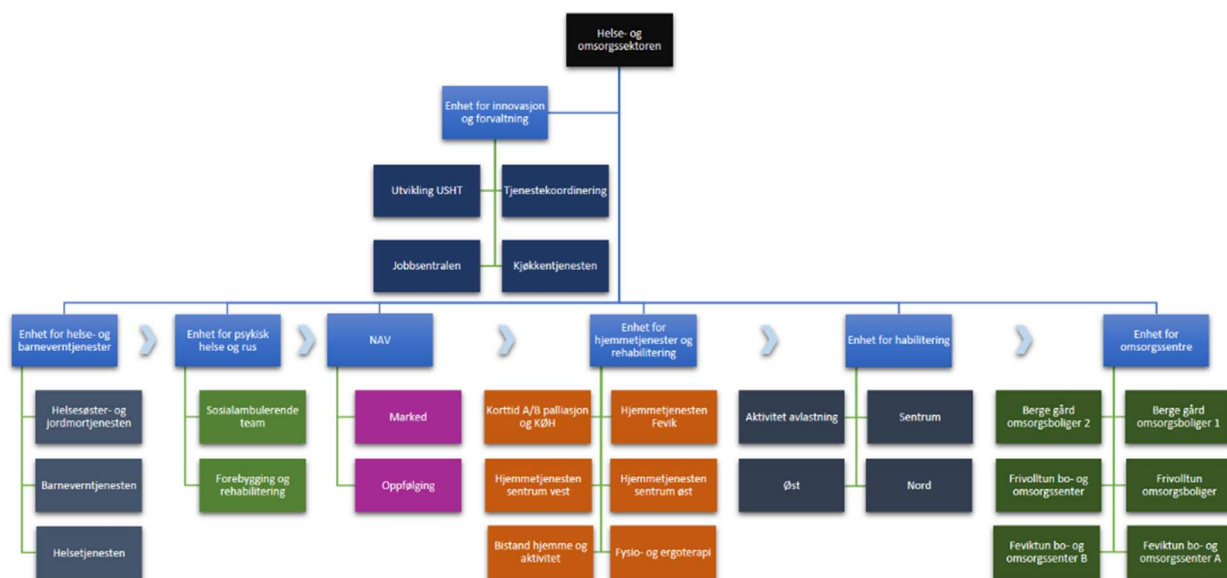
Sektorens organisering

Helse- og omsorgssektoren består av syv enheter. Organisasjonsstrukturen gjenspeiler tjenestetrappa. I 2020 skal det fortsatt være et sterkt fokus på å vri tjenestetrappen mot forebygging og tidlig innsats som er tjenester på laveste nivå i trappa.

I organisasjonsstrukturen er det lagt vekt på å få fram tydelige satsingsområder som samordning/ tjenesteutvikling/innovasjon, forebygging/helsefremming, tidlig innsats og satsing på hjemmebaserte tjenester.

Alle sektorens ledere er ansatt i 100% stillinger, dette for å kunne ivareta det fulle lederansvaret innenfor personal, økonomi, fag og informasjons. Det er stort fokus på å videreutvikle ledelsesforståelse og ledelseskompetanse. Lederne har gjennomført kommunens lederutviklingsprogram, videre skal lederne

delta på lederskolen som gjennomføres kontinuerlig i regi av støttetjenester. Ved ansettelse av nye ledere er det meget viktig å raskt gjennomføre on-boarding opplegget.

Sammendrag og oppsummering av budsjett 2020

Opprinnelig vedtatt netto driftsbudsjett 2019 for helse- og omsorgssektoren var på 567,6 mill. kroner. Sektoren legger fram et budsjett for 2020 med en økning i budsjetttrammen til 580,3 mill. kroner. Endringen i budsjetttrammen fra 2019 til 2020 fremgår av diagrammet over og presenteres kort slik:

Virkning av lønnsoppgjør 2020

Lønnsoppgjøret i 2019 utgjør 12,7 mill. kroner med helårsvirkning i 2020.

Budsjettendringer vedtatt i tertialrapportene 2020

Sektoren har fått tilført midler til NAV i 2. tertialrapport for 2019. Budsjetttrammen til økonomisk sosialhjelp er økt med kr 364 000 på grunn av økt rammetilskudd fra staten. Dette skyldes at maksimal stønadstid på arbeidsavklaringspenger er redusert fra 4 til 3 år. Økt rammetilskudd tilsvarer ca. 10% av økte kostnader på økonomisk sosialhjelp for denne målgruppen.

Forslag statsbudsjett 2020

Til sammen utgjør endringene i statsbudsjettet en økning i sektorens budsjetttramme på 3,4 mill. kroner. 1,5 mill. kroner gjelder dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens og 0,9 mill. kroner gjelder psykologer i de kommunale helse- og omsorgstjenester. Se tabell under for de resterende tallene.

Område/ tj.enhet	Formål/ tekst fra statsbudsjettet (foil fra Telemarksforskning)	2020
NAV	NAV kontaktsenter	-31
Helse- og barneverntjenesten	Psykologer i de kommunale helse- og omsorgstjenester	892
Hjemmetjenester og rehabilitering	Dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens	1506
Hjemmetjenester og rehabilitering	Tilskudd til habilitering og rehabilitering	367
Enhet for psykisk helse og rus	Tilskudd til samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak	26
Helse og barneverntjenesten	Myndighet etter forurensingsloven	7
Helse og barneverntjenesten	Helsestasjon og skolehelsetjenester	-5
Innovasjon og forvaltning	Frivilligsentraler	-11
Sum		3351

Endringer i forhold til handlingsprogram 2019 – 2022

Nye tiltak

Følgende nye tiltak er lagt inn i budsjett 2020:

Nye tiltak – budsjett 2020	Sum i 1000 kr
Hjemmebaserte tjenester – (Helse - leie av lokaler (helårsvirkning)	2 238
Omstilling helse- og omsorgssektoren	-500
Netto sum	1 738

Endringer mellom sektorene

Det er overført en stilling fra støttetjenester til innovasjon og forvaltning, og en stilling fra innovasjon og forvaltning til rådmannsområdet.

Prioriteringer

For helse og omsorg er budsjetttrammen redusert med 4,6 mill. kroner. Bufferen for omstilling i helse og omsorgssektoren på 6,5 mill. kroner er tatt ut.

Kroner 5,1 mill. til introduksjonsstønad hos NAV er også fjernet. Begrunnelse for dette er at denne posten la til grunn et høyere antall mennesker på introduksjonsstønad enn det som er tilfelle nå. Dette vil bli utfordrende dersom disse brukerne har krav på sosialhjelp.

Sektoren er tilført 7 mill. kroner til å dekke nye behov.

Sykefraværet i sektoren

Sektoren har totalt sett et sykefravær per august 2019 på 10,3 % noe som er en økning på 2,8 % fra samme periode i 2018. Sykefraværet ligger høyt, og er over målsettingen om sykefravær på maks 8 %.

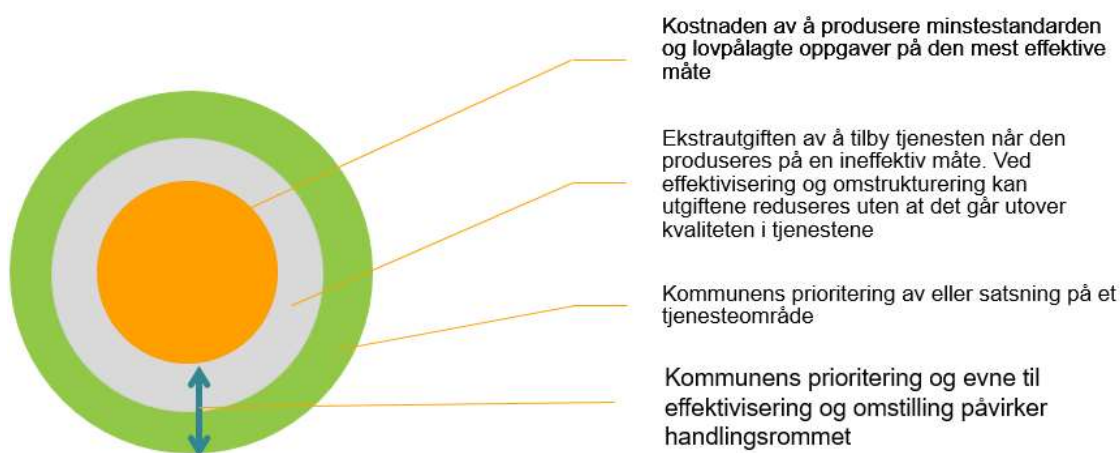
Det jobbes systematisk og godt med sykefraværsoppfølging i alle enhetene, og utviklingen i sykefraværet har en positiv tendens.

Budsjettering for 2020

Sektoren har samlet sett et merforbruk på kr 12,6 mill. kroner per andre tertial 2019. Enhetene med høyest merforbruk er enhet for hjemmetjenester og rehabilitering, enhet for habilitering og enhet for omsorgssentre

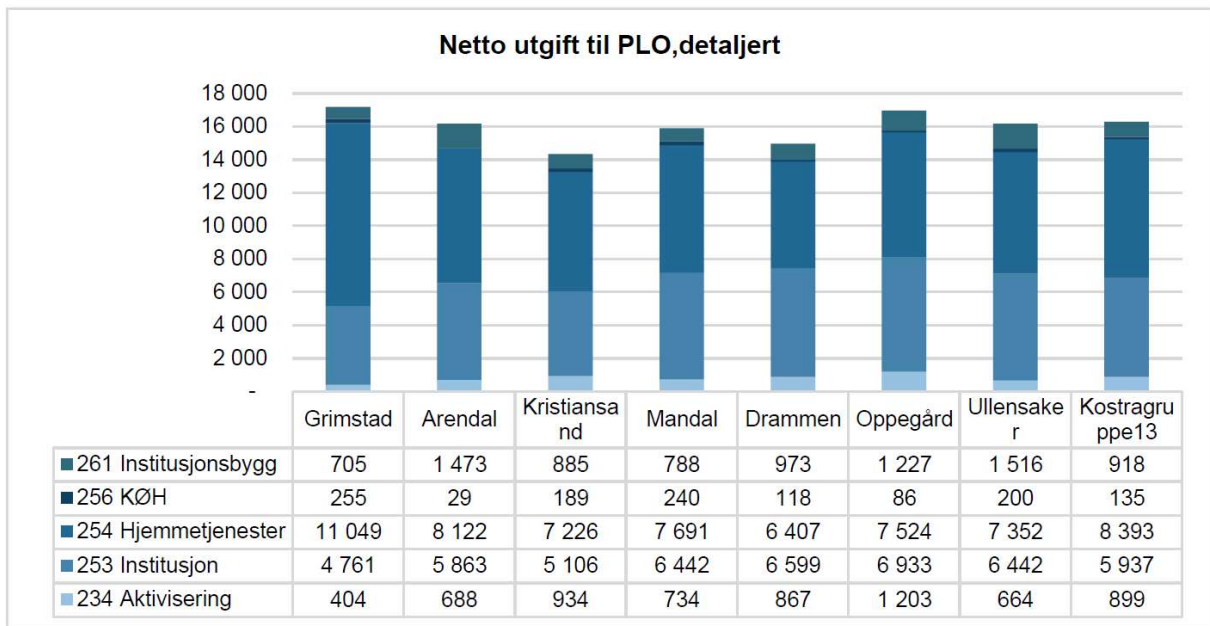
I første tertial i 2018 ble den såkalte ISF-modellen (innsatsstyrt finansiering) avviklet. Dette fordi modellen verken var hensiktsmessig eller bærekraftig. I løpet av 2018 ble det jobbet med å utvikle og implementere nye budsjetteringsmodell for sektoren. Kravene til budsjettmodeller er at hele sektorens budsjett skal fordeles på en forutsigbar måte som også viser kommunens satsingsområder. Nye budsjettmodeller ble innført i budsjett 2019, arbeidet med implementering foregår fortsatt.

Handlingsrommet

Kilde: Agenda Kaupang

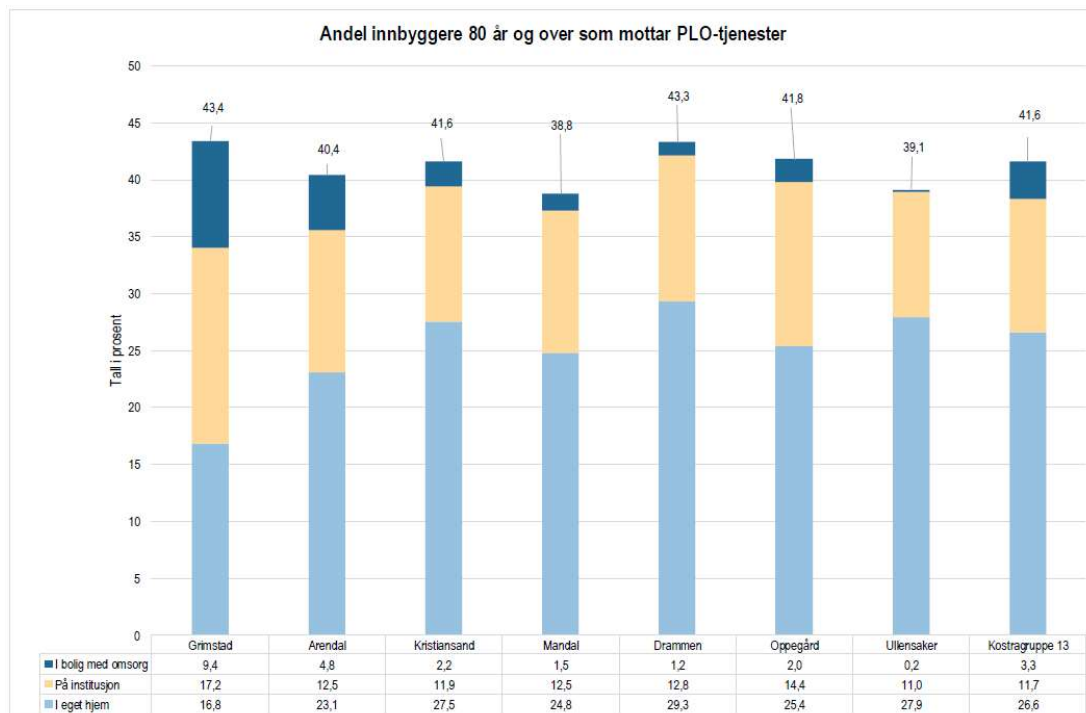
Det er det grå feltet i tegningen som det er viktig å ha kontinuerlig fokus på fordi det kan vise områder hvor vi overforbruker, eller kort sagt «sløser». I dette arbeidet er en god tjenestetrapp, nøkterne vedtak, kontroll på drift og årsverk, hensiktsmessig boligmasse, samt produktiviteten på den enkelte enhet og avdeling viktig. Det har fremkommet i arbeidet med budsjettmodellen at kommunen drifter heldøgnsomsorgsboliger dyrere enn sammenlignbare kommuner. Dette fremkommer i grafikken nedenfor.

Figur 57 Netto driftsutgifter per innbygger til pleie- og omsorgstjenester. Kilde: KOSTRA

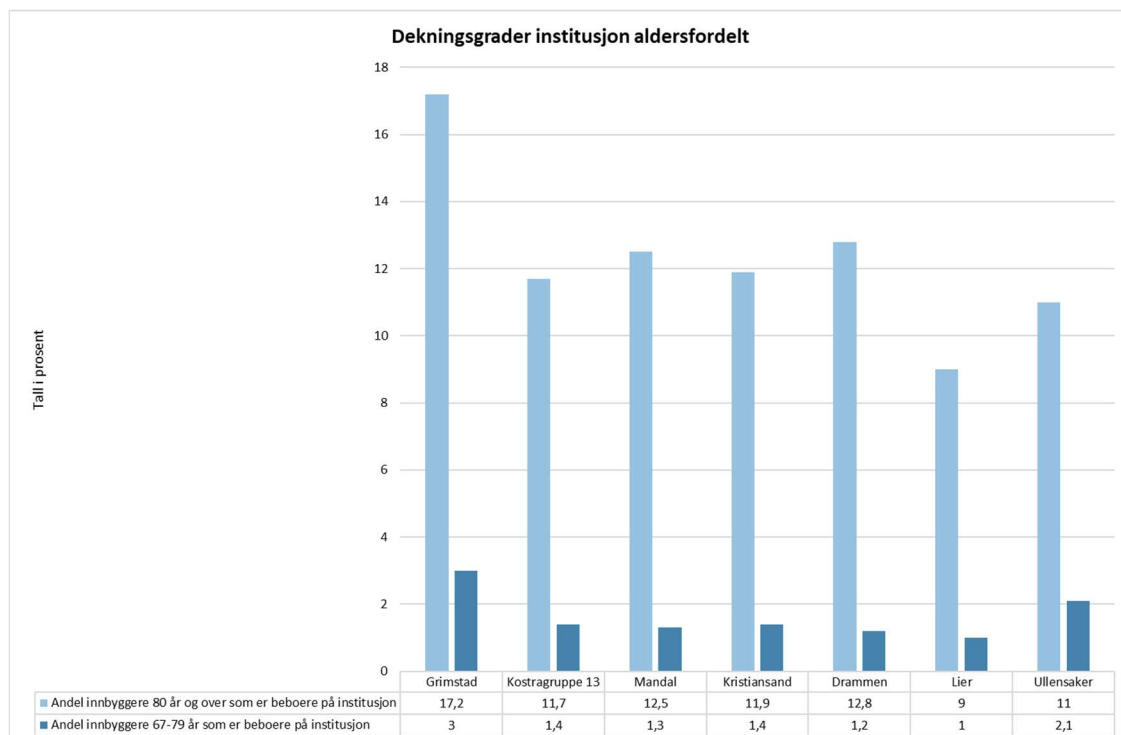
Kilde: Agenda Kaupang

Hjemmetjenester i denne tabellen er drift av heldøgnsomsorgsbolig.

Figur 64 Dekningsgrader for eldre 80 år og over. Kilde: KOSTRA (2017)

Kilde: Agenda Kaupang

Kilde:

Agenda Kaupang

Budsjettmodellene

I budsjettmodellene ligger det en forventning om at de på en god måte skal fordele resurser mellom enheter/avdelinger i sektoren. Det har vært et ønske om at en så stor del som mulig av budsjettene er gjenstand for fordeling innenfor modellene. Modellene er ment å være enkle og forståelige, samtidig som de skal oppleves rettferdige og realistiske. Ved utviklingen er det lagt vekt på å skape gode incentiver for effektiv drift i utførende avdelinger samtidig som kommunens helhetlige interesse ivaretas. Budsjettene tildeles som rammer for tjenesteområde, mens den enkelte avdelings leveranse måles som enhetspriser for tjenesteområdet (kostnad per time i hjemmetjenestene, kostnad per kategori seng i sykehjemmene osv.

Budsjettmodell for institusjonene

Pleiefaktor i kommunen x årsverkskostnad x behovsvektor x antall senger = lønnsbudsjett dag og kveld

Årsbudsjettet beregnes ved å summere lønnsbudsjett dag og kveld, lønnsbudsjett natt og driftsbudsjettet.

Pleiefaktor for dag og kveld differensieres etter type plass.

Type plass	Vektor	Pleiefaktor*
Somatisk langtidsplass	1,00	0,665
Korttidsplass	1,13	0,752
Langtids demens	1,10	0,732
Forsterket plass - psykiatri	1,35	0,898
Korttidsplass demens	1,265	0,842
Rehabiliteringsplass	1,3	0,865
Palliativ	1,41	0,938
Forsterket korttid (USK)	1,35	0,898
Ø-hjelp (KAD)	1,41	0,938

Rammene for driften i sektoren vil være:

- nye budsjettmodeller
- heltidskultur
- ledelsesstruktur
- eiendomsmassen
- øvrige prosjekt som sektoren ønsker å ta ut effekt av, f. eks. natttjenesten

Budsjettmodell for hjemmetjeneste

Budsjett tildeles som en porteføljefinansiering ut fra følgende oppsett:

Kriteria	Vekting av kriterium	Kommentar
Vedtaksstid	25 %	T&S tildeling av oppdrag for dagens brukere i sonen
Antall brukere	20 %	Budsjett fordeles etter antall brukere av tjenesten
IPLOS verdier	15 %	Baserer seg på helsenivå for eksisterende brukere
Demografi/alderssammensetning	15 %	Baserer seg på antall borgere i ulike alderssegment og deres relative bruk av tjenester. Korrigeret for heldøgns plasser.
Tiltaksstid	10 %	Tilsvarende vedtaksstid men er tjenesten egen oppfatning av behov for eksisterende brukere (alle avvik mot vedtak vurderes)
Geografi og logistikkforskjeller	10 %	Blir i dag vurdert likt mellom distriktene. Kriterium fungerer derfor som en videreføring av forrige budsjett/lav korrigeret av budsjettendring
Sosiale forhold	5 %	Omfordeling av levekår basert på levekårsindikatorer i området

Målet med modellen er å gi incentiver om langsiktige gode løsninger. Det er i stor grad objektive kriterier i tildelingen av tjenestene.

Budsjettmodell tilrettelagte tjenester

Denne budsjettmodellen har likhetstrekk med modellen for institusjonene, men utfordringen her er å finne riktig behovsvektor. Denne modellen har vist seg mer krevende å innføre blant annet på grunn av manglende system for uttrekk av IPLOS variabler.

«Tiltaksnivå» x årsverkskostnad x behovsvektor x antall brukere = lønnsbudsjett dag og kveld

Årsbudsjettet beregnes ved å summere lønnsbudsjett dag og kveld, lønnsbudsjett natt og driftsbudsjettet.

Det er tre dimensjoner som ligger til grunn for beregning av behovsvektor. Det er brukers helse- og omsorgsferdigheter, sosiale ferdigheter og bemanningsbehov. I denne beregningen benyttes IPLOS. Det har imidlertid vist seg vanskelig å få til direkte uttrekk av kommunens IPLOS registreringer. Det må derfor gjøres direkte uttrekk per bruker/pasient, noe som er omfattende og arbeidskrevende for enhetene med mange brukere.

IPLOS er et lovbestemt helseregister med data som beskriver ressurser og bistandsbehov til dem som søker om eller mottar nærmere definerte kommunale helse- og omsorgstjenester.

Kommentarer til sektorens budsjett

Nye tiltak

Årets budsjett er meget stramt. Det er meldt inn økte behov, spesielt innenfor enhet for habilitering. Dette må ses på i langsiktig perspektiv ift. oppbygging av antall kommunale boliger med heldøgnsomsorg for brukergruppen. Flere av økningene er det ikke funnet rom for i budsjett 2020.

Nedenfor følger en oversikt over de tiltakene som det er funnet rom til. Det dreier seg i hovedsak om tiltak som allerede er startet opp og hvor det er inngått avtale.

Tilførte midler	
Nye behov:	
I4 Helse	450
Ny brukersak	1 800
hjemmetjenester og rehabilitering	
Basistilskudd	200
Husleie, Brannstasjonen	800
legesenter	
Legevakt, kostnadsøkning	250
Vollekjær bofellesskap	2 440
Økonomisk sosialhjelp	1 300
Sum nye behov	7 240

Kutt	
Merkantile tjenester	-500
Bemanningskontor	-1 000
Samordning natt	-300
Vedtaks gjennomgang	-1 000
Redusert kjøp av tjenester	-1 000
Transport netto	-500
Sum kutt	-7 000
Sum finansieringsbehov	0
Friske midler	-7 000
Buffer	-6 760

Beskrivelse av nye tiltak i budsjett

I4Helse

Det er økte kostnader iht inngått avtale for parkering og husleie. Dette er justeringer som har kommet i forbindelse med at I4Helse nå er tatt i bruk, og kostnadene er oppdatert til rett nivå. Når det gjelder parkering så er det kun parkering til kommunens tjenestebiler og private biler for de ansatte som er avhengig av å kjøre egen bil i tjenesten.

Ny brukersak hjemmetjenester og rehabilitering

Det er blitt meldt en ny bruker til hjemmetjenester og rehabilitering. Tiltaket vil komme inn som en særlig ressurskrevende tjeneste, og det vil bli sendt refusjonskrav til helsedirektoratet på det som overskyter kommunens egenandel.

Basistilskudd

Basistilskuddet til fastlegene er økt i takstoppgjøret for leger. Dette er en type lønnsoppgjør og er en utgift som kommunen må dekke.

Husleie, Brannstasjonen legesenter

Det vises til sak behandlet i kommunestyret om behov for nye lokaler til Brannstasjonen legesenter, PS19/28. Det ble vedtatt at kommunestyret ber rådmannen inngå avtale om leie av egnede lokaler for Brannstasjonen legesenter og at leieperioden vil vare frem til tjenestens behov for lokaler kan løses permanent.

Legevakt, kostnadsøkning

Grimstad kommune er med i interkommunalt samarbeid om legevakt i Arendal. Kostnadene til legevakt er økt, og kommunene i samarbeidet får en økt årlig kostnad på bakgrunn av det.

Vollekjær bofelleskap

I budsjett 2019 ble det lagt inn kostnader til drift av bofelleskap på Vollekjær med halvårsvirkning. Dette må økes til kostnad for helårsdrift fra 2020. Kostnad til husleie for kommunes personalbase på kr. 240 000,- må dekkes inn i budsjett 2020.

Økonomisk sosialhjelp

Det har vært en økning i utbetaling av sosialhjelp de siste årene. Det er flere grunner til det, blant annet regelendring/innstramming i det statlige tiltaket arbeidsavklaringspenger (AAP). Maksimal stønadslengden på AAP er redusert til 3 år. Dette fører til at flere brukere får stans i denne ytelsen selv om de ikke er ferdig kvalifisert og vil da ha rett på økonomisk sosialhjelp enten som supplerende til familienes økonomi eller som hovedinntektskilde.

Det er flere nyankomne flyktninger som har dårlig helse og/eller arbeidsevne. Dette fører til at flere ikke kommer i gang med sitt introduksjonsprogram innen de 3 første månedene etter at de er bosatt. Disse familiene må da få økonomisk sosialhjelp som livsopphold istedenfor å få introduksjonsstønad.

Økning i budsjett 2020 vil dekke opp for noe av økningen i økonomisk sosialhjelp. Men som nevnt vil det bli et meget krevende budsjett med tanke på at introduksjonsordningens-posten er redusert med kr. 5.1 mill.

Buffer

Sektoren har 6,76 mill. kroner avsatt til buffer. Dette beløpet er viktig med bakgrunn i risikobildet som budsjettet innebærer blant annet med tanke på NAVs utfordringer ifht økonomisk sosialhjelp og driften av boliger med heldøgnsomsorg.

Økonomisk handlingsrom

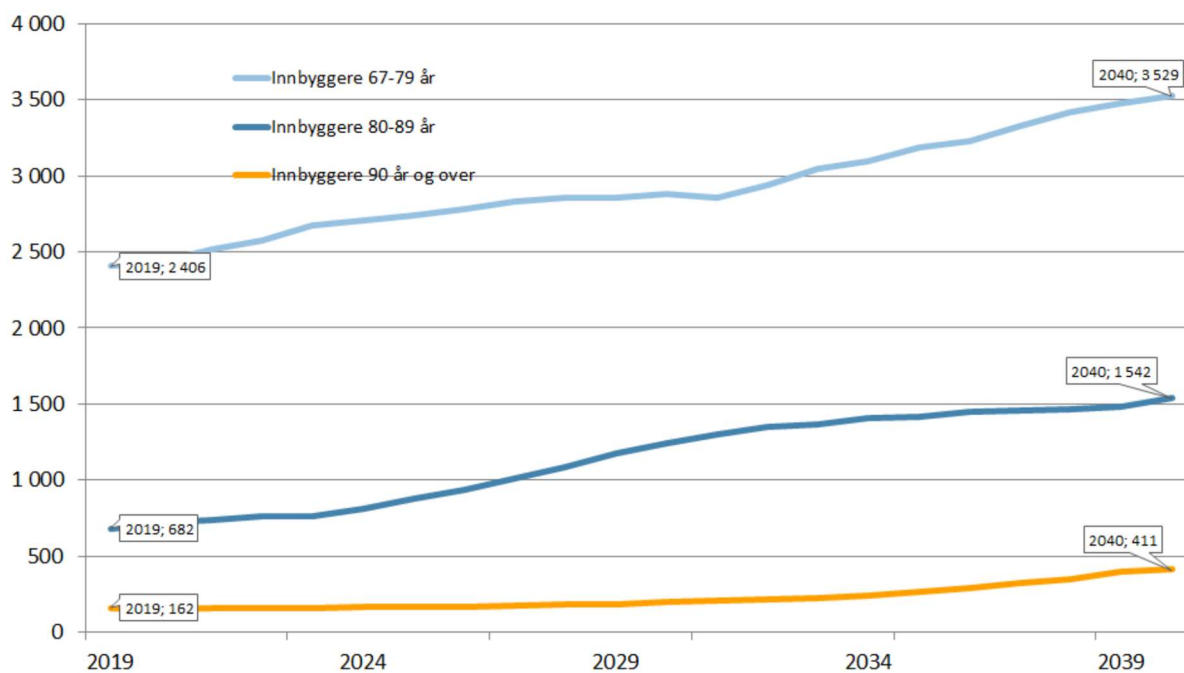
Hovedutfordringene for sektoren 2020–2023

- Pleie og omsorg inkludert habilitering
- Barnevern
- Helsetjenester
- Tjenestekontor
- Boligmasse
- NAV

Demografiutviklingen for Grimstad viser relativt små endringer blant eldre i neste planperiode. I årene etter dette forventes imidlertid en sterk vekst blant eldre og følgelig større tjenestebehov for kommunens innbyggere. Eiendomsmasserapporten har vist at det vil være et stort behov for nye boliger med heldøgns tjenester til mennesker med nedsatt funksjonsevne i innværende planperiode.

En fortsatt omstilling av tjenestene er derfor nødvendig for å kunne møte utfordringene det vil være med å yte trygge og forutsigbare tjenester innenfor vedtatte økonomiske rammer.

Antall eldre i 0904 Grimstad

Budsjett 2019 har vist at enhetene har utfordringer med å levere innenfor vedtatte budsjetterammer. Dette styrker behovet for videre omstilling. Det er særlig enhet for omsorgssentre ved HDO – ene som har hatt utfordringer med å få driften ned på tildelt ramme.

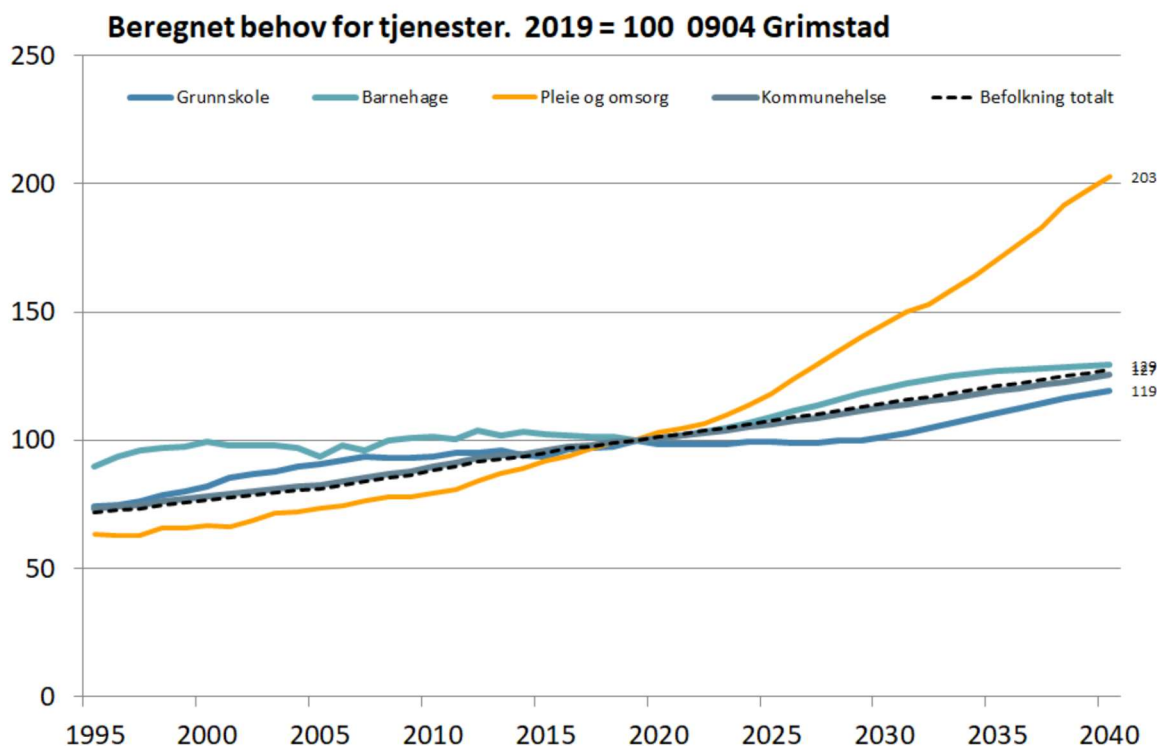
Det fremtidige tjenestebehovet for tjenestene forventes i 2040 å være mer enn det dobbelt av dagens behov. Det er da ikke korrigeret for etterslepet som er fremkommet i boligkartleggingen innen enhet for habilitering.

Innen barnevern er det avdekket at kommunen har lav bemanning sett i forhold til sammenlignbare kommuner.

En gjennomgang av behov for oppretting av nye fastlegehjemler har vist at kommunen er kommet på etterskudd når det gjelder oppretting av nye legehjemler, PS sak 19/67.

Det er også kommet fram at Tjenestekontoret er lavt bemannet sett opp mot sammenlignbare kommuner.

Det vil også bli viktig å satse videre på utrulling av trygghets- og varslingsteknologi, optimal logistikk og faglig tilnærming når det gjelder kartlegging og utplassering av hjelpemidler i hjemmene slik at eldre med hjelpebehov kan bo lengst mulig i egne hjem.

Selv innenfor kommende budsjettperiode vil det for dette tjenesteområdet være et vesentlig større behov for tjenester. Det vil derfor være avgjørende å holde enhetskostnadene på et akseptabelt nivå.

Tiltak fra rapport for økonomisk handlingsrom som er tatt med i budsjettet

Det er foretatt en ny gjennomgang av forslagene til videre omstillingstiltak fra rapport for økonomisk handlingsrom for å vurdere om det er mulig å hente ut økonomiske gevinstene raskere. På bakgrunn av dette er forventede innsparinger for 2021 fremskyndet til 2020.

- Bemanningskontor
- Gjennomgang av drift på natt
- Endret vedtakspraksis
- Redusere kjøp av tjenester
- Gjennomgang av transporttjenester
- Fakturering

Ideelt sett hadde vært mest hensiktsmessig å la diverse tiltak som er innført i 2019 fått virke et år før man iverksetter nye omstillingstiltak, men slik er ikke den økonomiske situasjonen. Omstillingstakten må fremdeles være høy.

I etterkant av budsjettprosessen er det behov for å flytte midler internt i helse- og omsorgssektoren for å finansiere de nye stillingene i tiltaket bemanningskontor og tiltaket endret vedtakspraksis.

Tiltak 2: Bemanningskontor/heltid

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Det er opprettet et prosjekt for planlegging og oppstart av kommunal bemanningstjeneste. Planleggingen skal inkludere ledere, tillitsvalgte, verneombud, HR, fagkoordinator og økonomi. Det vurderes slik at planlegging og rekruttering bør skje i tidsrommet juni-desember 2019 med oppstart av bemanningstjeneste januar 2020. Sak om oppretting av bemanningstjeneste ble behandlet i kommunestyret i sak PS19/44 den 27. mai 2019, med følgende vedtak:

“Det opprettes et prosjekt for etablering bemanningstjeneste. Bemanningstjenesten skal være etablert og i drift fra januar 2020.

Kommunestyret ber om at prosjekt Bemanningstjenesten evalueres i sammenheng med 2. tertialrapport 2020.”

I samarbeid med økonomi er det gjort en økonomisk analyse av mulighetene til å omfordele budsjettmidler fra vikar- og sykefraværspostene. Det må settes opp et budsjett med omkostninger til oppstart, driftsutgifter og inntekter. Det vil være hensiktsmessig med en opptrappingsplan med 1/3 av behovet i første pulje. Dette vil utgjøre 10-12 årsverk fordelt på halvparten sykepleiere og halvparten fagarbeidere.

Konsekvenser for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser:

Det er store faglige og økonomiske fordeler med å opprette en sentral bemanningstjeneste for hele sektoren der alle avdelingene inkluderes etter en oppsatt plan. Bemanningstjenesten skal i hovedsak avhjelpe avdelingsledere med vaktinnleie der en stab av faste vikarer (ressursteam) dekker ca. 30% av behovet, og de resterende vaktene dekkes av vikarer fra de respektives avdelingenes egne ringevikarer.

Tidsplan for økonomisk effekt

Effekt	2020	2021	2022	2023
Ansatte bemanningskontor	-3,5	-7,0	-7,0	-7,0
Redusert vikarbruk	4,5	8,0	9,0	9,0
Netto, årlig effekt	1,0	1,0	2,0	2,0

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Gevinstrealiseringen må innføres raskere enn først planlagt.

Hva mer må utredes?

Prosjekt for etablering har startet sitt arbeid.

Tiltak 3: Gjennomgang av drift på natt

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Det er utarbeidet en forprosjektrapport. Videre må tiltaket ytterligere utredes på detaljnivå med en konkret gevinstplan. For å få effekt må dette arbeidet intensiveres i løpet av høsten 2019.

I dag er det per natt 30 medarbeider i aktiv natt-tjeneste og tre medarbeidere i hvilende tjeneste i kommunens HO – sektor. Det er per nå en (1) bil som er i aktiv natt-tjenesten.

Konsekvenser for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser:

- Samordning natt i kommunen, eget ansvar eventuelt med egen avdelingsleder.
- Større fleksibilitet med tanke på riktig kompetanse på rett sted til enhver tid.

Større fokus på utrulling av trygghets- og velferdsteknologi, som igjen vil kunne gi brukerne større grad av mestringsfølelse og kontroll over eget liv.

Negative konsekvenser:

- Dersom man ikke kan levere 24/7 opptid av diverse trygghetsteknologi vil brukerne kunne oppleve et ambulerende tilbud og/eller avstandsoppfølging som utrygt.

Tidsplan for økonomisk effekt

Effekt	2020	2021	2022	2023
Redusert nattbemanning	3,0	3,0	3,0	3,0
Netto, årlig effekt	3,0	3,0	3,0	3,0

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Trygghetsteknologi må tilbys de brukerne som det gjelder. Det må gjennomføres risikovurdering av tiltaket.

Hva mer må utredes?

Det må utarbeides en konkret rapport basert på funn i forprosjektrapporten. Utredningen må gjøre av HS – sektoren.

Tiltak 5: Endret vedtakspraksis

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Tjenestekontoret har en meget viktig rolle som portvakt, medspiller og kontakt ut mot brukere/pårørende. Det er per i dag et stort arbeidspress ved tjenestekontoret.

Ved dette kontoret er det meget viktig med tilstrekkelig bemanning slik at det gjøres en god kartlegging/vurdering av søknader, vedtaksutmåling, informasjon til brukere/pårørende, informasjon til tjenesteutøver om utforming/forståelse av tjenestetilbud mv. Det må vurderes om det er områder hvor man bør endre vedtakspraksis og/eller det er tjenester som ikke skal utføres av kommunen. I dette ligger å vurdere å endre tjenesteprosedyre. Det må vurderes om det er mulig å vri tjenesten mot mer praktisk bistand, mindre helsehjelp og økt egenbetaling der det er mulig.

Ved styrking av tjenestekontoret er det ønskelig med økt juridisk kompetanse. Det er viktig å gjenoppta møte med pasienter på sykehuset før overføring til kommunen. Tjenestekontoret må være tettere på enhetene/avdelingene/tjenesteutøverne for opplæring i vedtaksforståelse.

Konsekvenser for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser:

- Redusert saksbehandlingstid
- Mer samhandling mellom tjenestekontor og tjenesteutøver.

Negative konsekvenser:

- Ingen åpenbare negative konsekvenser

Tidsplan for økonomisk effekt

Effekt	2020	2021	2022	2023
2 stillinger	-1,1	-1,7	-1,7	-1,7
Endret tjenesteprosedyre	2,1	2,7	3,7	3,7
Netto, årlig effekt	1,0	1,0	2,0	2,0

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Tjenestekontoret må få ned saksbehandlingstiden før det er mulig å ta ut gevinst. Der er per i dag mellom 12 og 24 ukers saksbehandlingstid..

Hva mer må utredes?

Endring av tildelingspraksis må vurderes juridisk.

Tiltak 6: Redusere kjøp av tjenester

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

HO – sektoren har per nå fem kjøp fra private aktører, alle kjøpene er i enhet for habilitering. Av de eksisterende kjøpene i enheten kan et av kjøpene vurderes avvirket i løpet av 2020. Videre tjenester vil bli vurdert gitt i egen bolig eller punktjenester.

Konsekvenser for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser:

Kontroll på egen drift og mulig stordriftsfordel ved å integrere bruker i enhetens ordinære tjenesteleveranser.

Negative konsekvenser:

Usikkerhet i forhold til fremtidige tjenestebehov for bruker.

Tidsplan for økonomisk effekt

Effekt	2020	2021	2022	2023
Reduserte eksterne kjøp	5	5	5	5
Redusert refusjonskrav ressurskrevende bruker	-4	-4	-4	-4
Netto, årlig effekt	1,0	1,0	1,0	1,0

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Forutsetter at kommunen på aktuelle tidspunkt har tilfredsstillende bolig til bruker. Risiko er at kjøp må videreføres, men dette er avhengig av tjenestebehovet.

Hva mer må utredes?

Kartlegge fremtidig tjenestebehov samt tilgjengelighet på bolig (privat eller kommunal).

Tiltak 11: Transporttjenesten

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Avviklet samarbeidsavtale med nabokommuner om fordeling av kostnader til transport av brukere som har varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA) på AVIGO.

Konsekvenser for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser:

- Null kostnader til transport av VTA-brukere

Negative konsekvenser:

- Dersom det ikke foreligger en klar forståelse av hvordan transporttilbudet skal sikres vil det være uheldig for den enkelte VTA – deltaker.

Tidsplan for økonomisk effekt

Effekt	2020	2021	2022	2023
Rasjonalisert/samkjørt transportordning	0,0	0,5	0,5	0,5
Netto, årlig effekt	0,5	0,5	0,5	0,5

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Ingen

Hva mer må utredes?

Det må gjøres en videre kartlegging av det samlede transportbehovet for brukere i hele sektoren og vurdere en samordning av driften. Det må videre utredes brukerbetaling for transport. Målsettingen må være bedre koordinerte tjenester og reduserte kostnader.

Tiltak 18: Samle all fakturering i kommunen

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

I dag faktureres det flere steder i kommunen og ved å samle alt faktureringsmiljø et sted så vil det være mulig med mer effektiv bruk av bemanning og økte inntekter. Det er foretatt et godt utredningsarbeid i "Rapport samordning av Grimstad kommunes faktureringsressurser".

Konsekvenser for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser:

- Et samlet fagmiljø gir større robusthet og bedre kvalitet
- Integrasjonen mellom fagsystemene og faktureringsystemet slik at størst mulig grad av automatiserte prosesser oppnås.
- Fakturaene fra Grimstad kommune skal ha forbedret kvalitet.
- Systemer og ressurser skal utnyttes og organiseres på den mest optimale måten.

Negative konsekvenser:

- Flytting av oppgaver/ressurser/personell
- Motstand for å gjennomføre samlokalisering/endringer
- Sikre at kvalitet opprettholdes der det foretas endringer. Det kan være faktureringsprosesser som er avhengig av nærhet til fagmiljøet. Sikre nødvendig kompetanse.

Tidsplan for økonomisk effekt

Effekt	2020	2021	2022	2023
Reduserte antall årsverk	0,5	1	1	1
Høyre inntekter	1	2	2	2
Netto, årlig effekt	1,5	3	3	3

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

- Prosjektgruppa for samordning av Grimstad kommunes faktureringsaktiviteter igangsettes igjen.

Hva mer må utredes?

- Dialog mellom sektor og enheter om samling/overflytting av oppgaver

Dette tiltaket er et samarbeidsprosjekt mellom helse- og omsorgssektoren, ved avdeling tjenestekoordinerings og økonomiavdelingen. Innsparingseffekten forutsetter fokus på innovasjonsarbeid mellom sektorer, enheter og avdelinger.

Tiltak som er blitt vurdert i budsjettet

Fastlegetjenesten

Rapporten om legetjenesten i Grimstad som inneholder forslag til styrking av fastlegetjenesten i tråd med befolkningsutviklingen ble behandlet i kommunestyret i sak PS 19/67.

Fastlegeordningen er i en alvorlig situasjon i hele landet, så også i Grimstad. Det er et presserende behov for å øke antall fastlegehjemler for å ivareta innbyggernes rettighet til god tilgang på fastlegetjeneste og en rimelig mulighet til å kunne bytte lege.

Helse- og omsorgsdepartementet har bestilt en evaluering av fastlegeordningen. Helse- og omsorgsminister Bent Høie har avtalt med legeföreningen og KS på bakgrunn av denne evalueringen å utarbeide forslag til endringer i fastlegeordningen, som skal fremlegges våren 2020. Det forventes ytterligere tiltak i fastlegetjenesten til denne evaluering av fastlegeordningen er lagt frem.

Barnevernet

I budsjett 2019 ble barnevernet styrket med to årsverk. Det er fortsatt behov for å styrke barnevernet. Det er ikke funnet rom til videre opptrapping i budsjett 2020, dette må vurderes på nytt senere i handlingsprogramperioden.

Mental helse - tilskudd til drift av Treffstedet

Saken om fortsatt tilskudd til Mental helse for drift av Treffstedet ble behandlet i kommunestyret i sak PS 18/127.

Mental helse og Treffstedet har det siste året hatt en økning av aktivitetstilbud i regi av Mental helse, LPP og Angstringen. De tilbyr selvhjelpsgrupper, aktivitetskurs og temakvelder. Treffstedet har åpningstid for Grimstad kommune sine innbyggere fem dager i uka. Treffstedet gir tilbud som når mange som er i målgruppen. Fra enhet psykisk helse og rus er det en forventning og et ønske om ett tettere samarbeid hvor en i fellesskap kan utvikle flere varierte tilbud om aktivitet i målgruppen. HO sektoren vurderer tilbudet som hensiktsmessig og godt for brukerne, men også med et større potensial ved å utvikle samarbeidet med enhet for psykisk helse og rus. Tilskuddet, kr 190.000,- i 2019, er blitt utbetalt via kulturenhetens rammer. Det er ikke funnet rom til videre opptrapping i budsjett 2020.

Aktivitetsplan for eldre 2020-2023 er behandlet i helse- og omsorgsutvalget i sak PS 19/52.

Aktivitetsplan for eldre 2020 – 2023 skisserer hvilke aktivitetstilbud kommunen har i dag for eldre, hvilke kriterier som bør ligge til grunn for dette tilbudet og en handlingsplan for videre arbeid med aktivitetstilbud de neste fire årene. Kommunen har fått støtte til drift av aktivitetstilbud for personer med demens i flere år fra Helsedirektoratet. I forslag til statsbudsjett er nevnte tilskudd fjernet og overført til rammen men med et sterkt redusert beløp, kr. 1.5 mill.

I mars 2019 mottok kommunen 4 852 560 kroner fra Helsedirektoratet til drift av aktivitetstilbud til personer med demens. Dette inkluderer aktivitetstilbud ved Berge Gård, Fevikun, Frivolltun og Frivolltun omsorgsboliger. Av tilskuddet fra Helsedirektoratet utgjorde 618.160 kroner midler som kommunen har videreformidlet til Øygartens institutt.

Fra 2020 er det ikke mulig for kommunene å søke om støtte til videre drift av aktivitetstilbud til personer med demens, men kommunene får et lovfestet krav om å tilby aktivitetstilbud for personer med demens. Kommunene vil få støtte til aktivitetstilbud som en del av rammetilskuddet fra 2020. Grimstad kommune får 1 398 000 kroner i rammetilskudd fra staten tilknyttet aktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens. For 2020 vil deler av kostnadene til aktivitetstilbudet dekkes av fondsmidler. Det er viktig å vurdere hvilket nivå aktivitetstjenestene skal ligge på fremover.

I budsjett 2020 videreføres 300 000 kroner til eventuelt kjøp av dagaktivitetstjenester. Disse midlene kan ikke overføres direkte til en tilbyder som for eksempel Øygartens institutt, dette fordi det vil være i strid med anskaffelsesreglementet. Det betyr at kommunen må lage en anbudskonkurranse og på den måte disponere midlene til nevnte formål.

Pågående omstillingsprosjekt

Bemanningstjeneste/årsplan

Fra 2020 vil sektoren opprette en bemanningstjeneste som blant annet skal forsyne enhetene med vikarer ved fravær. Det planlegges samarbeid med UiA ved I4Helse og MIL, IKT Agder, Arendal kommune evt. andre kommuner om å utvikle en «robot» som kan bistå bemanningskontor i oversiktsarbeid for å kunne tilby heltid og unngå innleie av vikarer fra private aktører.

Feviktun har vært pilot på kalenderturnus med oppstart fra 01.01.19. Alle avdelingene innfører årsplan (kalenderturnus) for 2020 med oppstart 16.12.19. En avdeling har fått utsatt oppstart til sommeren 2020.

Eiendomsmasserapporten

Rapport for eiendomsmassen i helse- og omsorgssektoren ble utarbeidet første gang i 2018. Sluttrapport for eiendomsmasseprosjektet ble vedtatt i kommunestyret 18. juni 2018, PS 18/72. Rapporten ble rullert i 2019 og ble behandlet i kommunestyret i sak PS19/94. I denne rapporten er det vurdert funksjonalitet i byggene sett opp mot effektiv drift av tjenestene. Det fremkommer i kartleggingen at de fleste byggene har noen vedlikeholdsbehov og behov for mindre bygningsmessige endringer for å imøtekomme krav til god funksjonalitet og bærekraftig drift. Det er imidlertid flere bygninger som har større utfordringer for å kunne imøtekomme kravet om funksjonalitet og bærekraftig drift.

I 2020 er det særlig viktig å bygge flere kommunale bofellesskap til ulike brukergrupper i enhet for habilitering. Enhet for habilitering har gjort en ny og grundig kartlegging på bakgrunn av de tallene som ble fremlagt i eiendomsmasserapporten for 2018. Det er laget en egen rapport hvor fremtidig boligbehov i enhet for habilitering kartlegges. Behovet for kommunale bofellesskap er stort, og flere brukere venter på et slikt tilbud per i dag.

Kommunen bør være proaktiv i arbeidet med arealplanen slik at aktuelle områder settes av til formålet. Det bør bygges attraktive, tilrettelagte boliger innenfor områdene i areal- og transportplanen. Denne utbyggingen bør skje i tett samarbeid med aktører i det private markedet.

Velferdsteknologi

Velferdsteknologi er et viktig satsingsområde nasjonalt, regionalt og kommunalt. Grimstad har nådd målet om at velferdsteknologi skal være en integrert del av tjenestetilbudet innen 2020. Kommunen er med i store nasjonale og regionale prosjekt som NVP (Nasjonalt Velferdsteknologiprogram) avstandsoppfølging og NVP innføring og spredning av velferdsteknologi gjennom prosjektet Innføring velferdsteknologi Agder. Grimstad har en viktig rolle i prosjektet Innføring velferdsteknologi Agder og bidrar som bestilling 1 kommune ved å teste ut produkter før de breddes i flere kommuner i Agder. Kommunen bidrar i prosesser med gevinstrealisering og arbeid med prosedyrer og rutiner som deles i Agder.

Flere av kommunens medarbeidere innehar sentrale roller i Regional koordineringsgruppe for Ehelse- og velferdsteknologi, RKG.

Systematisk bruk av velferdsteknologi som en integrert del av tjenestene gjør det mulig for flere personer å bo hjemme lengre. Forskning og arbeid med gevinstrealisering ved bruk av velferdsteknologi viser til unngåtte kostnader, spart tid og økt kvalitet. Velferdsteknologi er en integrert del av tjenestetilbudet og det arbeides med økt bruk i flere enheter og til flere brukergrupper for å sikre gevinster. Fokus på velferdsteknologi rettet mot barn og unge med nedsatt funksjonsevne er viktig og Agder er også med i Nasjonalt velferdsteknologiprogram rettet mot barn og unge.

Gjennom Utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenester (USHT) arbeides det med kompetanseløft velferdsteknologi. Kompetanse hos ansatte og brukere er viktig for at kommunen skal lykkes med innføring av velferdsteknologi.

Grimstad ser god effekt av kommunalt responscenter i Kristiansand. Dette gir økt kvalitet og færre utrykninger for hjemmetjenesten. Telemedisinsk avstandsoppfølging forventes også å gi effekter, og kommunen skal koble seg opp mot telemedisinsk sentral i Arendal.

Når flere skal bo hjemme lengre med teknologi, må det være sikkerhet for at teknologien fungerer og et teknisk apparat rundt teknologien som kan fange opp feil, og varsle tjenesten ved feil. Det jobbes med en løsning for teknisk oppfølging av alarmer og velferdsteknologi i samarbeid med Østre Agder og IKT Agder. I tillegg er det viktig at kommunen sikrer et apparat slik at teknologi kan monteres raskt ut fra brukerbehov og at feil kan rettes raskt.

Grimstad har en aktiv rolle det det nasjonale prosjektet Akson som arbeider med løsninger for å sikre en innbygger - en journal. Kommunen jobber aktivt med å ta i bruk nye digitale løsninger i kontakt med

innbyggerne. DigiHelse er i bruk i en sone i hjemmetjenesten og skal breddes. Dette gjør det mulig med elektronisk dialog mellom pårørende og hjemmetjenesten. Grimstad har også en viktig rolle i prosjektet VKP (velferdsteknologisk knutepunkt) hvor det jobbes med integrasjon mellom velferdsteknologi og elektronisk journal. DigiSos planlegges inn mot NAV kontoret

Samarbeidet med i4Helse forventes å gi gode effekter nå som store deles av tjenestene har flyttet opp til i4Helse bygget. I dette samarbeidet jobbes det med behovsdrevet innovasjon og systematisk test og utvikling av nye løsninger.

Helsehus

Sak om helsehus PS 18/72. Kommunestyret fattet følgende vedtak:

«Kommunestyret ber rådmannen sette i gang en prosess hvor en ser på en mulighetsstudie for et nytt helsehus på «industriomten». En slik mulighetsstudie må se nærmere på hvilke tjenester som skal inn i helsehuset, organisering, arealbehov, skisser for bygg, kostnadsestimat, finansiering mv. som kan legges til grunn for en videre regulering av området.

Det bør utarbeides en mulighetsstudie for etterbruk av Dømmesmoen.»

Fokus på videre planleggingsarbeidet for å utvikle et forslag til helsehuskonsept skal gjennomføres det kommende året. Det bør nedsettes et konseptutvalg for å ta planleggingen et steg videre. Formålet med arbeidet er videreutvikling av tidlig innsats og de forebyggende tjenestene i kommunen samt å optimalisere tjenestene som skal ytes i boliger med heldøgnsomsorg/sykehjem.

Ved å samlokalisere ulike tjenester kan det oppnås synergieffekter som vanskelig kan nås på annen måte. En samlokalisering kan gi bedret tjenestekvalitet, bedret effektivitet, bedret sammenheng og helhet i tjenestene. I tillegg gir det bedret tilgjengelighet for innbyggerne. Dette er et viktig arbeid for å nå kommunens mål om å redusere antall unge uføre.

Kommunen har i dag mange tjenester som har store utfordringer med lokaler som er for små og/eller ikke godt egnet for formålet. Disse problemene må løses i løpet av nær fremtid, og kan ikke løses innen rammene av hva kommunen disponerer av bygg i dag. Prosjekt økonomisk handlingsrom har pekt på utfordringer med kommunens eiendomsmasse og muligheter som ligger i å bygge nytt.

NAV

NAV er en helt sentral utøver av arbeids- og velferdspolitikken ved å forvalte velferdsytelser, tilstå velferdstjenester og hjelpe dem som har behov for bistand for å kunne delta i arbeidslivet. Stortingsmelding 33 - "NAV i ny tid" handler primært om tiltak for å videreutvikle arbeids- og velferdsforvaltningen, med det formål at den i økt grad skal understøtte målet om flere i arbeid og færre på trygd og at forvaltningen skal være robust slik at den kan møte ulike utfordringer som kan oppstå over tid. Arbeidet med Stortingsmelding 33 fortsetter i 2020. NAV arbeider med utvikling av tjenester for at flere skal bli inkludert i arbeidslivet. NAV vil øke innsatsen for de som står lengst fra arbeid. Dette må skje i samarbeid med arbeidsgivere, helsepersonell og andre som kan bidra til gode løsninger for den enkelte.

Grimstad kommune har sagt seg villig til å være vertskommune for et samordnet NAV mellom Birkenes, Lillesand og Grimstad. Denne saken er per nå ikke avklart.

Rehabiliterings- og habiliteringsplan

I 2019 er det utarbeidet en rehabiliterings- og habiliteringsplan. Det er en viktig plan for dette området slik at tjenesten tidlig, sammen med bruker og pårørende, kan planlegge overgang fra hjem til egen bolig for mennesker som vil trenger oppfølging i et livslangt perspektiv. I 2020 fortsetter arbeidet med implementering av denne planen.

Satsingsområder

Kvalitetsreformen for eldre «Leve hele livet»

Helse- og omsorgsdepartementet har utarbeidet en kvalitetsreform for eldre, Stortingsmelding 15 (2017-2018) «Leve hele livet». Målgruppen for reformen er eldre over 65 år, både de som bor hjemme og de som bor i en institusjon. Når det gjelder utfordringene i eldreomsorgen fremover, uttales det: «Å bare bygge ut dagens tjenestetilbud i takt med den demografiske utvikling vil ikke være tilstrekkelig for å møte de nye eldregenerasjonene.»

Denne meldingen inviterer derfor de eldre selv og befolkningen for øvrig til å være med på å skape et mer aldersvennlig Norge. Aldringen av befolkningen berører alle samfunnsområder, markeder og sektorer.»

«Programmet skal utfordre den eldre befolkning til selv å engasjere seg i planlegging av egen alderdom og utforming av sine omgivelser. Samtidig blir det viktig å sørge for at også helse- og omsorgssektoren gjør sin del av arbeidet ved å skape aldersvennlige sykehus, sykehjem, botilbud og tjenester.»

Grimstad kommune må kontinuerlig vri satsingen mot hjemmebaserte tjenester, og styre mot at innbyggerne i større grad selv er ansvarlig for å skaffe sin egen tilpassende bolig. Arbeidet med kvalitetsreformen henger tett sammen med arbeidet med eiendomsmassen i helse- og omsorgssektoren og Den Nordiske modellen.

Frivillighet

Arbeidet med frivillighet er viktig. Det bør utarbeides en handlingsplan for Frivilligsentralen i 2020.

Demensomsorgen

Det er utarbeidet en aktivitetsplan for eldre og personer med demens i 2019, som er behandlet i helse- og omsorgsutvalget i PS 19/52. Det bør utarbeides en handlingsplan for demensomsorgen i 2020.

Barn og unge

Samarbeid på tvers for barn og unge skal videreutvikles i 2020. Det er særlig viktig med et godt samarbeid på tvers av sektor og enheter i kultur- og oppvekstsektoren og helse- og omsorgssektoren. Prosjektet Helsefremmende barnehager og skoler vil kunne gi gode innspill til en framtidrettet organisering av kommunens arbeid med tidlig innsats.

Arbeid og aktivitet

Arbeid og aktivitet er viktig for enkeltindividet og samfunnet. Det er behov for å utvide aktivitetstilbud for enkelte brukergrupper til å gjelde hver dag, kvelder, helger og ferie.

I4Helse

I4Helse vil bedre innretning av forskning og tjenesteutvikling og velferdsteknologi som næring. I4Helse skal også være et viktig bidrag i Agdersamarbeidet og Agder som nasjonal spydspiss for velferdsteknologi. Flere av kommunens tjenester har flyttet inn i I4Helse bygget, noe som vil bidra til å sikre økt samhandling og utvikling av morgendagens omsorg.

I4Helse skal også være et viktig bidrag i Agdersamarbeidet og Agder som nasjonal spydspiss for velferdsteknologi. Prosjektet Agder Living Lab avsluttes i 2018, men erfaringer som er gjort i dette prosjektet knyttet til test, utvikling og samhandling mellom forskere, næringsliv, kommunalt ansatte og brukere tas med videre i I4Helse.

I4Helse åpnet som planlagt den 30.08.19. Det jobbes nå med å fylle I4Helsebygget med innhold. I ny organisasjonsstruktur ser man for seg at I4Helse-bygget blir kommunens store

satsing- og innovasjonsområde innen enhet for hjemmebaserte tjenester og rehabilitering, enhet for innovasjon og forvaltning samt enhet for habilitering ved at enhetsleder og stab lokaliseres til I4Helse.

Internkontroll

Sektoren har fokus på internkontroll. Dette arbeidet skal fortsatt ha fokus og videreutvikles i 2020.

Brukermedvirkning på systemnivå skal videreutvikles. Det er viktig at enhetene har gode arenaer for brukermedvirkning på systemnivå. I tillegg må det utvikles rutiner for brukerundersøkelser.

Miljø

Miljøfyrtårnarbeidet fortsetter. Det er anskaffet flere el-biler som tjenestebiler. Det må også vurderes om det kan være hensiktsmessige å anskaffe flere el-sykler.

Økonomisk risiko – budsjett 2020

Sektorens hovedrisiko for budsjett 2020 er knyttet opp mot de områder som man i innværende år ser som utfordrende også i 2020. Risikoen for ikke å håndtere innsparingskrav, samt å ikke klare å omstille tjenestene raskt er til stede.

		Sannsynlighet			
		Lav 0 %		50 %	Høy 100 %
Konskvens	Høy				Merforbruk grunnet stramme budsjettrammene
				Forsinket effekt av omstillingstiltak	
	2-3 mill		Økning av lovpålagte tiltak	Økt sykefravær grunnet store omstillinger	ikke finansierte statlig pålegg
			Økte strømkostnader		
Lav	< 1 mill				

Risiko for merforbruk grunnet stramme budsjetter

Det er meldt inn flere behov som det ikke er funnet rom til i budsjettet. Hovedutfordringen for sektoren i 2020-2023 er følgende områder:

- Pleie og omsorg inkludert habilitering
- Barnevern
- Helsetjenester
- Tjenestekontor
- Boligmasse
- NAV

Forsinket effekt av omstillingstiltak

Nye budsjettmodeller har vist at spesielt for HDO-ene (Berge Gård senter og Frivolltun omsorgsboliger) er det store omstillinger for å tilpasse seg nye rammer. Kommunen drifter boliger med heldøgnsomsorg betydelig dyrere enn kommuner vi sammenligner oss med. I 2020 vil det fremdeles være utfordringer med tanke på å holde rammen, dette gjelder spesielt ved Berge Gård senter.

Det er gjennomført en ny gjennomgang av tiltakene i rapport for økonomisk handlingsrom for å vurdere om det er mulig å hente ut de økonomiske gevinstene på et tidligere tidspunkt. På bakgrunn av dette er forventede innsparinger for 2021 fremskyndet til 2020 for flere av tiltakene. Dette krever en rask oppstart med tilsvarende fokus på gjennomføringsfart.

Økning av lovpålagte tiltak

Barnevern: Det er ikke budsjettert med økte fosterhjems/institusjonsplasseringer. Dette er en kostnad som kan komme i løpet av året. Det er ikke funnet rom for ytterligere opptrapping av antall årsverk i barnevernet. Men det vil bli gjort en fornyet vurdering hvert år i handlingsplanperioden.

Fastleger: Rapport vedr. fastlegesituasjonen, PS sak 19/67, viser et stort behov for å øke opp antall legehjemler. Det er ikke funnet rom for ytterligere opptrapping av fastlegehjemler. Det vil bli gjort en fornyet vurdering hvert år i handlingsplanperioden, i tillegg vil en følge nøye med på statlige signaler etter den nasjonale gjennomgang av fastlegesituasjonen.

Avlastning: Omstillingen av avlastningen er nødvendig for å imøtekomme aktivitetsøkningen. Det vises til sak 18/19 i helse- og omsorgsutvalget.

Ikke finansierte statlige pålegg

Regelverket på arbeidsavklaringspenger er redusert fra fire til tre år. Dette medfører at mange brukere vil ha rett på økonomisk sosialhjelp istedenfor statlig ytelse. Den økningen som har kommet i rammen for å finansiere dette utgjør ca 10% av de faktiske kostnadene.

Fra 2020 er det ikke mulig for kommunene å søke om støtte til videre drift av aktivitetstilbud til personer med demens, men kommunene får et lovfestet krav om å tilby aktivitetstilbud for personer med demens. Kommunene vil få støtte til aktivitetstilbud som en del av rammetilskuddet fra 2020. Dette rammetilskuddet tilsvarer i underkant av 1/3 av de tilskuddsmidlene som kommunen har fått til dette formålet de siste årene.

Økte strømkostnader

En økning i strømkostnadene vil kunne føre til økt utbetaling av økonomisk sosialhjelp.

Sykefravær

Sektoren må fortsette å ha stor oppmerksomhet på sykefravær. Alle enhetene skal i løpet av 2019 ha iverksatt sykefraværprosjektet NED. Grunnene til sykefravær er kompliserte, men forskning viser at ledere som er tett på sine medarbeidere oppnår høy grad av nærvær som igjen betyr redusert sykefravær. Sykefravær er krevende for den enkelte medarbeider, mellom kollega, kvalitetsreduksjon i tjenestene mv. Utgiftene til sykefravær er økende. Det er ikke slik at kommunen får refundert alle utgifter ved langtidsfravær. Det er derfor viktig å ha god dialog med den enkelte medarbeider og at man holder tett kontakt med arbeidsplassen slik at det oppleves naturlig og greit å komme tilbake etter endt sykefravær.

Ressurskrevende tjenester

Dette er tjenester som faller inn under tilskuddsordningen for særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester i kommunene. Kommunens egenandel er kr 1 320 000. Det kan søkes tilskudd for 80% av kostnadene utover egenandelen.

Dersom bruker har diagnosen psykisk utviklingshemmet er kommunens egenandel kr 1 970 000. Det kan søkes om tilskudd for 80% av kostnadene utover egenandelen.

Det er en øvre aldersgrense for tilskuddet på 67 år.

Kostnadskrevende tjenester

Tjenester som ligger tett opp mot kommunens egenandel for tilskuddsordningen for særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester, kalles kostnadskrevende tjenester. For disse tjenestene er det ingen tilskuddsordninger.

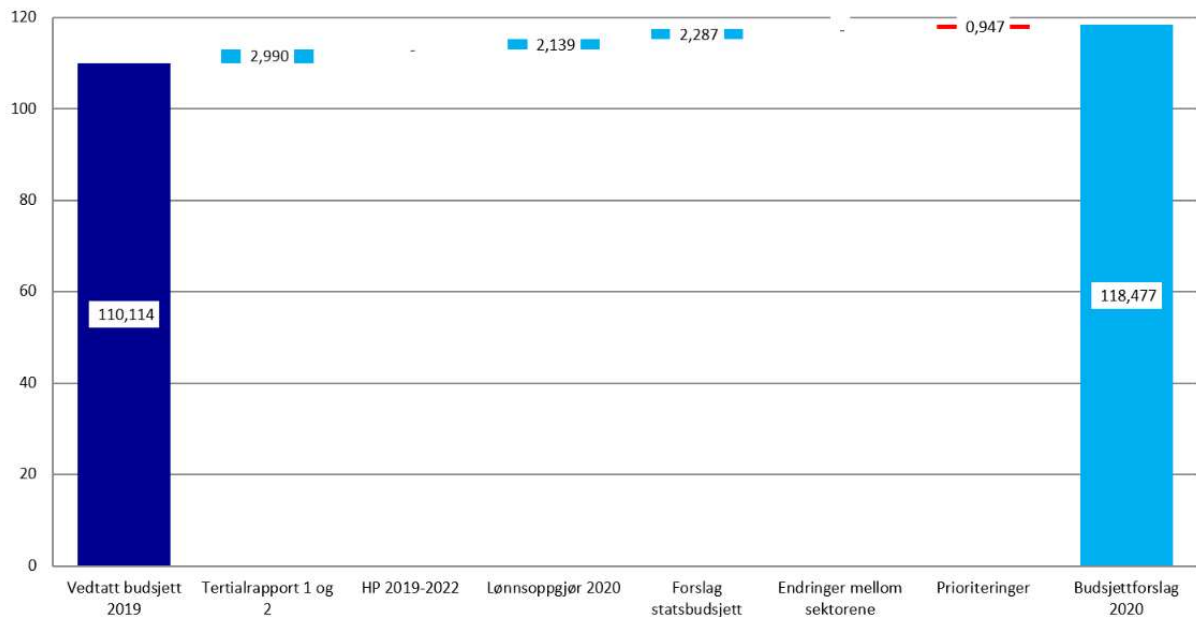
Sektorens mål for budsjett 2020

Nr.	Mål	Beskrivelse
1	Bærekraftig økonomi	Basert på årsverkskontroll samt tidlig identifisering av nye lovpålagte tiltak. Fokus på tidlig innsats og forebygging på alle nivå. - Tett budsjett- og årsverksoppfølging
2	God kvalitet og kompetanse i tjenesteleveransene	Fokus på etikk, kultur og holdninger Videreutvikling og implementering av strategisk kompetanseplan, herunder årlig rullering av handlingsplan
3	Funksjonelle bygg i helse- og omsorgssektoren	Årlig gjennomgang av sektorens eiendomsmasse samt investering i nye omsorgsboliger. Bygningsmassen til sykehjemmene og HDO-ene samt boligmassen i enhet for habilitering må vurderes opp mot effektiv drift, se også Agenda Kaupang rapport. Videre planlegging av Helsehus, det må nedsettes et Konseptutvalg for å ta planleggingen videre.
4	Sykefravær lavere enn 8 %	Tett oppfølging av enheter der sykefraværet er >10 % Følge opp sykemeldte etter gjeldende retningslinjer i kommunen NED prosjekt i alle avdelinger/enheter Gjennomføre tilpasninger for å redusere sykefraværet Investere og bruke tekniske hjelpemidler ved avlastningen, sykehjem, HDO-er og i private hjem. Veilede sykemeldte til egnede oppgaver/stillinger
5	Grimstad skal være en foregangskommune innen velferdsteknologi	Delta i prosjekter og ha utprøvinger innen velferdsteknologi - Utvide bruk av trygghet- og velferdsteknologi - Delta i følgeforskning knyttet til velferdsteknologi

	Trygghets- og velferdsteknologi skal være en integrert del av kommunens helse- og omsorgstjenester.	
6	Heltidskultur	Følge opp retningslinjer for heltidskultur, vedtatt i kommunestyret i sak 18/83 Hovedregel skal være at det ansettes i 100% stilling Ledige stillinger lyses ut samlet en gang per måned Årsplan i alle turnusenhetene Bemanningsjeneste

Samfunns- og miljøsektoren

Kommunalsjef samfunns- og miljøsektoren Heidi Sten-Halvorsen

Innledning

Dette kapitlet beskriver budsjett 2020 for samfunn og miljøsektoren.

Årets budsjett er meget stramt. Det er meldt inn mange økte behov, men mange av disse tiltakene er det ikke funnet rom for i budsjett 2020. De tiltakene som det er funnet rom for dreier seg i hovedsak om tiltak som kan gi en reduksjon i driftskostnadene eller øke inntektene.

I dette budsjettet er det tatt inn flere av innsparingstiltakene fra rapporten om økonomisk handlingsrom.

Sektorens organisering

Organisasjonen

Samfunns- og miljøsektoren består av seks tjenesteenheter:

- bygg- og eiendomstjenesten
- kommunaltekniske tjenester ligger på faktura- og gebyrseksjonen)
- brann- og feiertjenesten
- oppmålingstjenesten
- byggesakstjenesten
- plan-, miljø- og landbruksenheten

En stilling rapporterer direkte til kommunalsjefen. Den har ansvar for folkehelse, sykkelbysatsingen og arbeid med resertifisering av "trafikksikker kommune.

Sammendrag og oppsummering av budsjett 2020

Samfunns- og miljøsektoren har et budsjett på 118,477 mill. kroner. Sektoren har en økning på 8,36 mill. kroner fra 2019.

Tertialrapporter 2019

Sektoren ble tilført 3,1 mill. kroner til økt strømbudsjett ved bygg- og eiendomstjenesten. Ellers er sektoren trukket 0,13 mill. kroner som andel av budsjettreduksjon hele kommunen som kommunestyret vedtok for 2019.

Virkning av lønnsoppgjøret

Lønnsoppgjøret for 2020 er avsatt med en forventet størrelse på kr. 2,14 mill. kroner.

Endringer i forhold til handlingsprogram 2019 – 2022

Sektoren er i stor utvikling og det er behov for flere nye tiltak og endringer. De prioriterte tiltakene og planlagte endringen, og omleggingen for å få finansiere tiltakene, belyses i dette kapitlet.

I rapporten "Økonomisk handlingsrom – Utviklings- og effektiviseringsprosjekt 2019-2023" er det foreslått mange tiltak innenfor vår sektor. Mange av disse tiltakene legges inn som forslag til budsjettreduksjoner for å finansiere nødvendige nye tiltak i sektoren. For en mer omfattende beskrivelse av tiltakene henvises det til rapporten. De ulike forslagene er enkelt beskrevet nedenfor; først for fellesområdet, så enhet for enhet

Nye tiltak

Enhet/område	Beskrivelse	Kostnad 2020	Kostnad 2021	Kostnad 2022	Kostnad 2023
Budsjettøkninger					
Fellesområde	Buffer	350 000	250 000	250 000	250 000
Bygg og eiendom	Økt volum drift og vedlikehold	900 000	900 000	900 000	900 000
Bygg og eiendom	Økte strømkostnader	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Brann og redning	Bortfall av tyverialarminntekter	600 000	600 000	600 000	600 000
Kommunalteknikk	Ny gartner (sentrum)	600 000	600 000	600 000	600 000
Kommunalteknikk	Ny fagarbeider vann (selvfinans)	0	0	0	0
Oppmåling	Nykartlegging for bedring av matrikkel B-delen	700 000	700 000	300 000	0
Delsum		4 150 000	4 050 000	3 650 000	3 350 000
Budsjettreduksjoner					
Fellesområdet	Omorganisere	0	-300 000	-300 000	-300 000
Fellesområdet	Mobilitetsordninger kjøregodtgjørelse	-50 000	-100 000	-100 000	-100 000
Fellesområdet	Samordne eiendomsselskap	-250 000	-250 000	-250 000	-250 000
Bygg og eiendom	Redusere kjøp og øke egenproduksjon	-100 000	-500 000	-500 000	-100 000
Bygg og eiendom	Styrke boligkontoret, inkludere HDO	-100 000	-200 000	2100 000	-200 000
Bygg og eiendom	Utføre reguleringsoppgaver i egenregi	-100 000	-200 000	-200 000	-200 000
Bygg og eiendom	Etablere energikonto	-600 000	-1 200 000	-1 900 000	-2 400 000
Brann og redning	Samarbeid innkjøp brann	0	200 000	500 000	500 000
Kommunalteknikk	Redusert lønnskostnad	-550 000	-550 000	-550 000	-550 000
Kommunalteknikk	Mobilitetsordninger parkering	-300 000	-300 000	-600 000	-600 000
Kommunalteknikk	Effektiv parkdrift	0	-100 000	-100 000	-100 000
Kommunalteknikk	Utføre reguleringsoppgaver i egenregi	-100 000	-200 000	-200 000	-200 000
Oppmåling	Økte oppmålingsgebyrer	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000
Plan, miljø og landbruk	Redusert lønnskostnad	-350 000	0	0	0
Plan, miljø og landbruk	Økte inntekter gebyr, volumøkning	-250 000	-250 000	-250 000	-250 000
Byggesak	Innføre eByggesak	0	0	0	0
Delsum		-3 250 000	-5 250 000	-7 650 000	-8 150 000
Sum netto	Effekt på driftsbudsjettet	900 000	-1 300 000	-4 000 000	-4 800 000

Ramme gitt fra rådmannen	-900 000	-900 000	-900 000	-900 000
Sum nye tiltak	0	-2 200 000	-4 900 000	-5 700 000

Fellesområdet Samfunn og miljø

Det største tiltaket som foreslås på samfunn og miljø sitt fellesområde er forslaget om å samordne eiendomsselskapene kommunen eier. Grimstad kommune har i dag to heleide selskaper – Grimstad Eiendomsutvikling (GEU) AS og Grimstad Bolig- og Tomteutvikling (GBTU) KF. Grimstad Eiendomsutvikling (GEU) AS har som mandat å utvikle de sjønære områdene i Grimstad. De jobber for tiden spesielt med utvikling av Gundersholmen og Torskeholmen. I 2018 hadde selskapet driftskostnader på 659 438 kroner (finansiert gjennom bidrag fra Grimstad kommune). Selskapet har ingen ansatte, men har et arbeidende styre. I 2018 medgikk 526 006 kroner til styrehonorar. Det er i tillegg estimert at en ansatt i kommunen bruker om lag 30 % arbeidstid til GEU. I tillegg til dette kommer også direkte kostnader til for eksempel medvirkningsprosess på Torskeholmen, som blir fakturert direkte til Grimstad kommune. Det er i 2019 budsjettet med tilskudd til GEU på 1,484 mill. kroner.

Når det gjelder GBTU hadde selskapet i 2018 totale driftsutgifter på 832 127 kroner. Selskapet har fra 01.01.2019 en ansatt i 100 % stilling, men vedkommende leies delvis ut til andre kommunale oppgaver. Det må gjennomføres en grundig gjennomgang av hvilke oppgaver kommunen ivaretar innenfor bolig- og tomteutvikling. Det kan være hensiktsmessig å hente inn erfaringer fra andre kommuner relatert til fordeler/ulempene for intern organisering versus organisering i eget eller egne selskaper. Man bør både utrede om alt skal gjøres i kommunal regi eller om det er hensiktsmessig at noen utviklingsområder fortsatt gjennomføres i eget selskap, og i så fall hvordan arbeidsdelingen mellom disse to organisasjonene bør være. Det foreslås å gjennomføres prosesser første halvår for å avklare kommunens organisering av bolig- og tomteutvikling for å få en innsparing allerede høsten 2020. I gjennomgangen må det samtidig sees på samarbeid med næring. Utvikling av næringsarealer er et av tiltakene i handlingsplanen for strategisk næringsplan.

For fellesområdet for samfunn og miljø foreslås en mere innovativ, hensiktsmessig og effektiv organisering. Dette er et omfattende arbeid, et første konkret skritt er å samle prosjektressursene i en egen prosjektavdeling. På denne måten vil det bli et større fagmiljø som kan bygge på hverandres erfaringer, utnytte ledige ressurser og gjennomføre flere oppgaver i egen regi som for eksempel utarbeidelse av byggesøknader. Dette tiltaket vil kreve noe tid å gjennomføre og gevinsten er ikke anslått i budsjettet før i 2021.

Tiltaket nye mobilitetsordninger består av to elementer. Den ene er redusere omfanget av kjøregodtgjørelse med 25% ved å samkjøre i større grad, og begrense kjørebehovet ved økt bruk av Skype-møter ol. Denne inntekten vil tilfalle alle enheter og ikke spesielt samfunn og miljø. Den andre delen er å innføre avgiftsparkering på rådhusets parkeringsarealer. Den økte parkeringsinntekten tilfaller samfunn og miljø ved kommunalteknikk.

På sektorens fellesområdet er det foreslått en buffer for å kunne håndtere eventuelle uforutsette kostnader som kan oppstå gjennom året. Dette gir et noe mer robust budsjett. Slik buffer legges inn fra 2020, med et lite beløp. Det vil være et mål å øke denne bufferen i kommende budsjetter.

Bygg og eiendomsenheten

Bygg- og eiendomstjenesten forvalter, drifter og vedlikeholder kommunens bygg- og eiendomsmasse, og i tillegg har bygg- og eiendomstjenesten ansvar for kommunens boligkontor, som forvalter startlån, bostøtte og tilskuddsordninger gjennom Husbanken. Energimerking av kommunale bygg er utført og blir sett sammen med enøk-investeringen som er lagt inn i handlingsprogrammet for 2018 – 2021.

Bygg- og eiendomstjenesten har innført kontinuerlig forbedring som arbeidsmetode og på sikt vil dette gi en effekt. Samtidig jobbes det med å finne innovative løsninger for fremtiden. Det har vist seg at det er krevende å innføre kontinuerlig forbedring, men bygg- og eiendomstjenesten er på riktig vei og det er lagt inn effekt fra 2020 ved redusert kjøp og økt egenproduksjon. Det kjøpes tjenester av et visst omfang innenfor rørlegger, malere, ventilasjon, låssmedtjenester og snekkerarbeid. En vesentlig del av dette

arbeidet kan gjennomføres i egen regi ved å ansette 4 håndverkere. Forventet innsparing er kr. 100 000 i 2020 økende til kr. 500 000 pr. år.

Bygg- og eiendomstjenesten har også fokus på boligsosialt arbeid, og er deltaker i Husbankens by- og tettstedsprogram. Vi jobber aktivt med kommunens eiendomsstrategi i samarbeid med øvrige sektorer.

Bygg- og eiendomstjenesten jobber med store investeringer på kort og lang sikt som skolebygg, helsebygg, administrasjonsbygg og svømmehall. I disse prosjektene har vi stort fokus på livssyklus-kostnader, arealeffektive og energieffektive bygg.

Bygg og eiendomstjenesten får tillagt nye bygninger og arealer til drift og vedlikehold etterhvert som kommunen bygger ut. For å ivareta det økte omfanget av drift og vedlikeholdsoppgaver er enheten tilført 900 000 kroner.

Den største budsjettutfordringen innenfor bygg- og eiendomstjenesten er å takle den varierende og økende strømkostnaden. Kommunens forbruk går ikke opp, men kostnaden på strøm går opp. For å redusere strømutgifter foreslås å investere i kapasitet og kompetanse på energioppfølging. Det er i dag et pågående prosjekt der to ansatte jobber ca. 50% hver med energioppfølging på bygningsmassen. Dette er viktig for å kunne holde strømforbruket nede. Det er bevilget penger via energibesparende tiltak (investering) for å kjøpe et eget energioppfølgingsystem, men et slikt system vil kreve dedikerte brukere som kan være energijegerne. Enheten tilføres 1 mill. kroner for å klare de økte strømkostnadene. Strømbudsjettet vil da være, slik det ser ut nå, på tilsvarende nivå som forbruket blir for 2019.

Et annet området det foreslås omlegging er på boligkontoret. I dag forvaltes heldøgns- omsorgsboliger (HDO) av merkantile støttetjenester i helse- og omsorgssektoren. Omleggingen er et ledd i å samle boligforvaltningen, begrense tomgangsleie og sikre en god helhetlig forvaltning av boligmassen. Omleggingen gjelder forvaltningen av HDO. Tiltaket forutsetter en flytting av ressurser fra merkantile støttetjenester i helse og omsorg tilsvarende 0,4 årsverk til boligkontoret. Det er ikke gjennomført noen prosess på denne flyttingen foreløpig, og det er dermed knyttet noe usikkerhet til tiltaket.

Det foreslås en ramme for startlån på 90 000 kroner, tilsvarende dagens nivå, før kommunestyrets tilleggeramme ble vedtatt i august, jfr. Kommunestyret PS 19/102. Det er bestilt en gjennomgang av tildelingskriterier for startlån. Når tildelingskriteriene er gjennomgått og vurdert vil rammen evt. søkes korrigert.

Innenfor bygg og eiendom forutsetter endringer og omlegginger etablering av 4 nye håndverkstillinger og en ny stilling til å bemanne energikontoret.

Kommunalteknikk

Det er i budsjettet lagt inn en ny stilling som fagarbeider park. Bakgrunnen for dette er at det er etablert flere nye park- og grøntanlegg i byen. Byhaven har i 2019 vært drevet av entreprenøren i h.h.t. kontrakt. Parkavdelingen har også nye områder å drifte i forbindelse med overtakelse av Fuhr-park og uteområdene ved den nye barnehagen ved tidligere fagskolen. En ny fagarbeiderstilling vil medføre at driften av disse tre områdene kan driftes på en god måte. Uten denne fagarbeiderstillingen vil viktige områder nedprioriteres for å ivareta de omtalte sentrale grøntanleggene, som for eksempel mindre klipping av plener, mindre blomster, erstatte buskrabatter og blomsterbed med gress på skoler, barnehager og institusjoner, redusert vedlikehold av friområder og lysløyper, mindre service i forbindelse med fjerning av trær på friområder og mindre tilrettelegging av ulike arrangementer som gjennomføres i kommunen.

På vegsiden har det de siste årene blitt tilført midler og utført en del større arbeid på gamle, dårlige veier som Killgårdsveien og Inntjoreveien. Det er fremdeles mange gamle grusveier som er svært arbeidskrevende.

Ny Grefstadvei forventes det oppstart på i løpet av høsten 2019 og ferdigstillelse innen 01.05.2020. Når det gjelder vann/avløp Hesnes, så gjenstår noen grunneieravtaler. Det forventes oppstart i marka vinteren 2020. Bygging av flomlys på Levermyr er startet opp og vil stå ferdig til sesongstart 2020.

Det vil i 2020 ikke være rom for oppgradering av bil/maskinparken med unntak av vann/avløp. Det samme gjaldt for 2019.

Det er behov for en ny fagarbeiderstilling innenfor vannområdet. Dette berører ikke kommunens driftsbudsjett, men avgiften til innbyggerne.

Det er kjente ledige lønnsmidler i en lengre periode i enheten i 2020 og lønnskostnaden reduseres tilsvarende dette for 2020. Ved en feil er reduksjonen i lønnskostnad lagt inn i tabellen også for 2021, 2022 og 2023.

Innenfor kommunalteknikk forutsetter endringer og omlegginger etablering av en ny stilling som fagarbeider gartner og en ny stilling som fagarbeider vann.

Brann og redning

Brannvesenet har i mange år rykket ut på tyverialarmer. Inntektene fra disse utgjorde kr 800 000 og kravet til vekterutdanning er ytterligere skjerpet for å bli godkjent vekter. Nå blir det en dobling av antall timer til 160 og kurset i seg selv er på kr. 30 000. Dette tilsier at det ikke er regningsvarende å fortsette med vektertjenesten og at den må avvikles. Ved å øke prisene på brannalarmer kan en kompensere for kr. 200 000 og restbeløpet som må justeres blir da kr. 600 000.

Kommunen opplever en kraftig befolkningsvekst, og økningen kommer i hovedsak innenfor aksene Birketveit-Grimstad sentrum-Molland. Dette området kan i praksis betraktes som ett tettsted og vil om kort tid passere 20 000 innbyggere når en i tillegg tar med universitetscampus. Dette vil utløse et krav om økning fra 2 til 4 kasernerte mannskaper på brannstasjonen. Dette vil også bedre beredskapen ved at man får etablert faste vaktlag som kan trene sammen og bli bedre samkjørt i håndtering av hendelser. Denne økningen er ikke lagt inn i budsjettforslaget, da det er knyttet usikkerhet til når kravet slår inn. Situasjonen overvåkes og vil måtte innarbeides når befolkningstallet når innslagspunktet.

Grimstad brannstasjon er ikke egnet til formålet etter dagens krav. Dette gjelder både fasiliteter knyttet til personell, men også areal for biler og utstyr. Ved å overta de tidligere lokalene til brannstasjonen legesenter så kan det etableres midlertidige løsninger i påvente av ny brannstasjon og mulig samlokalisering med de andre nødetatene i

Grimstad brann og redning har god erfaring med innkjøpssamarbeid på Agder og viderefører dette.

Oppmåling

Oppmålingstjenesten hadde en total utskifting av medarbeidere i 2018. I 2019 har enheten hatt et mere normalt år. Enheten har behov for å ha en liten buffer for utskifting av utstyr. Kikkertene er så gamle at man ikke lenger kan skaffe reservedeler. De brukes så lenge det går, men det må være mulig med utskifting når det blir nødvendig. Bilene er 20 år gamle. De kan brukes enda en stund, men det må være mulig å skifte ved behov. Oppmålingsarkivet bør digitaliseres på samme vis som byggesaksarkivet ble for noen år siden. Det vil være behov for midler til å holde utstyret på et nivå som gir effektive tjenesteleveranser. Kostnadene kan, og bør, dekkes inn av oppmålingsgebyret. I tillegg er det anledning til å dekke forrige års merforbruk med gebyrer. Det legger derfor fram et forslag om økte gebyrer fra 1/1 2020.

Oppmålingsgebyrene i Grimstad har ligget svært lavt og har ikke tatt høyde for kommende utgifter. For å sammenligne gebyrnivået er det sett på oppmålingsgebyrene til byene langs kysten, kommuner vi ser det som naturlig å sammenlikne med. Dette gjelder Kristiansand, Lillesand, Arendal, Skien, Porsgrunn, Larvik og Sandefjord. Etter denne økningen i Grimstad vil vi fremdeles ligge langt under alle byene med

unntak av Arendal som vi nå foreløpig passerer. Arendal planlegger å øke gebyrene, men det blir neste år.

Matrikkelen er et av Norges tre hovedregistre sammen med Folkeregistret og Enhetsregisteret. Det er lovpålagt at matrikkelen er så riktig som mulig. Matrikkelen brukes av både det offentlige og av private. Den er svært viktig for kommunen, skatteetaten, NAV osv. Matrikkelens bygningsdel (B-del) er grunnlaget for beregning av eiendomsskatt og gebyrer for vann, avløp, slam, feiing og renovasjon. Det er derfor viktig at denne er riktig, både for likhetsprinsippet og siden nevnte gebyrer følger selvkostprinsippet. Matrikkelens B-del ble delvis oppgradert 2013. Etter det er matrikkelen ført jevnlig men det er avdekket mangler.

Oppgradering av matrikkelen må gjøres i flere trinn. Noe er manuelt arbeid og noe kan gjøres automatisert. For å finne alle feil så må en ha nytt kartgrunnlag i hele kommunen. Kartgrunnlaget er av interesse for flere statlige, regionale og private aktører, og anskaffes i samarbeid med disse for å dele på kostnadene. Matrikkelen vil bli brukt i fremtidige automatiseringer i kommune og stat. I mange tilfeller er det en forutsetning for automatisering at matrikkelen er oppdatert.

Videre foreslås å øke oppmålingsgebyrene for kommende periode. En gebyrøkning kan ruste enheten for å ta fremtidige kjente kostnader i tillegg til å dekke det negative resultatet for 2018. Gebyrene vil likevel ikke være høyere enn gebyrene i andre kommuner det er naturlig å sammenligne seg med. Innretningen på gebyret er noe endret, og det er derfor ikke beregnet eksakt endring, men endringer vil være omkring 15% i forhold til nivå for 2019.

Plan, miljø og landbruk

I 2019 har det vært stor aktivitet på enheten. Det er forventet at dette fortsetter i 2020 da det er satt i gang mange nye private planinitiativ i løpet av 2019 som ikke er behandlet ferdig. Kommunedelplanen for sentrum, som har blitt nedprioritert i et par år grunnet blant annet arbeid med E18-planen, forventes å være en av de overordnede planoppgavene som prioriteres av enheten i 2020. Enheten går et viktig år i møte sett i lys av alle planarbeidene som er og vil bli startet opp i havneområdene i sentrum. Dette er planer som vil prege Grimstad i mange år, og det er viktig at enheten legger til trette for gode planprosesser, med bred medvirkning og gode prosesser.

Høsten 2019 ble ny klima-, miljø og energiplan (KME-planen) for Grimstad kommune vedtatt. For at handlingsplanen i KME-planen blir gjennomført er det viktig at plan-, miljø- og landbruksenheten tar på seg en koordinerende rolle opp mot de respektive enheter for at tiltakene skal bli gjennomført.

Innenfor plan, miljø og landbruk har gebyrinntektene ligget noe over budsjett de senere årene. Dette skyldes stor aktivitet og således et større volum på private planer til behandling. For 2020 foreslås det en økning av gebyrinntekter på ca. 25 % som følge av økt aktivitet og en prisvekst på 2,3 %. Det er videre foreslått at enheten skal påtas seg noe enkle reguleringsoppgaver for kommunens øvrige enheter. Dette er planlagt tatt innenfor de rammer og ressurser enheten har i dag. Enheten har kjente ledige lønnsmidler i forbindelse med foreldrepermisjon i ca. 7 måneder i 2020. Lønnskostnaden for denne reduksjonen foreslås redusert for 2020 da det ikke planlegges å ansette en vikar. Summen av forventet økt aktivitet og redusert arbeidskraft deler av året, gjør at enheten forventes å ha et travelt men interessant år i møte.

Byggesak

Byggesaksenhetens primæroppgave er saksbehandling av søknader etter plan- og bygningsloven. Arbeidsmengden gjenspeiles i hovedsak aktiviteten i markedet samt enkeltsakers kompleksitet. Enheten behandler også utslippssaker knyttet til private avløpsanlegg, gjennomfører tilsyn og ulovlighetsoppfølging samt bistår med generell veiledning ved byggesakstorget. Føring av B-delen i matrikkelen har gjennom mange år vært krevende å få gjennomført innenfor enhetens rammer. Dette arbeidet er i 2019 overført til oppmålingsenheten.

I løpet av høsten 2019 er det planlagt å gjennomføre et prosjekt for å ta i bruk eByggesak for at kommunen kan ta imot og gå mot en digital behandling av byggesøknader. Det forventes at prosjektet vil kreve litt ressurser i implementeringsfasen.

De siste årene har det vært et økende fokus på å følge opp ulovligheter og gjennomføre tilsyn. Dette arbeidet satses det videre på. Enheten vil i den forbindelse se på hvordan oppgaver løses internt for å frigjøre ressurser til ytterlige ulovlighetsoppfølging. For eksempel kan åpningstidene på byggesakstorget i den anledning vurderes.

Enheten har hatt noe utskiftninger i bemanningen og permisjoner, og har to ubesatte årsverk pr. dato. Det forventes full bemanning innen første kvartal 2020.

Byggesak er et selvfinansområde og endringer her vil ikke påvirke kommunens driftsbudsjett. Likevel nevnes innføring av eByggesak. Dette gir ikke vesentlig gevinst økonomisk innenfor byggesak. Det vil gi en kvalitetseffekt. Men eByggesak betyr at søker kan sende inn fulldigitale søknader og tiltaket vil således kunne gi en effekt ved kommunens postmottak i AKST.

Prisøkninger

Priser og gebyrer økes med en prisvekst på 2,3 % i forhold til 2019 for plan og byggesaker. For oppmåling foreslås en større økning enn prisstigningen.

Fokusområder

Ny planstrategi perioden 2020-2023

I en ny valgperiode skal det utarbeides en kommunal planstrategi. Dette er strategisk dokument som redegjør for hvilke planoppgaver kommunen planlegger å gjennomføre i kommunestyreperioden. Grimstad kommune har de siste to kommunestyreperiodene lagt ned mye ressurser i planarbeid. Det er i utgangspunktet veldig bra. Det kan imidlertid stilles spørsmål om de forskjellige planene er godt nok knyttet opp mot kommunens budsjett og handlingsprogram. Gjennomføring av planene er således vanskelig og/eller lite realistisk. Som et ledd i utarbeidelse av ny kommunal planstrategi, bør det derfor gjennomføres en evaluering av kommunens gjeldende planverk for å identifisere hva som fungerer bra og hva som evt. ikke fungerer bra. Kommunal planstrategi skal vedtas innen ett år etter konstituering av nytt kommunestyre.

Sektorens endringstiltak

De foreslåtte tiltakene innenfor sektor for samfunn og miljø vil kreve store endringer i hvordan arbeidsoppgavene utføres. Det legges opp til at vesentlig flere oppgaver gjennomføres av egne ansatte. Dette forutsetter både nyansettelser og omprioriteringer for medarbeiderne. Det foreslås 4 nye håndverkerstillinger for å gjennomføre større del av oppgavene knyttet til drift og vedlikeholdsoppgaver, i tillegg foreslås ett årsverk til energikontor, en ny fagarbeider gartner og en ny fagarbeider innenfor vannområdet. Bemanning på en prosjektavdeling må vurderes i forhold prosjektporteføljen. Omleggingene forutsetter god rekruttering og gode omstillingsprosesser i sektoren. Det er krevende med større omstillinger i en allerede presset driftssituasjon.

Byutvikling

Gjeldende kommunedelplan for sentrum ble vedtatt i 2008. Revisjonsarbeidet ble startet opp i 2017, men ble nedprioritert og stoppet opp som følge av det interkommunale plansamarbeidet for ny 4-felts E18 som krevde mye ressurser. Revisjonsarbeidet forventes å starte opp igjen for fullt i 2020 og det forventes at enheten vil bruke mye ressurser på dette arbeidet.

Det er mange pågående planprosesser i havneområdene i Grimstad sentrum. Dette er planer som vil sette sitt preg på Grimstad sentrum i lang tid. Planprosessene skaper et stort engasjement, i kommunen, hos næringslivet og blant innbyggere. Selv om det er flere enkeltstående planprosesser er det likevel viktig å se helheten. Enheten og kommunen har en viktig rolle i disse planprosessene for at de til sammen kan bringe byutviklingen i ønsket retning, samt legge til rette for gode medvirkningsprosesser. Det samme gjelder for planleggingen og opprustingen av Torvet.

I 2019 er det gjennomført et prøveprosjekt med trafikkbegrensninger som fikk navnet «Sommergata» fra Nygata til torvet. Prøveprosjektet skal evalueres og det skal besluttes om sommergata skal videreføres eller ikke.

Eiendomsstrategi og boligmasseprosjekt

Grimstad kommune har gjennom 2017 fått på plass en første generasjon overordnet eiendomsstrategi. Dette arbeidet er fulgt opp med boligmasseprosjektet som er gjennomført av helse- og omsorgssektoren i samarbeid med bygg- og eiendomstjenesten. Boligmasseprosjektet gir et godt grunnlag for det videre arbeidet med å oppnå optimal og framtidsrettet bruk av og investering i kommunal boligmasse. Boligmasseprosjektet ble revidert sommeren 2019 for å være oppdatert på behovene innenfor boligområdet.

Prosjektstyring- og gjennomføring

Prosjektstyring- og gjennomføring er per i dag et fokusområde og vil være det også i tiden som kommer. Det er på kort sikt viktig å samle dagens prosjektledere og byggeledere fra kommunalteknikk og bygg og eiendomstjenesten inn i en egen felles avdeling. Fordelen ved dette vil være at erfaringer og kunnskap lettere kan deles, og at et felles nytt prosjektstyringsverktøy brukes på alle kommunale bygge- og anleggsprosjekter. Det vil på denne måten være lettere å bygge opp felles rutiner for gjennomføring og kvalitetssikring. Det vil også gi en bedre utveksling av kunnskap, ressurser og erfaring på tvers av fagområdene. Endelig bemanning i avdelingen må vurderes opp imot omfang av prosjekter til gjennomføring.

I tillegg til økt kvalitet på prosjektstyring og gjennomføring vil en prosjektavdeling gi en økonomisk gevinst ved at prosjektavdelingen kan utføre noen arbeidsoppgaver som per i dag utføres ved innleide konsulenttjenester, forutsatt at det er kapasitet til dette.

Planlegging av nytt renseanlegg

Groos renseanlegg er overbelastet og Fylkesmannen har i ny utslippstillatelse fra 2012 pålagt Grimstad kommune å lage en plan for kapasitetsøkning. Siden dette er det utført flere utredninger, både interne og med ekstern konsulentbistand. I juni 2019 besluttet Formannskapet å utrede hele sakskomplekset på nytt, både lokalisering, renseprosess og kapasitets- og investeringsbehov skal gjennomgås. Det ble også utnevnt en gruppe politikere som skal følge utrednings- og beslutningsprosessen sammen med rådmannens fagpersonale. Oppdraget med den nye utredningen er gitt til konsulentfirmaet Rambøll, som Grimstad kommune har rammeavtale med. Rambøll har begynt sin utredning med å gå gjennom tidligere rapporter utført av Sweco og Asplan Viak. Det forventes at Rambøll vil kunne levere sin anbefaling vedrørende bygging av nytt renseanlegg i løpet av våren 2020.

Kommunens gravplasskapasitet

Det er gjennomført kartlegging av mulig plassering av ny gravlund på Fjævik. Det er sett på ulike plasseringer og Skarsdalen er førsteprioritet. Dette er politisk behandlet i sak PS 65/15. For å kunne komme videre med prosessen er det behov for å gjennomføre grunnnerv og regulering av området. Det har vært en pågående prosess for å øke gravplasskapasitet øst i kommunen. Kommunen har gjennomført grunnnerv og ny reguleringsplan for utvidelse av kirkegården på Fjære. Kirken arbeider nå videre med utvidelsen av gravlund og prosjekteringen er ferdig. Utvidelsen antas å dekke behovet for nye graver på Fjære frem mot 2035 - 2040.

I tillegg er opprettingsarbeidene for samtlige 18 gravfelter på Fjære kirkegård, fem gravfelt på Eide kirkegård, 15 gravfelt på Landvik nedre og 11 gravfelt på Landvik øvre kirkegård fullført. De nye gravplanene har frigjort plass til rundt 300 nye graver. Kun Grimstad kirkegård på Frivoll gjenstår i dette prosjektet.

Rådmannen legger til grunn at nevnte tiltak vil gi en økning i kommunens gravplasskapasitet. Rådmannen har derfor ikke avsatt budsjettmidler til etablering av ny gravlund øst i kommunen (Skarsdalen) i budsjettåret 2020. Dette må vurderes i senere års budsjett.

I budsjettet for 2019 ble det vedtatt at rådmannen skulle sette i gang regulering for å kunne utvide Landvik Nedre kirkegård. Det ble ikke vedtatt finansiering av dette tiltaket. Arbeidet er ikke igangsatt. Regulering av Landvik Nedre kirkegård må inn i den samlede prioriteringen av kommunens prosjekter.

Sykelby

Grimstad kommune inngikk i mai 2015 en formell tre-partsavtale med Statens vegvesen og Aust- Agder fylkeskommune om satsing på sykkelbyen Grimstad. Hovedmålet med avtalen er at sykkelbruken i Grimstad skal øke med 25 % innen 2020. Alle tre parter har forpliktet seg til å jobbe mot dette målet innenfor egne rammer, men i tett samarbeid. Arbeidet skal rettes mot hele befolkningen; barn, unge, voksne og eldre. Det skal jobbes parallelt med fysiske tiltak og holdningsskapende arbeid.

Statens vegvesen utarbeidet i 2016 en mulighetsstudie for sykkel i Grimstad sentrum. Studiet er langt på vei en oppdatering av hovedplan for sykkel i Grimstad sentrum. Studiet legger føringer for hvordan Grimstad sentrum bør tilrettelegges for å nå målene om økt sykkelandel. I regi av å være sykkelby har kommunen søkt på statlige tilskuddsmidler, og på denne måten fått oppdatert sykkelparkeringsanlegg for elever og ansatte på Landvik skole og etablert innebygget sykkelparkeringsplasser på Rådhuset. Kommunen har en langsiktig plan for utbedring av sykkelparkering på de øvrige skolene og kommunens øvrige bygg. Det stilles krav om egenandel på 50 % for å motta tilskuddsmidlene.

Fylkeskommunen bevilger årlig midler til sykkelbysatsingen i Grimstad og i 2019 er det gjennomført sykkelkampanjer rettet mot barn, unge, innvandrere og voksne, gjennomført sykkellys- og refleksaksjoner og vintersykelkampanje. Vi har også fått montert en ny sykkel teller på Vik og etablert frittstående sykkelparkering Oddensenteret og på Hestetorget. Offentlige servicestasjoner for sykler er etablert på torvet, på UiA og vil bli etablert ved biblioteket og rådhuset i løpet av 2019.

Trafikksikker kommune

Grimstad kommune ble i juni 2016 godkjent av Trygg Trafikk som Trafikksikker kommune som første kommune i Agder. Alle enhetene i kommunen har gjort et arbeid for å systematisere sitt arbeid og få på plass rutiner innenfor trafikksikkerhet (2018-2021) ble vedtatt av kommunestyret 18.06.18, PS 18/ 92. Arbeid med resertifisering er forsinket men må gjennomføres i løpet av 2019. Vår godkjenning gjelder inntil sertifiseringen er gjennomført.

Folkehelse

Folkehelseloven fra 2012 flytter ansvaret for folkehelsearbeid i kommunen fra helsetjenesten og over til rådmannen. Formålet er at alle kommunens sektorer skal jobbe for å fremme folkehelse og at kommunen skal tenke folkehelse i alle ledd. Folkehelsekoordinator har en rolle innenfor koordinering av kommunens folkehelsearbeid og jobber på tvers av sektorer og er involvert i mange av kommunens prosjekter og prosesser.

Kommunen har et lovpålagt krav om å utarbeide et oversiktsdokument over helsetilstand i befolkningen og påvirkningsfaktorer. Grimstad kommune utarbeidet sitt fireårsdokument i 2015 og dette skal revideres i 2019/2020 og være grunnlagsdokument for utarbeidelse av ny planstrategi.

Grimstad kommune deltar som aktiv medspiller til ledende aktør (Lillesand) i utvikling av delsettingsen Helsefremmende barnehager og skoler (HBS), innen Folkehelseprogrammet. Folkehelseprogrammet er en nasjonal 10-årig satsing hvor Agder er plukket ut som programfyller. Hovedformålet med Folkehelseprogrammet er:

1. Bedre psykisk helse for barn og unge 0-24 år, samt rusforebyggende arbeid
2. Kunnskapsutvikling på området
3. Samordning innad i regionen (Agderfylkene)

Grimstad kommune mottok i 2018 395 000 kroner til satsingen innenfor HBS. Det er etablert en intern prosjektgruppe bestående av ansatte fra skole, barnehage og helse. Det er ansatt en prosjektleder for 2019 og det arbeides med å videreføre prosjektlederstillingen inn i 2020.

Risikoområder

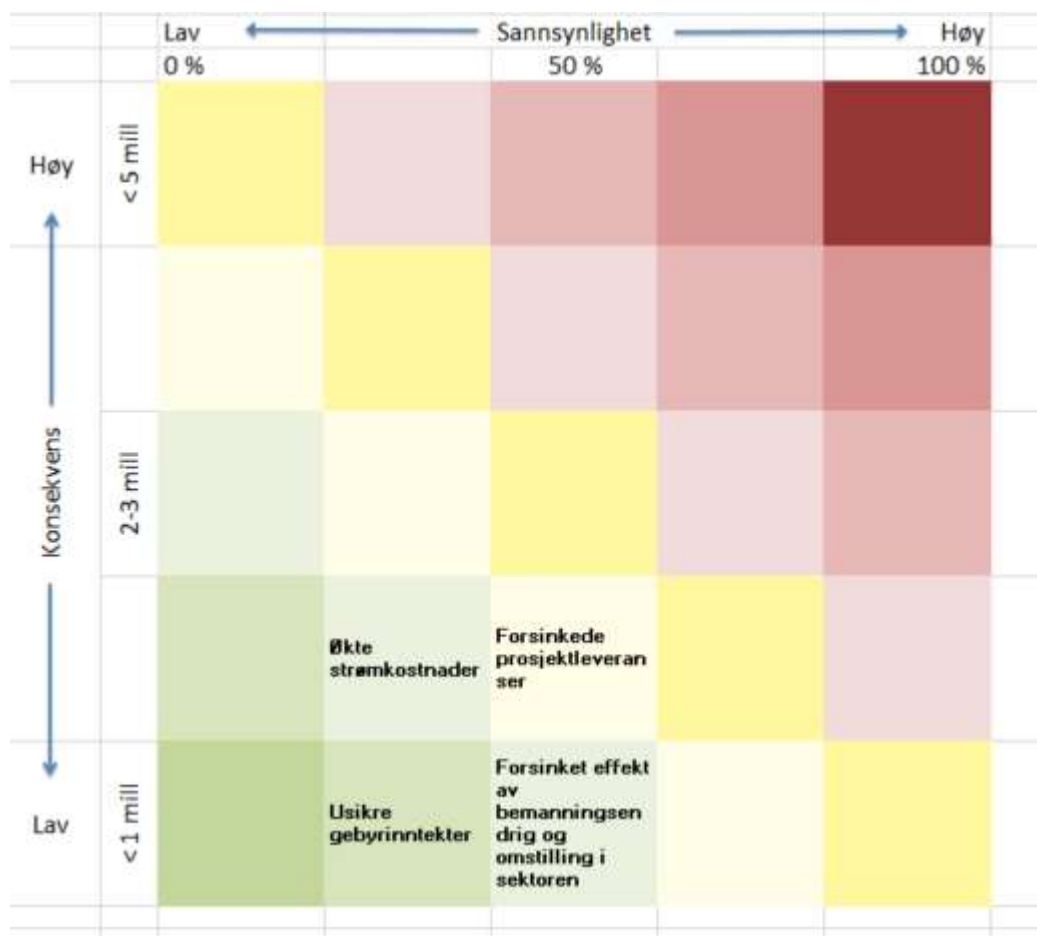
Den totale budsjetttrammen for samfunns- og miljøsektoren er stram, og det ligger en betydelig endring og omlegging av driften over i større egenproduksjon framfor kjøp av tjenester både i driftsoppgavene og innenfor prosjektstyringen. Det er knyttet risiko til om gevinstene kan hentes ut, slik det er forutsatt. Støtte fra organisasjonsavdelingen til å gjennomføre organisasjonsendring og rekruttering vil være et avbøtende tiltak.

Strømpriser er utenfor kommunens kontroll. Innenfor sektorens ansvarsområde er drift av bygg og anlegg og dermed strømforbruket. Det vil være en risiko knyttet til om strømkostnadene fortsetter å øke, selv om forbruket begrenses eller går ned. Som avbøtende tiltak opprettes et energikontor for å overvåke forbruket og optimalisere bygningsdriften med tanke på energiforbruk. Videre igangsettes strømsparekampanje ut i alle enheter med særlig fokus på skolene.

Prosjektstyring er fokusområdet innenfor sektoren hvor det legges opp til endringer. Det er knyttet risiko til gjennomføringen av endringen og til om forventet gevinst kan hentes ut. Etablering av en egen prosjektavdeling er et avbøtende tiltak for å øke sannsynlighetene for å kunne hente ut gevinsten.

Budsjetterte gebyrinntekter betinger fortsatt stor aktivitet i byggenæringen.

Det er i liten grad tatt høyde for at noe uforutsatt skal skje. Hvis det ikke skjer ekstraordinært store/mange hendelser, er denne risikoen håndterbar.

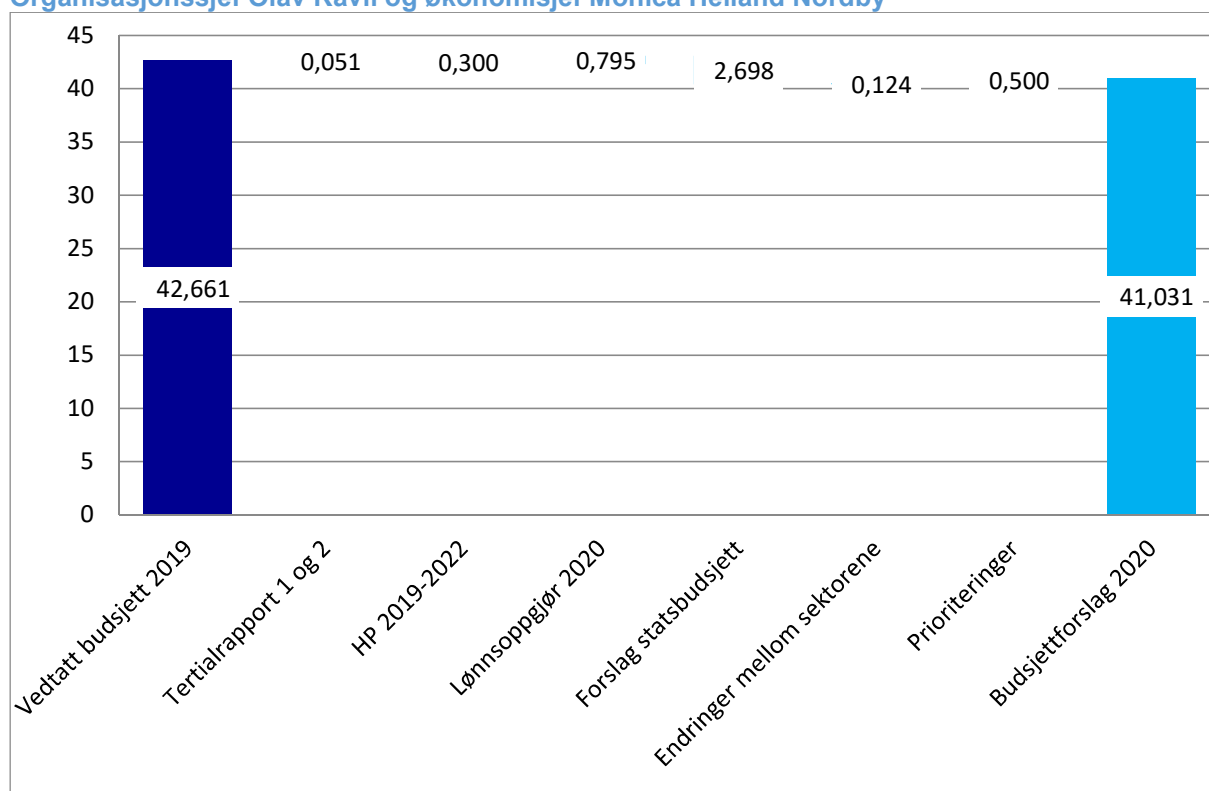

Sektorens mål

Nr.	Mål	Beskrivelse
1	Unngå nye unge uføre	Planlegge og utvikle offentlige møteplasser med tanke på inkludering og mangfold.
2	Etterleve serviceerklæringen for plansaksbehandling fullt ut i alle saker.	I 2018 ble det utarbeidet serviceerklæringer i samarbeid med Grimstad næringsforening som beskriver planprosesser og hvilke forventninger som kan stilles til kommunen som planmyndighet og tiltakshaver.
3	Innføring av eByggesak	Digital byggesaksløsning for saksbehandlere
4	Tilby gode oppmålingstjenester til kundene innenfor vedtatt budsjetttramme	Arbeide for at 2020 blir et normalt driftsår
5	Brann og feiertjenesten skal arbeide for å fremme de forebyggende og beredskapsmessige oppgavene etter brannloven for å sikre en effektiv og sikker drift.	Vektlegge aktivitetene i det forebyggende arbeidet slik at de tilgjengelige ressursene blir brukt der de gjør størst nytte. Gjennomføre en beredskapsanalyse for å bli mest mulig tilpasset de oppgaver brannvesenet kan bli stilt overfor. Sørg for kontinuerlig evaluering av driften og grundig opplæring ved nyansettelser.
6	Øke innsatsen innenfor trafiksikkerhet i Grimstad kommune	Arbeide for å heve kompetansen og øke bevisstgjøringen om trafiksikkerhet internt og mot politisk ledelse.
7	Gjennomføring av kartlegging og prosjektering av energieffektivisering	Sett opp mot energimerkingen som er gjennomført og bevilget midler for energieffektivisering. Må det avklares hvilke tiltak som vil gi størst besparelser og gjennomføre prioriterte prosjekter. Dette må også sees i sammenheng med utfasing av fossilt brensel.
8	Jobbe aktivt med kontinuerlig forbedring i alle sektorens enheter.	Fortsette aktivt arbeidet som er igangsatt med kontinuerlig forbedring.

Støttetjenestene og rådmannens stab

Organisasjonssjef Olav Kavli og økonomisjef Monica Helland Nordby

Støttetjenester og rådmannens stab fikk et samlet vedtatt budsjett for 2019 på 42,7 mill. kroner. For 2020 foreslås et budsjett på 41 mill. kroner. Dette er en budsjettreduksjon på 1,7 mill. kroner. Endringen av budsjetttrammen fra 2019 til 2020 fremgår av diagrammet over og presenteres kort slik:

I 1.tertialrapport ble et kutt på kommunes fellesområde fordelt på alle sektorer etter relativ størrelse. Stab og støttes andel av kuttet var på 0,5 mill. kroner

I HP 19-21 er det trukket ut 0,3 mill. kroner på rådmannsområdet. Dette gjelder midler til lederutviklingsprogram som nå er avsluttet.

Lønnsoppgjøret for de stillinger som tilhører stab og støtte er for 2020 beregnet til å være på 0,8 mill. kroner.

I statsbudsjettet er det foreslått statliggjøring av skatteoppkreverfunksjonen fra 1.juni 2020. For Grimstad kommune utgjør dette 2,7 mill. kroner og det er trukket ut av økonomiavdelingens budsjetttramme.

Det er lagt inn en endring av budsjett mellom sektorene på totalt 0,1 mill. kroner. Spesifisert er dette:

Beskrivelse – endring av budsjett	Beløp
Flytting av årsverk til helse og omsorg	-776
Flytting av årsverk fra helse og omsorg til rådmannsområdet	900
Totalt	124

Det er foretatt prioriteringer på stab og støttetjenester med totalt 0,5 mill. kroner. Dette fordeler seg slik:

Beskrivelse	Beløp
Leder for porteføljestyring – organisasjonsavdelingen	1 000
Ytterligere overføring av IKT- relaterte oppgaver til IKT Agder	- 500
	500

Merknad: Se kapittel om mål for organisasjonsavdelingen (Prosjektrammeverk og porteføljestyring)

Økonomiavdelingen:

Støttetjenester er delt i to avdelinger fra 01.07.19. Økonomiavdelingen består av økonomi, kemner og innfordring, faktura og gebyr samt innkjøpsansvarlig.

Økonomi

Fagfeltet økonomi skal støtte opp om utarbeidelse av budsjett, økonomirapportering og driftsanalyser. I tillegg har økonomi systemansvaret for Grimstad kommune sitt ERP-system.

Faktura og gebyr

Faktura- og gebyrseksjonen har hovedansvaret for forvaltning og fakturering av kommunale eiendomsgebyrer, fakturering av barnehage, SFO, husleie og gebyrer knyttet opp mot tjenester i samfunns- og miljøsektoren. Eiendomsskattekontoret og fagansvaret for renovasjon ligger også under seksjonen. Kommunale eiendomsgebyrer omfatter gebyrer for renovasjon, vann, avløp, slamtømming, feiing og eiendomsskatt.

Faktura- og gebyrseksjonen består av seks årsverk og sender årlig ut ca. 170 000 fakturaer. Seksjonen har det faglige ansvaret for at lovverk rundt utfakturering i kommunen overholdes, og systemansvaret for faktureringsmodulen i økonomisystemet.

Seksjonen har forvaltningslederansvaret for forvaltningsgruppen kommunaltekniske forsystemer samt deltakelse i forvaltningsgruppen for faktura og innfordring i IKT Agder-samarbeidet.

Rådmannen ønsker å samle all fakturering i kommunen. Dette tiltaket er et samarbeidsprosjekt mellom helse- og omsorgssektoren, ved avdeling tjenestekoordinering og økonomiavdelingen og kartleggingsarbeidet starter senere i høst. Effektene vil være samordning av personell og fakturagrunnlag av høyere kvalitet.

Kemner

Kommunene Grimstad og Lillesand har et felles kemnerkontor med ansvar for skatteoppkreverfunksjonen i begge kommunene. Grimstad er vertskommune for samarbeidet, og enheten holder til i moderne og trivelige lokaler i Ericssonbygget i Grimstad, hvor de er samlokalisert med skattekontoret (Skatt sør) og interkommunal arbeidsgiverkontroll i Agder. Kemnerens hovedoppgaver er regnskapsføring, fordeling og innkreving av skatter og arbeidsgiveravgift, samt kontroll og informasjon overfor arbeidsgiverne i kommunene. Kemneren har også ansvar for innkreving av kommunale eiendomsavgifter og andre kommunale krav for Grimstad kommune.

I forslag til statsbudsjett av 7. oktober er det foreslått å overføre skatteoppkreverfunksjonen fra kommune til stat. Endringen skal gjelde fra 1. juni og kommunen er trukket 2,7 mill. kroner i rammen for 2020. For de ansatte som blir berørt legges det opp til en ryddig prosess etter reglene om virksomhetsoverdragelse.

Innkjøpsansvarlig er også underlagt økonomiavdelingen og bistår sektorene med innkjøpsfaglig rådgivning.

Organisasjonsavdelingen

Organisasjonsavdelingen innehar ansvaret for følgende funksjoner; personal (HR), helse- miljø og sikkerhet (HMS), inkluderende arbeidsliv (IA), internkontroll samt innbyggerservice og kommunikasjon.

For 2020 vil enheten også ha et særskilt ansvar for porteføljestyling av de større omstillingsprosjektene som vil foregå i de ulike sektorene.

Porteføljestyling er en betegnelse på metoder som benyttes av ledelsen i virksomheter for utvelgelse og prioritering av prosjekter og programmer i en virksomhet. I denne sammenheng vil dette dekke de større omstillingsprosjekter som vil bli gjennomført i 2020. Rådmannens ledergruppe vil være det organet som betegnes som Porteføljestyret i Grimstad kommune.

HMS

HMS funksjonen, sammen med hovedverneombud og verneombud, skal sikre kravet til systematisk HMS-arbeid i henhold til «Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter».

IA

Grimstad kommune er en IA-bedrift.

Her jobbes det nå spesielt med fokus på IA-avtalens satsingsområder hvor innsats mot lange og/eller hyppige gjentakende sykefravær vil stå sentralt i funksjonens arbeid, i tillegg til forebyggende innsats for bedret arbeidsmiljø.

HR

HR området skal dekke både strategisk og operasjonell HR- relaterte oppgaver. Både den operasjonelle og den strategiske kapasiteten har vært underdimensjonert i 2019. Med de endringene som Grimstad kommune vil måtte gjennomgå over de kommende årene så vil behovet for HR-støtte være økende.

Innbyggerservice og kommunikasjon

I innbyggerservice- og kommunikasjonsavdelingen ligger politisk sekretariat, valg, lederstøtte, kommunikasjons- og informasjonstjenester, publikumsmottak/ekspedisjon, telefoni og sentralbordløsninger og IKT.

Avdelingen jobber med tilrettelegging for bruk av digitale kommunikasjonskanaler og å innføre digitale tjenester. Medarbeidere deltar i denne sammenheng i prosjekt og faggrupper innenfor IKT Agder-samarbeidet.

Risikovurdering

Funksjoner som ligger inn under stab og støttetjenester har vært og er presset på kapasitet. Det finnes områder hvor det kun er en person som innehar, og ivaretar støtte for kritiske ansvars- og kompetanseområder. Dette innebærer en operasjonell risiko for virksomheten. Det er også områder som ikke fullt ut er dekket per dags dato på grunn av fravær.

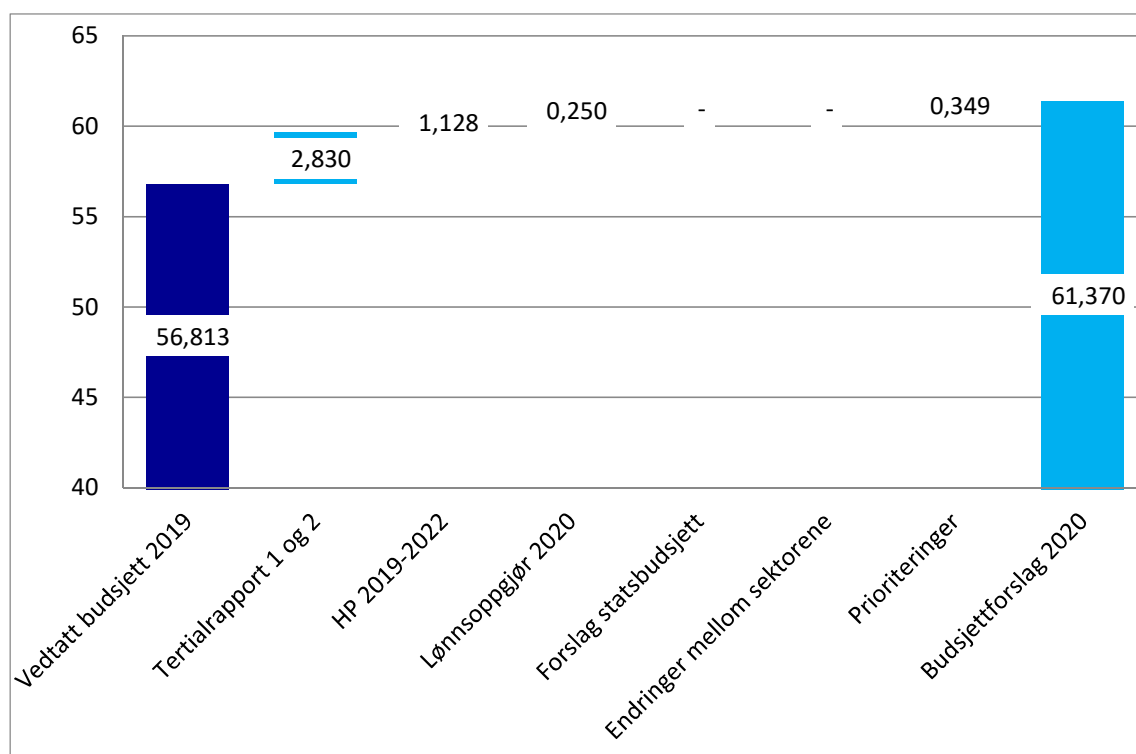
Konsekvensen av begrenset kapasitet innenfor stab- og støttefunksjonene kan være en økende risiko for at endringsprogrammer (les bl.a. Agenda Kaupang) ikke vil oppnå ønskede gevinster men kunne føre til økte omstillingskostnader.

Sektorens mål

Nr.	Mål
1	Etablering av forbedret virksomhetsstyring og tilhørende internkontroll
2	Etablering av ett enhetlig prosjektrammeverk, samt porteføljestyling for Grimstad kommune

3	Organisasjonsenheten vil i løpet av 2019 og innen 1.tertial 2020 utarbeide tydelige mål for de funksjonene som ligger innenfor enheten. Nøkkelord vil her være tydeliggjøring av ansvarsforhold, mål for funksjonsområder og personer og justering av organisasjon.
4	Økonomiavdelingen skal ha tydelige ansvarsområder, levere innen avtalte frister og bistå sektorene og enhetene med god driftsstøtte og analyser.
5	Økonomiavdelingen skal arbeide for å digitalisere alle arbeidsprosesser og tjenester der det er hensiktsmessig.

Fellesområdet

Tabellen over viser følgende endringer for fellesområdet fra budsjett 2019:

I rapporten for 1. tertial 2019 ble 2,8 mill. kroner justert opp på fellesutgifter sin ramme. Dette gjelder kostnader til IKT Agder og fjerning av forventning om tilbakebetaling av tidligere års resultat

Det ligger inne en endring på -1,1 mill. kroner basert på handlingsprogram 2019 -2022. Dette fordeler seg slik:

Beskrivelse	Beløp
Ikke valgt i 2020	-1 072 000
Læringer, opptrappingsplan	600 000
Felles IKT-kostnader	1 600 000
Totalt	1 128 000

Det er lagt inn 0,25 mill. kroner for å dekke lønnsoppgjør

I budsjettet til fellesområdet er det for budsjett 2020 lagt inn prioriteringer på totalt 0,349 mill. kroner. Dette fordeler seg slik:

Beskrivelse	Beløp
Økning AKST, OFA mm	520 000
Økning felles-IKT	1 100 000
Rammekutt fellesområdet	-500 000
Økning kontrollutvalget	20 000
Reduksjon kontingenter, aviser etc.	-300 000
Innsparing som følge av digitalisering	-500 000
Totalt	340 000

IKT Agder, digitalisering

Grimstad kommune har sammen med Arendal, Grimstad, Froland, Tvedestrand, Risør, Åmli, Vegårshei Gjerstad og Aust-Agder fylkeskommune etablert i sin tid IKT Agder.

Selskapet leverer tjenester til eierkommunene som blant annet omfatter supporttjenester, drift av IKT utstyr, nettverk, Ikt rådgivning, forvaltning av applikasjoner, prosjektledelse.

Den 19. april 2018 besluttet fellesnemnda at IKT Agder også skal levere IT tjenester til den nye fylkeskommunen. Det betyr at IKT Agder vil vokse, både i antall ansatte og antall brukere og lokasjoner som de leverer tjenester til i 2020.

IKT Agder vil være sentral i Grimstad kommunes digitalisering og digitaliseringsstrategi. Nasjonale føringer og kommunens planverk (f. eks. kommuneplanen, handlingsplaner og virksomhetsplaner) gir føringer for satsingen på digitalisering i IKT Agder-samarbeidet.

Budsjettet til IKT Agder for 2020 ble godkjent av eierkommunene i oktober 2019 og gir at Grimstad kommunes andel av driften av selskapet vil utgjøre følgende kostnader:

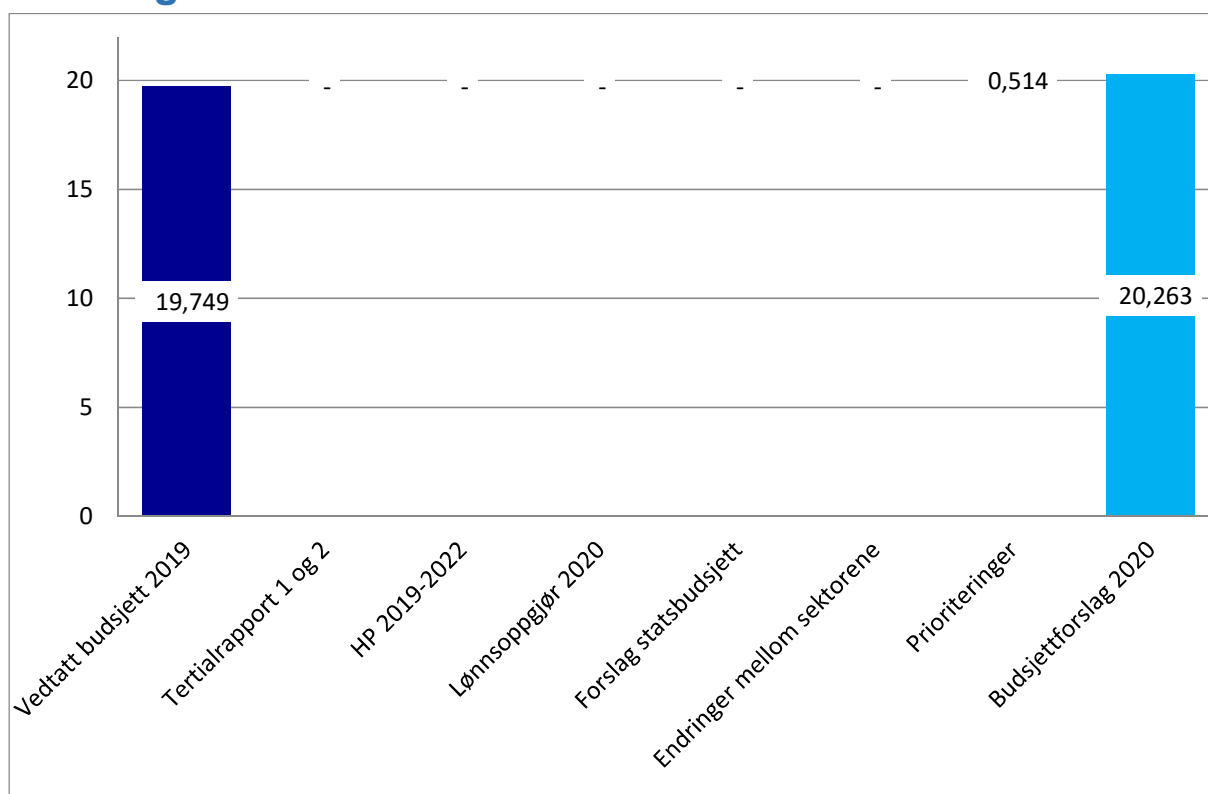
2020	2021	2022	2023
29 500 000	32 500 000	34 300 000	35 200 000

I 2019 er budsjettet til IKT Agder 26,4 mill. kroner. For 2020 er det budsjettet med 29,5 mill. kroner til IKT Agder. Budsjettøkningen utgjør i overkant av 3 mill. kroner.

De økte kostnadene er i stor grad knyttet til flere brukere med økning i lisenskostnader, utskifting av programvare og leie av datautstyr i stedet for investering.

Dette er en signifikant kostnad for Grimstad kommune, men må sees i sammenheng med den gevinsten som oppnås gjennom stordriftsfordeler, samt felles innsats og kostnadsdeling i forbindelse med digitaliseringsprosjekter som igjen på sikt vil gi reduserte driftskostnader på grunn av effektivisering av arbeidsprosesser.

Kirke og trossamfunn

Drift

Vedtatt ordinært driftstilskudd til Grimstad kirkelige fellesråd er 16,584 mill. kroner i 2019. Rådmannens forslag til budsjett for 2019 innebærer et tilskudd på 16,999 mill. kroner. Økningen på 415 000 kroner gjelder; kompensasjon for pris- og lønnsvekst fra 2019 til 2020 på 515 000 kroner (deflator 3,1%).

Fellesrådet har gjennom flere år arbeidet for og foreslått i sine budsjettforslag en ny diakonstilling. Kommunestyret vedtok i 2019 å være med på en finansiering av denne. Stillingen dekkes også delvis av statlige midler. Rådmannen har lagt inn 400 000 kroner til fellesrådet fra og med 2020.

KOSTRA-tallene og Agenda Kaupang gjennomgangen i 2019 har vist at Grimstad bruker betraktelig mer i tilskudd til kirkeformål enn sammenliknbare kommuner i landet. Som følge av dette og de reelle budsjettreduksjonene i øvrige sektorer i kommunen, så legges det inn en budsjettreduksjon til kirkeformål. Dette er lagt inn med et kutt på 500 000 kroner i 2020 og stigende til 2,0 mill. kroner i 2023.

Investeringer:

For 2020 er det funnet plass til følgende investeringsbevilgninger:

Kirkegårder:

- Opparbeidelse av nye gravplasser på Fjære kirkegård 7,5 mill. kroner. 5,0 mill. kroner ligger i gammelt vedtatt handlingsprogram. Kostnadene til prosjektet som skal ferdigstilles i 2020 har økt grunnet gammelt avfallsdeponi og sprenging/fjellparti. Det vises til budsjettforslag til Grimstad kirkelige fellesråd for ytterligere beskrivelse.
- Anskaffelse av maskiner og utstyr ved kirkegårdene 300 000 kroner
- Handlingsprogram kirkegårder 200 000 kroner

Kirkebygg:

- Handlingsprogram investeringer/vedlikehold av kirkebygg generelt 200 000 kroner

- Fellesrådet fikk i 2019 innvilget 1,25 mill. kroner til overflatebehandling Grimstad kirke. Dette var etter estimat fra fellesrådet. Estimaten til ferdigstilling (rigging av stillas, utbedring av råteskader, maling mm) er av fellesrådet nå økt slik at de mener at de trenger ytterligere 1 mill. kroner. Rådmannen velger å prioritere dette med en omdisponering av 500 000 kroner som tidligere er bevilget til asfaltering ved Eide kirke. Det vises her til fellesrådets budsjettforslag hvor det fremkommer at dette prosjektet ikke er mulig å gjennomføre slik fellesrådet hadde satt det opp. Oppsummert blir dette da slik at investeringen for overflatebehandling av Grimstad kirke økes til 1,75 mill. kroner og asfaltering ved Eide kirke faller bort.

For videre ønsker/budsjettforslag fra Grimstad kirkelige fellesråd vedrørende drift og investeres vises det til deres budsjettforslag.

Andre trossamfunn:

Kommunene plikter å yte tilskudd til andre trossamfunn (per medlem) sett i forhold til hvor mye som er budsjettert i tilskudd til Den norske kirke (per medlem). Budsjettposten til andre trossamfunn er derfor en «anslagspost» der endelig utbetaling vil avhenge av antall medlemmer som staten v/Brønnøysundregistrene godkjenner for 2020. Det er lagt inn en deflatorvekst på 99 000 kroner tilsvarende 3,1%.

Budsjetttabell

Beskrivelse	Oppr. vedtatt budsjett 2019 (K-styret 17.12.2018)	Forslag budsjett 2020	Forslag budsjett 2021	Forslag budsjett 2022	Forslag budsjett 2023	Endring vedtatt 2020/opp. vedt. 2019	% endring vedtatt 2020/opp. r. vedt. 2019
Skatt på inntekt og formue	-667 695	-638 000	-638 000	-638 000	-638 000	29 695	-4,4 %
Rammetilskudd	-558 024	-579 147	-579 147	-579 147	-579 147	-21 123	3,8 %
Inntektsutjevning skatt	-19 910	-75 665	-75 665	-75 665	-75 665	-55 755	280,0 %
Sum "frie inntekter"	-1 245 629	-1 292 812	-1 292 812	-1 292 812	-1 292 812	-47 183	3,8 %
Eiendomsskatt	-68 500	-70 400	-70 800	-72 200	-72 600	-1 900	2,8 %
Integreringstilskudd flyktninger	-54 131	-45 544	-45 544	-45 544	-45 544	8 587	-15,9 %
Utbytte (Agder Energi)	-17 872	-17 457	-17 457	-17 457	-17 457	415	-2,3 %
Avdragsinntekter fra selvfinans (VARF)	-11 981	-12 645	-12 645	-12 645	-12 645	-664	5,5 %
Renteinntekter	-8 020	-6 600	-6 600	-6 600	-6 600	1 420	-17,7 %
Komp.tilskudd renter (skoler, oms.bolig, kirke m.m.)	-5 048	-4 895	-4 895	-4 895	-4 895	153	-3,0 %
Renteinntekter fra Husbank/Startlån (videreutlån)	-4 837	-6 000	-6 000	-6 000	-6 000	-1 163	24,0 %
Renteinntekter fra selvfinans (VARF)	-4 284	-5 123	-5 123	-5 123	-5 123	-839	19,6 %
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0	
Bruk av disposisjonsfond flyktninger	0	-3 506	-3 506	-3 506	-1 982	-3 506	
Konsesjonskraft Agder Energi	-1 420	-1 683	-1 683	-1 683	-1 683	-263	18,5 %
Tilbakeført mva fra Den Norske kirke	-400	-400	-400	-400	-400	0	0,0 %
Sum andre inntekter	-176 493	-174 253	-174 653	-176 053	-174 929	2 240	-1,3 %
Sum inntekter	-1 422 122	-1 467 065	-1 467 465	-1 468 865	-1 467 741	-44 943	3,2 %
Pensjonskostnader	1 700	-10 500	-10 500	-10 500	-10 500	-12 200	-717,6 %
Avdrag	56 800	56 800	58 225	62 449	65 710	0	0,0 %
Renteutgifter	35 616	38 550	39 975	44 199	47 460	2 934	8,2 %
Renteutgifter til Husbank/Startlån (videreutlån)	4 837	6 000	6 000	6 000	6 000	1 163	24,0 %
Avgifter, bankgebyrer, lisenser, m.m.	1 063	832	832	832	832	-231	-21,7 %
Årsresultat	14	7 500	12 630	11 682	7 189	7 486	
Ovf. Grimstad bolig og tomteutvikling (KF)	660	681	681	681	681	21	3,2 %
Sum utgifter	100 690	99 863	107 843	115 343	117 372	-827	-0,8 %
Finansrådet	-1 321 432	-1 367 202	-1 359 622	-1 353 522	-1 350 369	-45 770	3,5 %
Politikere	6 444	5 460	6 160	5 460	6 160	-984	-15,3 %
Diverse felleskostnader	15 021	14 363	14 363	14 363	14 363	-658	-4,4 %
Felles IKT	24 226	30 145	33 105	34 935	35 802	5 919	24,4 %
Læringer	8 230	8 490	9 590	9 590	9 590	260	3,2 %
Kontrollutvalget	2 892	2 912	2 912	2 912	2 912	20	0,7 %
Fellesområdet	56 813	61 370	66 130	67 260	68 827	4 557	8,0 %
Finansrådet og Fellesområdet	-1 264 619	-1 305 832	-1 293 492	-1 286 262	-1 281 542	-41 213	3,3 %
Rådmann	5 320	5 983	5 983	5 983	5 983	663	12,5 %
Rådmann	5 320	5 983	5 983	5 983	5 983	663	12,5 %
Helse og omsorg - fellesområde	11 696	13 030	11 030	9 030	6 270	1 334	11,4 %
Innovasjon og forvaltning	23 462	27 357	27 357	27 357	27 357	3 895	16,6 %
Helse- og barneverntjenesten	91 164	93 604	93 604	93 604	93 604	2 440	2,7 %
Enhet for psykisk helse og rus	36 504	42 831	42 581	42 331	42 331	6 327	17,3 %
NAV	61 393	58 332	58 332	58 332	58 332	-3 061	-5,0 %
Hjemmetjenester og rehabilitering	112 699	119 145	118 895	118 645	118 645	6 446	5,7 %

Enhet for habilitering	119 537	120 498	122 248	123 998	126 758	961	0,8 %
Enhet for omsorgssentre	111 118	105 519	105 269	105 019	105 019	-5 599	-5,0 %
Helse- og Omsorgssektoren	567 573	580 316	579 316	578 316	578 316	12 743	2,2 %
Kultur og Oppvekst - fellesområdet	206 008	215 316	207 676	203 646	199 726	9 308	4,5 %
Markveien kulturbarnehage	3 682	4 366	4 366	4 366	4 366	684	18,6 %
Hausland barnehage	6 090	7 800	7 800	7 800	7 800	1 710	28,1 %
Tønnevoldskogen barnehage	6 436	7 452	7 452	7 452	7 452	1 016	15,8 %
Storgaten barnehage	4 573	5 995	5 995	5 995	5 995	1 422	31,1 %
Eide barnehage	7 046	9 267	9 267	9 267	9 267	2 221	31,5 %
Grimstad ungdomsskole	30 691	32 304	32 304	32 304	32 304	1 613	5,3 %
Fevik skole	43 025	44 063	44 063	44 063	44 063	1 038	2,4 %
Eide skole	9 619	10 170	10 170	10 170	10 170	551	5,7 %
Jappa skole	26 393	26 621	26 621	26 621	26 621	228	0,9 %
Frivoll skole	12 951	13 246	13 246	13 246	13 246	295	2,3 %
Landvik skole	31 948	31 257	31 257	31 257	31 257	-691	-2,2 %
Holviga Barneskole	26 606	28 493	28 493	28 493	28 493	1 887	7,1 %
Holviga Ungdomsskole	17 668	18 278	18 278	18 278	18 278	610	3,5 %
Fjære Barneskole	21 797	21 100	21 100	21 100	21 100	-697	-3,2 %
Fjære Ungdomsskole	9 694	8 570	8 570	8 570	8 570	-1 124	-11,6 %
Langemyr skole	0	0	0	0	0	0	
Spesialpedagogisk enhet	11 410	11 690	11 690	11 690	11 690	280	2,5 %
Kvalifiseringstjenesten	20 644	21 280	21 280	21 280	21 280	636	3,1 %
Bibliotek	5 570	5 672	5 672	5 672	5 672	102	1,8 %
Kulturtjenesten	22 671	22 805	22 805	22 805	22 805	134	0,6 %
Kultur- og Oppvekstsektoren	524 522	545 745	538 105	534 075	530 155	21 223	4,0 %
Samfunn og Miljø - fellesområdet	3 723	3 739	2 789	2 789	2 789	16	0,4 %
Byggesaksenheten	0	0	0	0	0	0	
Oppmåling	643	904	904	504	204	261	40,6 %
Plan, miljø og landbruk	10 336	9 968	10 318	10 318	10 318	-368	-3,6 %
Grimstad brann og redning	17 152	18 153	17 953	17 653	17 653	1 001	5,8 %
Kommunaltekniske tjenester	28 287	28 568	28 368	28 068	28 068	281	1,0 %
Bygg- og eiendomstjenesten	49 973	57 145	55 945	55 245	54 745	7 172	14,4 %
Feiervesen	0	0	0	0	0	0	
VAR	0	0	0	0	0	0	
Samfunn- og Miljøsektoren	110 114	118 477	116 277	114 577	113 777	8 363	7,6 %
Økonomi og Organisasjon	37 341	35 048	34 548	34 548	34 548	-2 293	-6,1 %
Støttetjenester	37 341	35 048	34 548	34 548	34 548	-2 293	-6,1 %
Trossamfunn	3 165	3 264	3 264	3 264	3 264	99	3,1 %
Den Norske kirke	16 584	16 999	15 999	15 499	15 499	415	2,5 %
Kirke og trossamfunn	19 749	20 263	19 263	18 763	18 763	514	2,6 %
Øvrige områder/sektorer	1 264 619	1 305 832	1 293 492	1 286 262	1 281 542	41 213	3,3 %
Sum netto driftsbudsjett hele kommunen (bunlinje)	0	0	0	0	0	0	

Investeringsprogram 2020 – 2023

INVESTERINGSPROGRAM 2020-2023		BRUTTO RAMME	ESTIMERT ≤2019	INVESTERINGSPROGRAM			
				2020	2021	2022	2023
IGANGSATTE INVESTERINGER (BRUTTO):							
Fellestjenester							
1	Egenkapitalinnskudd KLP (882001)	14 400		3 600	3 600	3 600	3 600
2	Egenkapitalinnskudd KLP sykepl (882002)	4 800	1 600	800	800	800	800
3	Sikkert trådløst rom med eRom HO (8121701)	300	200	100			
4	Utskifting av tynnklienter HO (8121702)	450	300	150			
5	Biler	12 000	3 000	3 000	3 000	3 000	
Helse og omsorg							
6	Velferdsteknologi, nattilsyn (8701402)	2 500	1 000	500	500	500	
7	Ombygging Voss gate (6901603)	12 500	8 500	4 000			
8	6 småhus (6901601)	14 000	2 000	12 000	-		
9	Feviktun brannforebyggende investering (6901802)	4 000	150	3 850			
10	Frivolltun og GROM - ombygging (6901806)	25 500	700	16 800	8 000		
11	Holvika bofellesskap	23 000	50	22 950			
Kultur- og oppvekst							
12	Ny sentrumsbarnehage (6901505) Kulturhuset - utbedring og fornyelse av Pan og Vesle	36 500	35 800	700			
13	Hallvard (6901709)	3 300	1 500	1 800			
14	Sykkelparkering på skolene (6851705)	600	400	200			
15	Rehabilitering av uteområde i kommunale bhg (6901710)	1 200	800	400			
16	Varslingssystemer skoler og barnehager (8701702) Grimstad kulturhus - nytt inngangsparti, foaje og sceneinngang	2 000	1 100	900			
17	Grimstad kulturhus - nytt lydanlegg/akustikkanlegg i Pan	5 000	50	4 950			
18	Landvik skole fasader gammel del	2 000	1 500	500			
19	Svømmehall	73 000			73 000		
Samfunn og miljø:							
21	Utfasing av fossilt brensel (6901714)	16 400	2 700	13 700			
22	GSV Østerhusmonen	1 500	200	1 300			
23	Enøkinvesteringer etter energimerking	20 400	200	15 200	5 000		
24	Forprosjekt utvikling av industritomta	1 000	100	900			
25	Nytt høydemateriell til brannvesenet lift/stigebil	6 000		6 000			
26	Opprusting av Torvet	10 500	700	9 800			
27	Kyststi	1 200		900	300		
28	Tiltak i smug og små byrom	500		500			
29	Trafikksikkerhetsmidler	1 500	500	1 000			
30	Gang/sykelsti Frivoldalen	5 360		5 360			
31	Skilting av kommunale veier	125		125			
32	GSV og andre veitiltak i sentrum	4 000	1 110	2 890			
33	Grefstadveien (tidl. Veier, gang og sykkelstier)	19 000	6 360	12 640			
34	Byhaven servicebygg	1 350	890	460			
35	Byhaven, utservering asfalt og lyspilarer	866	306	560			
36	Oppsamling gummi Holvika	650	100	550			
Kirken:							
37	Handlingsprogram kirkebygg og kirkegårder (840300)	2 000	400	400	400	400	400
38	Kirkegårdsutvidelse Fjære	11 500	4000	7500			
39	Maskiner og utstyr på kirkegårdene (840203)	1 500	300	300	300	300	300
SUM IGANGSATTE INVESTERINGER		342 901	76 616	157 685	94 900	8 600	5 100
NYE INVESTERINGER (BRUTTO)							
Helse og omsorg							
40	Barnebolig	33 750		33 750			
41	Boliger til en brukergruppe med utfordringer knyttet til ulik adferd og oppfølging	15 625			15 625		
42	Boliger for mennesker med særlige behov	52 500					52 500
43	Holteveien- og Markveien bofellesskap	32 500				32 500	

44	Forflytningshjelpemidler	1 750		625	375	375	375
Kultur og oppvekst							
45	Opprusting Fjære ungdomsskole	54 000		54 000			
46	Holviga barneskole	255 000			127 500	127 500	
Samfunn og miljø:							
47	Park Campus	4 150			2 000	2 150	
48	Tilgjengelighet og sikkerhet på Rådhuset	575		575			
SUM NYE INVESTERINGER		449 850	-	88 950	145 500	162 525	52 875
SUM IGANGSATTE OG NYE INVESTERINGER		792 751	72 616	246 635	240 400	171 125	57 975
VARF, IGANGSATTE INVESTERINGER (NETTO)							
49	Renovasjon, Nedgravde beholdere (6801440)	7 100	2 100	5 000			
50	Kloakkrenseseanlegg (6801605)	229 000	-	37 000	76 000	116 000	
51	Avløp, diverse mindre anlegg	2 400	600	600	600	600	
52	Avløp, utskifting av lastebil	1 500			1 500		
53	Ny varebil, avløp	1 550	750	400	400		
54	Ny varebil, vann	1 150	350	800			
55	Vann, diverse mindre anlegg	2 400	600	600	600	600	
56	Vannledning Trolldalen	4 500		4 500			
57	Vann, nytt høydebasseng Solbergåsen	12 700		10 700	2 000		
58	Nyanlegg vann Tjore	1 300		1 300			
59	Kloakkpumpestasjon Bie	1 700		1 700			
60	Kloakk Tjore, nyanlegg	1 400		1 400			
61	Kloakkpumpestasjon Tjore	1 700		1 700			
62	Ny kloakkpumpestasjon Byhaven	2 200		2 200			
63	Ny vannledning Rosholt – Solbergåsen - Egra	5 960		5 960			
64	Hesnes, fellesføring vann	3 000		3 000			
65	Hesnes, vann	5 000		5 000			
66	Hesnes, kloakk	7 900		7 900			
SUM IGANGSATTE VARF-INVESTERINGER		292 460	4 400	89 760	81 100	117 200	-
VARF, NYE INVESTERINGER (NETTO)							
67	Vann, Grefstad overvannsledning	1 000		1 000			
68	Avløp, kjøp av vakumvogn	300		300			
69	Avløp, kloakkpumpestasjon Vessøya sanering	2 000		2 000			
70	Vann, endring trykksoner	500				500	
71	Vann, Vikkilen sammenkobling av ledninger	2 000			2 000		
72	Vann, pigg til gravemaskin	170		170			
73	Vann, Rosholt vannbehandlingsanlegg, nye PLSer	1 000		1 000			
74	Vann, Rosholt vannbehandlingsanlegg, økt kapasitet på råvann og rentvann	600			600		
75	Vann, Støle-Homborsund, sammenkobling av ledninger	3 000				3 000	
76	Vann, Trolldalen, sanering av asbestledning	2 250			2 250		
77	Vann, Vestre Eskedal, oppdimensjonering av vannledning	2 500		2 500			
78	Vann, Vik-Moy, sanering av asbestledning	3 000				3 000	
SUM NYE VARF-INVESTERINGER		18 320	-	6 970	4 850	6 500	-
SUM TOTALE VARF-INVESTERINGER		310 780	4 400	96 730	85 950	123 700	-
LÅN							
	Startlån fra Husbanken, videre utlån	360 000		90 000	90 000	90 000	90 000
SUM LÅN				90 000	90 000	90 000	90 000
SUM INVESTERINGER TOTALT		1 103 531	81 016	433 365	416 350	384 825	147 975

Kommentarer til investeringer 2020-2023

I dette kapitlet beskrives kort de investeringene som er ført i tabellen med investeringsprogram på de foregående sidene.

Investeringer fra 1-38 er allerede behandlede investeringer fra tidligere års handlingsprogram. Investeringer fra 39-47 gjelder foreslåtte nye investeringer for handlingsprogram 2020-2023. For VAR gjelder punkt 48-65 allerede behandlede investeringer fra tidligere års handlingsprogram, mens 66-77 gjelder foreslåtte nye investeringer.

Der hvor det ikke er endringer i tall, er det tekstene fra tidligere års handlingsprogram som er lagt inn for investeringene.

Noen av de pågående prosjekter uteble i innvesteringstabellen. Oppdatering vil skje i første tertial 2020. Dette har ikke konsekvens for hverken fremdriften, eller den økonomiske rammen.

Igangsatte investeringer

Fellestjenester

(1 og 2) Egenkapitalinnskudd KLP

Pensjonsavtalen med KLP innebærer et egenkapitalinnskudd som skal føres i investeringsregnskapet. Rådmannen fører opp totalt 4,4 mill. kroner hvert av årene i årene 2020 til 2023. Egenkapitalinnskudd kan ikke lånefinansieres, og finansieres derfor av ubundet investeringsfond.

3. Sikker trådløst rom med eRom HO

Etablere trådløst lukket nett (Wifi) for sykepleiere, leger og annet helsepersonell for bruk av eRom på nettbrett. Dette vil gjøre det mulig for helsepersonell å bevege seg rundt på institusjoner og HDO med trådløs tilgang til journalsystemet. Løsningen vil kvalitetssikre og lette arbeidet rundt pasientdokumentasjon i H.O.

4. Utskifting av tynnklienter HO

Helse og omsorg benytter såkalte tynnklienter (datamaskiner) for tilgang til fagsystemer for pasientdokumentasjon og administrasjon. Tynnklientene er i bruk hele døgnet hver dag i året, og må byttes ut med jevne mellomrom grunnet slitasje. Det er flere hundre slike terminaler spredt rundt i alle helseenheter. Enkelte av disse er det nå behov for å skifte ut.

5. Biler

Rådmannen har lagt inn 3 mill kroner i hvert av årene 2020-2022. Dette er vesentlig personbiler helse- og omsorg, hjemmetjeneste mm. Ny biler som anskaffes er i hovedsak elbiler.

Helse- og omsorg

6. Velferdsteknologi, nattilsyn

Grimstad kommune har hatt en aktiv rolle i utprøving av velferdsteknologi. Målet er å kunne demme opp for framtidig vekst i behov for tjenester og for bemanning gjennom bruk av velferdsteknologi. Det er utarbeidet en gevinstrealiseringsplan for velferdsteknologi i 2016. Planen er utarbeidet etter veiledning fra PA Consulting og i tett samarbeid med de andre Østre Agder - kommunene i prosjektet. Det ble kartlagt gevinster knyttet til digitalt tilsyn og elektroniske dørlåser (eLås). Planen skiller mellom gevinster knyttet til økt kvalitet, unngåtte kostnader og spart tid.

I handlingsprogrammet er det lagt inn 500 000 kroner årlig til investeringer innen velferdsteknologi. Dette er en forutsetning for videre arbeid med innføring og videre utbredelse av velferdsteknologiske løsninger.

7. Ombygging Voss gate (6901603)

Det er en del brukere som har et større omsorgsbehov, og som vil ha behov for et bofellesskap. Det vil være behov for 10 boenheter med heldøgns bemanning.

Forskjellen fra Ekelunden er at dette er et tilbud med heldøgns bemanning, kameraovervåkning (i felles områder og ved inngangspartiet) og adgangskontroll. Erfaringen fra tilsvarende bofellesskap i Arendal er at det er mye mindre kjøp/salg av rusmidler, mindre skadeverk på leilighetene og tryggere beboere. Ved å opprette et slikt boligkompleks vil vi oppnå en tryggere bolig for brukerne og omgivelsene.

I Arendal ligger et slikt bofellesskap utenfor bysentrum, men med nærhet til offentlig kommunikasjon. Vi ønsker også at en slik type bolig skal ligge utenfor sentrum, men med nærhet til offentlig kommunikasjon.

Målet er å kunne tilby hensiktsmessige og forsvarlige boliger til vanskeligstilte. Også dette blir nye boliger til noen av dem som må flytte fra Ekelunden, ved avvikling av disse boligene.

8. Seks småhus (6901601)

Det ble bygget fire småhus i 2016 («Sjef i egen bolig»). Erfaringen med disse boligene har vært veldig bra. Det vil være behov for flere små eneboliger når Ekelunden skal avvikles. Det er vanskelig å finne tomt til seks nye småhus i Grimstad. Vi vurderer om det vil være mer hensiktsmessig å kjøpe seks små eneboliger på det private eiendomsmarkedet. En vurdering av om det skal kjøpes eller bygges må gjøres i det enkelte tilfelle.

Målet er å tilby hensiktsmessige og forsvarlige boliger til vanskeligstilte. Det blir i all hovedsak nye boliger til de som må flytte fra Ekelunden, ved avvikling av boligene. Det vil også være aktuelt med en omrokking av beboerne i forhold til hvilken boligtype som passer for dem. Det betyr at det tildeling av småhus, kan bety at det blir ledig for tildeling til beboere fra Ekelunden i en annen kommunal bolig.

I 2020 er det lagt inn 12 mill. kroner.

9. Feviktun – brannforebyggende investering

Brannvesenet bruker ca. 17 minutter til Feviktun. Innsatstiden skal ikke være høyere enn 10 min i forhold til denne type institusjon. Hovedparten av pasientene har en demenssykdom og må ha assistanse ved evakuering. Det må monteres overrislingsanlegg i bygget.

10. Frivolltun og GROM, nødvendig ombygging areal omsorgsleiligheter og ventilasjonsanlegg mm

GROM har 42 heldøgnsomsorgsboliger. Bygningsmassen er imidlertid ikke helt egnet til den brukergruppen som benytter boligene. Det er personer med alvorlig demens som bor i boligene, og det er behov for mindre enheter inne på GROM. Det kan bygges om for ivareta dette behovet. Det er behov større plass til dagsenteret, kveldssenteret, flere vaktrom/samtalerom/kontor i begge etasjer. Videre er det behov for en mindre stue til bruk for skjerming og for å samle færre beboere i begge etasjer. Dagens vaskerom er små og lite egnet. Det er behov for et tilpasset vaskeri. Bygget må da oppgraderes til risikoklasse 6 med nødvendige brannsikringstiltak.

For å få dette til må det gjøres større ombygninger og seks eller syv av leilighetene bør bygges om for å få til disse endringene. Dette vil bety en reduksjon av antall heldøgnsomsorgsboliger til 35 boliger. Eventuell tilbakebetaling av tilskudd til Husbanken grunnet omgjøring av leiligheter er ikke medtatt i regnestykket.

Ombyggingen er delvis gjennomført i 2019 og vil slutføres i løpet av 2021.

11. Grooseveien bofellesskap

Grimstad kommune bygger bofelleskap til fem beboere med funksjonsnedsettelse på Grooseveien. Sak om mellomfinansiering av prosjektet ble vedtatt av kommunestyre 27.mai 2019 (PS 19/48) med budsjetttramme på kr. 23.0 mill, i tillegg legges det opp til en kostnad på tomt på 0,7 mill. Det foreligger tilsagn om tilskudd på inntil kr. 7,46 millioner fra Husbanken.

Det blir etablert et borettslag, bolig og tomt blir så solgt videre til nye andelseiere. Grimstad kommune er byggherre, men brukere er med hele byggeprosessen. I felleskap bestemmer lages det beskrivelse på utforming av bygg, byggets funksjon, valg av materialer, teknisk anlegg etc.

Det foregår reguleringsplanarbeid høsten 2019. Estimert byggestart er mars 2020 med byggetid på 10-12 måneder. De driftsmessige konsekvenser er ikke hensyntatt.

Kultur og oppvekst

12. Ny sentrumsbarnehage

Kommunestyret vedtok i budsjettbehandlingen for 2016 å bygge ny sentrumsbarnehage for 80 barn på «Fagskoletomta» til en kostnad på 25 mill. kroner. I mai 2017 behandlet kommunestyret en sak om finansiering av den nye barnehagen etter at nye kostnadsberegninger var gjennomført.

Kommunestyret vedtok å øke kostnadsrammen til 36,6 mill. kroner. Barnehagen er tilnærmet ferdig med mindre gjenstående detaljer. Det er lagt inn 700 000 kroner til ferdigstillelse i 2020. Barnehagen ble tatt i bruk høsten 2019.

13. Kulturhuset – utbedring og fornyelse

Det er lagt inn 7,15 mill. kroner til oppgradering av kulturhuset ihht tidligere vedtatt handlingsprogram. Det er egne delplaner for; Pan, sceneinngang, foaje, nytt lydanlegg/akustikkanlegg mm. Det er usikkert om totalbeløpet for oppgradering av kulturhuset er tilstrekkelig opp mot de planer KFet selv har.

14. Sykkelparkering – skolene

Som sykkelby har Grimstad mulighet til å søke midler via ordningen "Tilskudd til tiltak for økt sykkelbruk i kommuner og fylkeskommuner". Dette krever en egenandel på 50 %, vi vil altså kunne søke statlige midler tilsvarende de midlene kommunen setter av til å oppgradere sykkelparkering på skolene. Vi har fått montert en ny sykkelmåler på Vik og etablert frittstående sykkelparkering Oddensenteret og på Hestetorget. Offentlige servicestasjoner for sykler er etablert på torvet, på UiA og vil bli etablert ved biblioteket og rådhuset i løpet av 2019. Vi viderefører arbeidet med etablering av sykkelparkering i 2020.

15. Rehabilitering av uteområde – kommunale barnehager

Tre av de fem kommunale barnehagene er mer enn 30 år. Alle uteområdene trenger fornyelse og oppgradering etter mange år med daglig bruk av mange barn. En fornyelse av uteområdene vil bidra til å gi barna et tilbud som er tilpasset dagens behov og standard. Barnehagene har vurdert nødvendige tiltak for å bedre barnas uteområde. Aktuelle tiltak vil f.eks. være å legge støtdempende matter som fallunderlag under lekeapparater, oppgradering av nedslitte lekeapparater, utskifting av plattinger og terrassebord, reetablering av plen, planting av busker og trær, oppgradering av porter og gjerder, drenering av vannansamlinger.

16. Varslingssystemer – skoler og barnehager

Gode varslingssystemer i skoler og barnehager er nødvendig dersom det oppstår vold eller trusler om vold. Installering av slike varslingssystemer er sterkt ønsket og høyt prioritert av skole- og barnehageledere. Selv med gode og gjennomarbeidede beredskapsplaner, vil gode varslingssystemer være et viktig og nødvendig verktøy dersom en alvorlig situasjon skulle oppstå. Rådmannen har budsjettet med 0,9 mill. kroner i 2020 til ferdigstillelse.

17. Grimstad kulturhus – nytt inngangsparti, foaje og sceneinngang

Se punkt 13.

18. Grimstad kulturhus – nytt lydanlegg/akustikkanlegg i Pan

Se punkt 13

19. Landvik skole – ny fasade på gammel del

Det er lagt inn 0,5 mill. kroner til oppgradering av ny fasade på gammel del av skolen som ikke tidligere er tatt i forbindelse med nybygg.

20. Ny svømmehall

Grimstad kommune har en svømmehall som har en teknisk levetid som er gått ut på dato. Det er derfor vedtatt i KS 17.12-2018 å prosjektere og bygge ny svømmehall før den gamle (50 år) får enda større og uholdbare driftsutfordringer. Plassering av ny svømmehall er besluttet (KS 17.06-2019, sak 18/8011) etablert innenfor Campus Grimstad-området og at et 50-meters basseng skal legges til grunn for planleggingen. Konkret lokalisering innenfor Campus Grimstad-området fastsettes gjennom reguleringsarbeidet for parken i Campus Grimstad. Reguleringsarbeidet er igangsatt. KS bevilget penger (2.8 mill.) til ny fasade til dagens svømmehall i 2018, men dette prosjektet anbefales å stoppes/utsettes til man ser en endelig løsning på svømmehall i Grimstad. Lånebehov vil bli avklart etter detaljplanlegging og avklaring av innhold, bl.a. avklaring om kostnad på 50-metersbasseng, varmtvannsbasseng og størrelse på evt. tilskudd.

Samfunn og miljø

21. Utfasing av fossilt brensel

Det er lagt inn 13,7 mill. kroner i 2020 til utfasing av fossilt brensel. Dette gjelder primært skoler og sykehjem. Fyrkjelene som tidligere ble brukt fyringsolje/parafin må utfases og erstattes med nye energikilder.

22. GSV – Østerhusmoen

I krysset Østerhusmonen/Mollandsveien er det gjennomført en reguleringsendring, slik at fremtidig løsning er T-kryss og ikke rundkjøring slik som tidligere planlagt. Det er regulert ny GSV langs Østerhusmonen fra Mollandsveien til Bibelskolen (totalt ca 1,1 km). Det er foreløpig satt av totalt 3 mill. kr til dette tiltaket (1,3 mill. kroner i 2020). Det er ikke tilstrekkelig for å etablere hele strekningen. Prioriteringen av dette utbyggingsprosjektet bør vurderes i sammen med øvrige prosjekter for å vurdere om prosjektet (helt eller delvis) skal prioriteres og når det evt. skal igangsettes.

23. Enøkinvesteringer etter energimerking

Etter energimerkingen av alle kommunale bygg ble det utarbeidet en tiltaksliste på hvert bygg som var rettet mot enøk. BE ønsker å igangsette de mest energieffektive tiltakene på hvert bygg. Planen er å prosjektere og prioritere tiltak i 2019-2020 for så å iverksette de tre neste årene. Inntjeningstiden på planlagte tiltak vil ligge på 6-8 år.

De fleste tiltak vil utløse tilskudd fra ENOVA, men det er vanskelig å anta hvor mye dette vil utgjøre totalt. Det utarbeides en tiltaksliste som styringsgruppen bør gjøre endelig beslutning på. I denne tiltakslisten vil det fremkomme forventet innsparing (tilbakebetalingstid) og tilskudd fra ENOVA. Det er på nåværende tidspunkt ikke mulig å fastslå hverken FDV-kostnader eller mulig ENOVA tilskudd, dette vil utredes i 2020.

24. Forprosjekt – utvikling av industritomta/brannstasjonen

I forbindelse med utredningen av eiendomsstrategien for Grimstad kommune, kommer det fram at det er behov for å se nærmere på fremtidig bruk av industritomta. Det er lagt inn 0,9 mill. kroner i 2020 til forstudier for bedre utnyttelse av dette attraktive arealet.

Arealet er i kommuneplanen avsatt til bolig. Men det bør også sees nærmere på en kombinasjon av blant annet ny brannstasjon og ulike kommunale behov samt annen boligbebyggelse. En slik transformasjon vil innebære at kommunens verksted og lager må flytte til mer hensiktsmessig lokalisering.

25. Nytt høydemateriell til brannvesenet lift/stigebil

Brannvesenet har i dag en Lift fra 1993 som ble kjøpt brukt fra Oslo brannvesen i 2003. Den blir årlig kontrollert av et eksternt firma som godkjenner videre bruk. Det er registrert tiltakende problem med rust og i løpet av få år må den skiftes ut. Høydemateriell er primært beregnet for slukkeinnsats og er viktig redskap for å hindre spredning av brann og å kunne dekke/slokke den femte fasaden, nemlig taket. Det er også mulighet for å benytte høydemateriellet som ekstra rømningsvei og i den tette trehusmiljøet er dette veldig aktuelt. Enkelte nybygg legger også til grunn at brannvesenet med sitt høydemateriell kan hindre spredning via brennbar kledning.

26. Opprusting av Torvet

I torv- og gatebruksplanen fremkommer det at Torvet skal opprustes. Nærmere detaljer kommer når planene er klar. Kostnadene som er satt opp er usikre fordi planene for Torvet ikke foreligger.

27. Kyststi

Det er lagt inn totalt 1,2 mill. kroner i perioden. Skilting og mindre tiltak er igangsatt og arbeidet videreføres.

28. Tiltak i smug og små byrom

Tiltak vil planlegges i etterkant av torg- og gatebruksplanen. Det er lagt inn 0,5 mill. kroner i 2020. Det er ikke lagt inn noen driftskonsekvenser da det ikke er bestemt hva som skal gjøres enda.

29. Trafikksikkerhetsmidler

Det ligger inne 1,0 mill. kroner til dette formålet i 2020. Tiltak prioriteres ihht trafikksikkerhetsplanen. Midlene må sees i sammenheng med tidligere avsatte midler til trafikksikkerhetstiltak på fond.

30. Frivoldalen – gang- og sykkelvei

Det er satt av 5,36 mill kroner i 2020. Regulering pågår og vil sannsynligvis bli ferdig i 2020. Det foreslås at grunnverv og utarbeidelse av tekniske planer og anbudsdokumenter gjøres i 2020. Bygging av anlegget foreslås gjennomført i 2020-2021.

31. Skilting av kommunale veier

Når gatebruksplanen er ferdig og tiltak skal gjennomføres, vil dette medføre en del endring i skilting.

32. GSV og andre veitiltak i sentrum

Disse midlene var tidligere avsatt til ny vei i Grømheia. Det er politisk bestemt at veien i Grømheia ikke skal gjennomføres, og at midlene skal overføres til bygging av andre veitiltak i sentrum.

33. Veier, gang og sykkelstier (6851606) Moyveien og Grefstadveien

Arbeid med Grefstadveien starter opp i slutten av 2019 og skal være ferdig til 1. mai 2020. Arbeidet tildeles entreprenør på bakgrunn av anbudskonkurranse.

34. Byhaven servicebygg

Det gjenstår prosjektering, utarbeidelse av anbudsdokumenter og konkurranse. Byggearbeidene forventes å starte tidlig i 2020 og være ferdig i løpet av våren.

35. Byhaven, uteservering, asfalt og lyspilarer

Alt er utført med unntak av lyspilarer. Dette er ikke gjennomført, fordi utstyret ble stjålet fra entreprenøren. Det forventes at dette ferdigstilles i løpet av 2020.

36. Tiltak for oppsamling av gummi, Holvika kunstgressbane

Det er nå kommet krav om at gummi som kommer på utsiden av kunstgressbanene skal samles opp. I Holvika er det i dag ikke mulig å få dette til på en ordentlig måte. Blant annet er den ene langsiden bare sprengstein. Her må asfalteres og lages avrenning for overvann. På den andre langsiden må det blant annet lages mur og gjerde for ikke å spre gummien for langt utover, og for å kunne samle det opp. Det må også monteres siler i sluk. Det er satt av 0,55 mill. kroner til dette.

Kirke

37. Handlingsprogram kirkebygg og kirkegårder (840300)

Rådmannen viderefører bevilgningene til kirkebygg og kirkegård i samsvar med det som er lagt inn i handlingsprogrammet for 2019.

38. Kirkegårdsutvidelse Fjære

Det er lagt inn 7,5 mill. kroner i 2020 til ferdigstilling av dette prosjektet. Opprinnelig vedtak i forrige handlingsprogram var 5 mill. kroner i 2020. Økningen på 2,5 mill. kroner skyldes økte kostnader til fjerning av gammelt avfallsdeponi og sprengning av et fjellparti i området

39. Maskiner og utstyr på kirkegårder (840203)

Rådmannen viderefører 300 000 kroner i 2019 til 2020 i samsvar med prinsippene i gjeldende handlingsprogram. Det forutsettes at fellesrådet kun gjennomfører tiltak som kan godkjennes som investeringer i henhold til gjeldende regnskapsstandard.

Nye investeringer

Helse- og omsorg

40. Barnebolig

Barnebolig er botilbud til barn som må bo utenfor foreldrehjemmet som følge av behov for særlig pleie- og omsorg. I Helsetilsynets retningslinjer heter det at boligene bør være mest mulig lik et vanlig hjem, med nødvendig tilpasning til barna som skal være der. Boligene bør ligge gunstig til for skole, fritidsaktiviteter og lekeareal. Boligene bør være eneboliger, rekkehus eller leiligheter tilknyttet utearealer. Det bør ikke etableres boliger hvor flere enn fire barn bor, og det bør ikke være avlastningsplasser der barn bor fast.

https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/Publikasjoner/internserien/veileder_barneboligtlsyn2009_internserien1_2009.pdf/

Eiendomsmasserapporten viser behov for 6 boenheter/leiligheter som kan bygges samlet og/eller knyttet til annen drift i enheten.

41. Boliger til en brukergruppe med utfordringer knyttet til ulik adferd og oppfølging

Bygningsmassen må etableres på et hensiktsmessig sted, tilpasses ulike brukerbehov og krav til drift.

Eiendomsmasserapporten viser behov for 4 leiligheter + 1 akuttleilighet bygget i et bo-kompleks og/eller knyttet til annen drift i enheten.

42. Boliger for mennesker med behov for tilrettelegging

Brukergruppen har ulikt behov for oppfølging av personell. Enkelte vil trenge punkttjenester i løpet av dagen, andre mer oppfølging og veiledning gjennom hele døgnet. Boligene bør være fysisk tilrettelagt for hele livsløpet, også ved funksjonsfall og alderdom. Strategisk plassering av personalenheten vil generere mer hensiktsmessig og rasjonell drift.

43. Holteveien- og Markveien bofellesskap

Holteveien er et eldre, etablert bofellesskap med seks leiligheter. Lokalene er trange og nedslitte og er lite egnet for dagens og fremtidens brukergruppe. Det er behov for nybygg som erstatter leilighetene og personalbasen. Kan bygges tilknyttet andre bofellesskap for å sikre hensiktsmessig drift og personalforvaltning.

Markveien er et eldre, etablert bofellesskap med 14 leiligheter. Lokalene er trange og nedslitte og er lite egnet for dagens og fremtidens brukergruppe. Det er behov for nybygg som erstatter leilighetene og personalbasen.

Plassering av nybygg bør sees opp mot andre bofellesskap for å sikre hensiktsmessig drift og personalforvaltning.

Ved bygging av nye boliger må kommunen veie ulike behov opp mot kommunens krav til hensiktsmessig driftskonsept

44. Forflytningshjelpemidler

På Fevikun ble det i fjor gjort en kartlegging av behov for forflytnings-hjelpemidler sett opp mot pasientenes mobilitetsnivå og pleiebehov. Resultatet tydeliggjorde viktigheten av tilpassede hjelpemidler da pleiepersonellets daglige arbeidsoppgaver består av mye gulvnært arbeid i stell/påkledning. Det ble investert i nødvendig utstyr og vi ser en positiv effekt pga økt tilgjengelighet på utstyr (tidsbesparende), samt en forebyggende effekt med tanke på sykefravær. Det betyr også bedre kvalitet for pasientene under forflytning og stell.

Sensommer i år er det gjort tilsvarende kartlegging på Frivolltun. Avdelingene på Frivolltun har lite utstyr og det som finnes er gammelt og utrangert. Investering i forflytningshjelpemidler er svært nødvendig/kritisk. Dette vil være sykefraværsforebyggende og kvalitetshevende. Driften vil også effektiviseres da man i dag må vente på ledig tilgjengelig utstyr samt at man i noen situasjoner kan stelle pasient alene i stedet for som nå å være to pleiere i stell.

Kultur og oppvekst

45. Opprusting Fjære ungdomsskole

Det vises til rådmannens forslag tidligere i dokumentet om samordningen av skolene på Fjære og Fevik. Det avsettes i den forbindelse en samlet sum på kr 54 mill, til oppgradering av Fjære ungdomsskole (brutto investering, inklusiv moms). Beløpet er anslått som tilstrekkelig til å dekke oppgradering av skolebygningen, nytt inventar samt rivning av gamle Fjære barneskole. Det er i utgangspunktet lagt til grunn av tomten ved Fjære barneskole beholdes i kommunens eie.

46. Holviga barneskole

Som omtalt på tidligere i dokumentet, foreslår Rådmannen at det tas høyde for oppføring av ny barneskole på Holvika i handlingsperioden. Bruttoinvesteringen (inkludert moms) er foreløpig estimert til om kr 255 mill, og innbefatter oppføring av en helt ny 3 parallell skole med plass til rundt 600 elever med oppstart i 2021. Tallet tar også høyde for oppføring av undervisningsmoduler i anleggs- og byggeperioden. Det er igangsatt et arbeid for å kvalitetssikre investeringstallet forut for utarbeidelse av beslutningsdokument på prosjektet. Dagens Holviga barneskole er svært nedslitt. Samtidig er kapasiteten tilnærmet sprengt, og det er forventet at elevmassen i denne skolekretsen er forventet å til øke ytterligere i perioden fremover.

47. Park Campus

Grimstad kommune gjennomfører forhandlinger om utbyggingsavtale innenfor områdeplanen for Campus Grimstad og har fremmet sak til formannskapet, først om innretning av avtalen 24.01.19, jfr. sak 19/6 og om avklaring av pris for areal til park den 22.08.19, jfr. sak 19/72. Forslag til investeringstiltak følger opp disse vedtakene om grunnverv og innretning av finansiering for opparbeidning av park Den totale kostnaden til opparbeidelse av parken er vesentlig større enn det som fremgår av investeringen. Det vil også være mulig å søke om tilskudd for dler av anlegget. Inntatt her er kommunens forpliktelse i henhold til fremforhandlet avtale som omtalt ovenfor. I tillegg er det foreslått tatt inn kommunens forpliktelser i forbindelse med finansiering av friidrettshallen, jr. KS sak 118/15.

Driftskonsekvenser er ikke lagt inn, da dette først er klart etter regulering av parken.

Samfunn og miljø

48. Tilgjengelighet og sikkerhet på Rådhuset

På rådhuset vil man åpne opp gjenstående fløyer med dører som alle har vindu. Dette gjøres for å få mer åpne og tilgjengelige arbeidsmiljø. I tillegg vil det bli utført en del sikkerhetstiltak.

VA igangsatte

49. Renovasjon, nedgravde beholdere

Innføring av nedgravde avfallscontainere for å kunne ha et godt tilbud til områder med tett bebyggelse, områder med smale uframkommelige veier og områder der estetikk er viktig. Ved bruk av nedgravde avfallscontainere i forhold til felles plastbeholdere reduseres arealbruk, forsøpling og brannfare.

Dette er en funksjonell løsning for abonnenter i forhold til betjening, hygiene, servicenivå, arealbruk og sikkerhet.

Nedgravde containere er kostnadseffektive løsninger i forhold til investering og drift av systemene, samt en rasjonell og miljøriktig løsning med hensyn til registrering, innsamling og videre disponering av avfallet

Prosjektets mål:

En utviklingsprosess mot nedgravde avfallsløsninger som ivaretar framtidige krav til funksjonalitet, effektivitet, håndtering av økende avfallsmengder, og samtidig inngår som kommunalteknisk infrastruktur.

Prosjektet tar med dette hensyn til ny renovasjonsløsning som ble vedtatt 15.06.15 av

Representantskapet i Agder Renovasjon IKS. Ny renovasjonsløsning medfører flere avfallsskap per boenhet enn dagens situasjon, noe som kan være plasskrevende.

Dette i henhold til vedtak KS 52/15

50. Nytt kloakkrensaneanlegg

Det er gjennomført en kapasitetsvurdering som viser at Groos RA er overbelastet i forhold til den spillvannsmengden anlegget er dimensjonert for. I 2016 ble det gjennomført et skisseprosjekt, som beskriver forskjellige alternative rensemetoder, og gir kostnadskalkyler for disse. Det fremgår av skisseprosjektet at bygging av nytt rensaneanlegg er å foretrekke fremfor å bygge om eksisterende anlegg på Groos. Det gjenstår å bestemme plassering og ønsket kapasitet på nytt rensaneanlegg. I skisseprosjektet er kostnadene beregnet til kr. 229 mill. eks. mva.

51. Avløp – diverse mindre anlegg

Disse midlene er beregnet for evt. opp dimensjonering av ledninger i forbindelse med private utbygginger, eller forlengelse av ledningstraseer for å få en best mulig løsning totalt sett.

52. Avløp – utskifting av lastebil

Det er viktig å ha en jevn utskifting av bil- og maskinparken, slik at ikke utstyret blir for gammelt og krever for mye vedlikehold og økte driftsutgifter.

53. Avløp – ny varebil

Nåværende varebil (2004 modell) må skiftes ut. Det er viktig å ha en jevn utskifting av bil- og maskinparken, slik at ikke utstyret blir for gammelt og krever for mye vedlikehold og økte driftsutgifter.

54. Vann, ny varebil

Det er viktig å ha en jevn utskifting av bil- og maskinparken, slik at ikke utstyret blir for gammelt og krever for mye vedlikehold og økte driftsutgifter.

55. Vann, diverse mindre anlegg

Disse midlene er beregnet for evt. oppdimensjonering av ledninger i forbindelse med private utbygginger, eller forlengelse av ledningstraseer, for å få en best mulig løsning totalt sett.

56. Vann – vannledning Trolldalen

I Trolldalen ligger en gammel asbestsementledning. Denne må skiftes ut som et ledd i arbeidet med å skifte ut alle asbestsementledningene i kommunen.

57. Vann, nytt høydebasseng Solbergåsen

Hovedplanen for vann ble revidert i 2016. Her fremkommer det at et hovedtiltak som må prioriteres er økt høydebassengkapasitet på Solbergåsen. Her er et basseng (2400 m³) i dag, og det foreslås å bygge ytterligere et basseng (3100 m³) for å bedre kapasiteten. Fra vannbehandlingsanlegget på Rosholt blir alt vann pumpet til Solbergåsen, før det fordeles videre ut i kommunen. Det foreslås å starte planlegging og utarbeiding av anbudsdokumenter i 2019.

58. Vann, nyanlegg vann Tjore

Det skal legges kommunal kloakk på Tjore. I den forbindelse må det også legges nye vannledninger. Dette for bl.a. å bedre brannvannsforsyningen.

59. Ny kloakkpumpestasjon Bie

Kloakkpumpestasjonen er gammel og det er behov for utskifting.

60. Avløp, kloakkpumpestasjon og nytt anlegg, Tjore

Det er lagt en del kloakkledninger på Tjore i forbindelse med sanering av vannledninger for noen år siden. For å ta kloakkledningene i bruk, må det monteres en kloakkpumpestasjon. Tjoreområdet er ikke tilknyttet kommunal kloakk i dag.

61. Kloakk, nyanlegg vann Tjore

Det skal legges kommunal kloakk på Tjore. I den forbindelse må det også legges nye vannledninger. Dette for bl.a. å bedre brannvannsforsyningen.

62. Ny kloakkpumpestasjon Byhaven

På sikt er det planlagt at Fv. 420 gjennom byen skal utvides. Grensen for veiarealet mot Byhaven er mottatt fra Statens vegvesen. Dagens pumpestasjon ligger innenfor det fremtidige veiarealet. Pumpestasjonen kan derfor ikke ligge der den er plassert nå. Ny pumpestasjon må derfor bygges før Byhaven gjøres ferdig i dette området. Det er ikke hensiktsmessig å grave opp deler av Byhaven for flytting av pumpestasjon senere, når Fv. 420 skal utvides. Fylkeskommunen har sagt seg villig til å dekke deler av kostnadene med ny pumpestasjon, men størrelsen på refusjonsbeløpet er ikke fastsatt. Det stipuleres derfor et beløp. Arbeidene medfører også store omlegger av vann- og avløpsledninger.

63. Vann – vannledning Rosholt – Solbergåsen - Egra

Dette gjelder utskifting av hovedledningen fra vannbehandlingsanlegget på Rosholt og frem til ny fordelingskum på Egra. Eksisterende asbestsementledning skal skiftes ut. Denne har begrenset levetid, og må i tillegg oppdimensjoneres.

64. Vann, Hesnes fellesføring VA

Drottningsborg skole har i dag ikke nok vanntilførsel fra kommunal vannledning til å tilfredsstillende kravet til brannvann. Derfor bør eksisterende asbestsementledninger i området saneres og større dimensjon på rørene legges. Dette gjøres samtidig som det legges ny kommunal kloakk i området.

65. Avløp – kloakkledning Hesnes

Drottningsborg skole ønsker kommunal kloakk til området, fordi skolen ønsker utbygging. På deres private renselanlegg må det foretas en betydelig oppgradering, fordi anlegget er gammelt og nedslitt. Det er inngått avtale med en utbygger om overtakelse av privat anlagt 110 mm pumpeledning som skal brukes på deler av strekningen.

66. Vann – vannledning Hesnes

Drottningsborg skole har i dag ikke nok vanntilførsel fra kommunal vannledning til å tilfredsstillende kravet til brannvann. Derfor bør eksisterende asbestsementledninger i området saneres og større dimensjon på rørene legges. Dette gjøres samtidig som det legges ny kommunal kloakk i området.

VA nye investeringer

67. Grefstad overvannsledning:

Fra Grefstadveien og ned mot Fevikkilen ligger det i dag en gammel overvannsledning som er i dårlig forfatning. I tillegg har den for liten kapasitet. Dette blir ytterligere forverret når det kommer ny Grefstadvei, fordi det blir mer og hurtigere avrenning.

68. Kjøp av vakuumpump:

Dette utstyret er montert på en tilhenger. Utstyret vil brukes til å suge opp fra kummer som skal rengjøres eller i forbindelse med spyling av tette kloakker, hvor vi vil suge opp proppen. Det er veldig rasjonelt å ha dette utstyret med når man er ute på oppdrag, hvor denne type oppgaver kan bli aktuelt. Alternativet er å leie ordinær spylebil. Men her kan det ofte være lang ventetid, i tillegg til at spylebil har høye timekostnader

69. Kloakkpumpestasjon Vessøya sanering:

Kloakkpumpestasjonen er gammel og det er behov for sanering.

70. Endring av trykksøner:

De fleste områdene langs sjøen har veldig høyt vanntrykk. Det er ønskelig å redusere trykket i noen av disse områdene. Dette medfører at den enkelte abonnent for et mer gunstig vanntrykk. I tillegg blir evt. vannlekkasjer mindre ved lavere trykk.

71. Vikkilen sammenkopling av ledninger:

En del av Vikkilen har ensidig vannforsyning. Ved å kople disse ledningene sammen vil vannforsyningssikkerheten bli mye bedre. I tillegg bedres brannvannskapiteten.

72. Pigg til gravemaskin:

Dette er utstyr til gravemaskin som gjør at det kan pigges bort løst fjell. Det er en stor fordel å ha dette lett tilgjengelig til egen maskin når behovet oppstår. 0.17 mill. 2020

73. Rosholt vannbehandlingsanlegg, nye PLSer:

Dagens PLSer som er installert på vannbehandlingsanlegget er nå blitt så gamle at det ikke lenger mulig å få reservedeler til disse. Vi har noe reservedeler liggende, men ikke til alle modulene. Det er derfor viktig å få PLSene skiftet ut.

PLS (programmerbar logisk styring) er en datamaskin som brukes i industrien for å automatisere oppgaver som produksjon og kontroll av for eksempel nivåer i tanker. 1 mill. 2020.

74. Rosholt vannbehandlingsanlegg, økt kapasitet på råvann og rentvann:

I perioder med høyt vannforbruk er det ønskelig å bedre pumpekapasiteten fra vannbehandlingsanlegget, slik at basseng på Solbergåsen fylles hurtigere opp. Dette vil øke forsyningssikkerheten ved at det er mer vann i bassenget. 0.6 mill. 2021

75. Støle-Homborsund, sammenkopling av ledninger:

Både Støle og Homborsund har ensidig vannforsyning. Ved å kople disse ledningene sammen vil vannforsyningssikkerheten bli mye bedre. Dette er også påpekt i revidert handlingsplan for vann fra 2017. 3 mill. 2022.

76. Trollidalen, sanering av asbestledning:

Dette er en del av planen for å sanere alle de gamle ledningene av asbestsement. Ledningen vil også bli oppdimensjonert for å bedre kapasiteten i forhold til brannvann.

77. Vestre Eskedal, oppdimensjonering av vannledning:

Vannledningen ut til Vestre Eskedal er en liten vannledning med kapasitetsproblemer ved mye forbruk om sommeren. I perioder kan enkelte abonnenter miste vannet. Ny ledning vil også medføre at det blir brannvann i området. 2.5 mill. 2020.

78. Vik-Moy, sanering av asbestledning:

Dette er en del av planen for å sanere alle de gamle ledningene av asbestsement. Ledningen vil også bli oppdimensjonert for å bedre kapasiteten. 3 mill. 2022.

Finansiering

FINANSIERING						
	Budsjett 2019	Sum 20-23	2020	2021	2022	2023
Låneopptak	9 760	525 213	187 653	159 940	134 620	43 000
Låneopptak vann	-	53 080	39 030	7 450	6 600	-
Låneopptak avløp	-	249 500	54 800	78 100	116 600	-
Låneopptak renovasjon	-	5 000	5 000	-	-	-
Låneopptak feier	-	-	-	-	-	-
Låneopptak VARF	3 600					
Låneopptak Startlån	90 000	360 000	90 000	90 000	90 000	90 000
Sum låneopptak:	103 360	1 192 793	376 483	335 490	347 820	133 000
Kulturhuset - utbedring og fornyelse av Pan og Vesle Hallvard		405	405			
Kulturhuset - nytt lydanlegg/akustikkanlegg i Pan Svømmehall		1 600	1 600		30 000	
Utfasing av fosilt brennsel		3 560	3 560			
Holvika bofellesskap		7 460	7 460			
Campusparken		-				
Sum tilskuddsmidler:		43 025	13 025	30 000	-	-
Sum salgsinntekter:		-	-	-	-	-
Fond - Bruk av ubundet investeringsfond - Egenkapitalinnskudd KLP	4 400	19 200	4 400	4 400	4 400	4 400
Fond - Bruk av ubundet investeringsfond (tomte- og boligfond)		-	-	-	-	-
Fond - havnekapital		-	-	-	-	-
Fond - Avsetning til tomte og boligfond (salg av eiendom)		-	-	-	-	-
Sum fondsmidler:	4 400	19 200	4 400	4 400	4 400	4 400
Momskompensasjon (100%):	1 952	129 097	39 457	46 460	32 605	10 575
Sum finansieringbehov:	109 712	1 001 471	433 365	416 350	384 825	147 975

Vedlegg 1: Budsjettskjema 1 A – driftsbudsjett

Regnskapsskjema 1A	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Skatt på inntekt og formue	-637 254	-667 695	-638 000
Rammetilskudd	-569 204	-577 934	-654 812
Skatt på eiendom	-72 645	-68 500	-70 400
Andre direkte eller indirekte skatter	-211	-205	-205
Andre generelle statstilskudd	-90 474	-59 713	-50 914
Sum frie disponible inntekter	-1 369 787	-1 374 047	-1 414 331
Renteinntekter og utbytte	-42 038	-35 013	-35 180
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	44 551	40 592	49 849
Avdrag på lån	55 458	57 151	57 151
Netto finansinntekter/-utgifter	57 971	62 730	71 820
Til dekning av tidligere års merforbruk			
Til ubundne avsetninger	66 333		
Til bundne avsetninger	35 966	642	30 583
Bruk av ubundne avsetninger	-61 137		-3 506
Bruk av bundne avsetninger	-12 136	-7 071	-30 760
Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	-47 037		
Netto avsetninger	-18 010	-6 429	-3 683
Til fordeling drift	-1 329 827	-1 317 746	-1 346 193
Sum fordelt til drift	1 314 566	1 317 732	1 329 243
Regnskapsmessig merforbruk/mindreforbruk	-15 261	-14	-16 950

*Alle tall i 1000 kr.

Vedlegg 2: Driftsregnskap skjema 1 B

Alle tall i 1000 kr.	Regnskap 2018	Budsjett 2018	Budsjett 2020
Driftsutgifter	1 860 221	1 907 479	1 964 138
Driftsinntekter	-545 655	-1 907 479	-1 973 588
Netto utgift	1 314 566	0	-9 450
Lønn og sosiale utgifter	1 118 180	1 102 062	1 115 773
Kjøp som inngår i tjenesteproduksjonen	193 475	193 892	174 629
Kjøp som erstatter tjenesteproduksjonen	356 291	339 544	362 908
Overføringsutgifter	118 886	96 495	93 274
Finansutgifter	73 389	175 486	217 554
Sum driftsutgifter	1 860 221	1 907 479	1 964 138
Salgsinntekter	-200 493	-198 525	-206 023
Refusjoner	-261 260	-215 772	-205 310
Overføringsinntekter	-11 006	-1 379 117	-1 419 664
Finansinntekter	-72 896	-114 065	-142 591
Sum driftsinntekter	-545 655	-1 907 479	-1 973 588

*Alle tall i 1000 kr.

Vedlegg 3: Regnskapsskjema 2a – Investeringsregnskapet

Regnskapsskjema 2A - Investeringsregnskapet			
Tall i 1000	Opprinnelig budsjett 2020	Opprinnelig Budsjett 2019	Regnskap 2018
FINANSIERINGSBEHOV			
Investering i anleggsmidler	338 965	180 373	164 798
Utlån og forskutteringer	90 000	90 000	74 655
Byggelånsrenter		-	
Avdrag på lån		-	15 734
Avsetninger		-	10 139
Kjøp av aksjer og andeler (EK KLP)	4 400	4 400	
Årets Finansieringsbehov	498 865	274 773	265 326
FINANSIERING			
Bruk av lånemidler	-397 483	-222 482	144 755
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-	-	-2 764
Tilskudd til investeringer	-13 025	-	-10 844
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner		-	-25 844
Andre inntekter		-	-494
Kompensasjon for mva.	-39 457	-47 891	-25 209
Sum ekstern finansiering	-428 965	-270 373	-209 910
Overført fra driftsregnskapet		-	
Bruk av avsetninger	-4 400	-4 400	-55 918
Sum finansiering	-433 365	-274 773	-265 828
Udekket/Udisponert	-	-	-502

Vedlegg 4: Budsjettskjema 2B – Investeringsbudsjettet fordelt på sektor-ansvar

Vedlegg 4: BUDSJETTSKJEMA 2B Investeringsbudsjettet fordelt på sektor-ansvar			
Alle tall i 1 000 kroner	Opprinnelig Budsjett 2020	Opprinnelig Budsjett 2019	Regnskap 2018
FRA BUDSJETTSKJEMA 2A:			
Investeringer i anleggsmidler	338 965	180 373	164 798
FORDELING PÅ SEKTOR			
Særregnskap		-	
Felles administrative tjenester	3 250	3 513	6 015
Helse og sosialsektoren	94 475	40 210	7 029
Kirke	8 200	7 850	7 240
Kultur og oppvekst	63 850	65 000	-
Sektor for samfunn og miljø	72 460	48 000	127 218
Selvfinansierende tjenester	96 730	15 800	17 296
Fellesområde		-	
Finans		-	-
Sum fordelt	338 965	180 373	164 798

Stikkordsregister

Agder Energi	20	heldøgnsomsorgsbolig	64	omsorgsyrkene	29
arbeidsgiverpolitikk	27; 29	helse- og omsorgssektoren	29; 61; 83	oppmålingstjenesten	84
Aust-Agder fylkeskommune	100	Helsefremmende barnehager og skoler	79; 92	organisasjonsstrategi	27
befolkningsvekst	9	helsesenter	78	planstrategi	90; 92
brann	84	heltidskultur	28; 29; 83	psykisk helse	12; 92
bygg- og eiendomstjenesten	84; 86; 91	HR	97	PØFI	60
Den norske kirke	102	I4Helse	80; 83	rammetilskuddet	12
digitale kommunikasjonskanaler	97	IKT Agder	77; 96; 100	reguleringsplan	91
digitale løsninger	30	innbyggere	13; 27	renovasjon	96
digitaliseringsstrategi	100	Innovasjon	27; 61	renseanlegg	91
driftsbudsjett	61; 122	innsparingskrav	80	risiko	23; 80
driftsinntekter	25	inntektsutjevning	25	risikoanalyser	23
driftsresultat	13	internkontroll	31; 80	Samfunns- og miljøsektoren	84
driftstilskudd	101	kemnerkontor	96	samfunnsutvikling	12
driftsutgifter	25; 28	kjønnsfordeling	28	Statsbudsjettet	25
Dømmesmoen	78	kjønnsfordelingen	29	sykefravær	28; 62
eiendomsskatteloven	20	kommunale eiendomsgebyrer	96	Sykefraværet	62
eiendomsstrategi	91	kommunaltekniske tjenester	84	sykefraværsoppfølging	63
el-biler	80	kompetansebehov	29	sykkelparkering	92
fellesområdet	99	KOSTRA	20	sysselsatte	12; 13
Feviktun	77	kvalitet	14; 83	tidlig innsats	60; 78; 79
folkehelse	12; 92	Landvik skole	92	tilskudd	14
Folkehelseprogrammet	92	levetår	12	Torvet	92
folketall	12	læringer	31	trafiksikkerhet	92; 94
fossilt brensel	94	Lønnsoppjøret	61; 85	trossamfunn	101
frie inntekter	25	matrikkelføring	90	turnus	83
gravplasskapasitet	91	miljø	84	universitetsbyen	12
Grimstad kirke	102	NAV	78	velferdsteknologi	83
Grimstad kirkegård	91	næringsutvikling	12	virksomhetsstyring	96
Grimstad Næringsforening	12			Østre Agder	14

Grimstad kommune

Rådmannens forslag til budsjett 2020 og handlingsprogram 2020-2023